

democraat

CONGRESSPECIAL

“Mensen krijgen een verkeerd beeld van Europa aangepraat” Sophie in 't Veld staat voor Europa

Tot verrassing van velen werd Sophie in 't Veld op het najaarscongres van 21 november 2003 verkozen tot lijsttrekker voor de Europese Verkiezingen 2004. Daarmee kozen de leden voor een jong, dynamisch en nieuw partijgezicht, die bovenal de klappen van de Brusselse zweep kent. Al bijna tien jaar is zij actief in de Europese politiek, onder meer als secretaris-generaal voor de fractie van Europese Liberalen en Democraten (ELDR) in het EU-Comité van de Regio's. – door Patrick Harms

De veertigjarige D66-lijsttrekker is van huis uit historicus met een specialisatie in middeleeuwse geschiedenis. Haar fascinatie voor het 'internationale' was echter reeds in haar jeugd gewekt. "Mijn moeder verhuurde in de zomer kamers aan studenten die aan het Internationaal Gerechtshof in Den Haag cursussen volgden. Vaak namen die vrienden en vriendinnen mee en kookten dan de gerechten uit hun land. Dan zaten we met vijftientig man aan tafel en hoorde je al die verschillende talen. Ik vond dat fascinerend, dat internationale, het exotische."

Verantwoordelijkheid

In de Europese politiek heeft In 't Veld reeds haar sporen verdiend. Eerst als medewerker van Johanna Boogerd. Sinds 1996 werkt zij voor de ELDR in het Comité van de Regio's (de spreekbuis voor lokale en regionale overheden binnen de Europese Unie). Met haar overstap naar de actieve Europese politiek betreedt In 't Veld een ander speelveld, met een geheel andere verantwoordelijkheid. Dit realiseert zij zich: "Het besef van verantwoordelijkheid kwam voor mij meteen na het congres. Je moet opeens met zoveel dingen rekening gaan houden, waar je daarvoor niet mee bezig bent. Maar daar heb ik bewust voor gekozen. Overigens merk ik

© www.photoreportages.be

wel dat mijn focus zich van puur Europees verschuift naar hoofdzakelijk Nederland."

Samenwerking met VVD

Al vele jaren werken D66 en VVD op Europees niveau samen in de verschillende fracties van de ELDR. Hoewel vertegenwoordigers van beide partijen in Brussel vaak dezelfde opvattingen delen, voorziet

In 't Veld wel een probleem voor collega-lijsttrekker bij de VVD, Jules Maaten. Met name omdat de VVD in de nationale politiek een bijna anti-Europees geluid laat

horen. "Ik vraag me af welke VVD Maaten wil vertegenwoordigen. Is dat die verstandige VVD van echte liberalen die voor Europa zijn? Of praten we over de VVD die wat mij betreft niet liberaal is, maar conservatief en eurosceptisch. Die vraag moet wel beantwoord worden."

Euroscopsis

In 't Veld ziet in Nederland een groeiend negatieve houding tegenover Europa. Daarbij verbaast ze zich onder meer over de rol van vooraanstaande Nederlandse politici. Die voeden volgens haar, met hun beperkte kijk op Europa, het europessimisme. "Dan zeggen ze dat je bij de burger niet meer moet aankomen met het onderwerp van vrede en stabiliteit. Dat zou de burger niet meer interesseren, want volgens sommige politici bekijken burgers de Europese ontwikkelingen alleen maar zakelijk.

Alsof Europa alleen maar draait om geld en handel! Ik heb de Tweede Wereldoorlog dan wel niet meegemaakt, maar ik ben me wel bewust van de betekenis van vele jaren vrede en stabiliteit. Mensen krijgen een verkeerd beeld van Europa aangepraat."

Grondwet en religie

Het Europa dat In 't Veld voorstaat is gebouwd op de waarden en ideeën van de Verlichting. Ze vindt daarom dat de komende

geen religie in EU-grondwet

Europese grondwet niet moet spreken van een Europa gebaseerd op de joods-christelijke traditie. "Dat hoort niet thuis in een grondwet. Voor mij is religie een privé-

vervolg op pagina 2

Voorjaarscongres 2004

D66 op weg in Europa

Op 13 maart aanstaande vindt in het Nederlands Congres Centrum het D66-voorjaarscongres 2004 (c79) plaats. Op de achterzijde van deze Democraat vindt u informatie over het congres. Het congres staat in het teken van de komende verkiezingen voor het Europees Parlement. Het congres stelt het conceptprogramma voor deze verkiezingen vast. De concepttekst treft u op de binnenpagina's van deze Democraat aan. Tijdens het congres heeft u alleen stemrecht indien u uw partijcontributie volledig heeft voldaan, dus ook eventuele contributieachterstanden uit voorgaande jaren. Aan de hand van de adresdrager kunt u de status van uw contributie over 2004 na gaan.

Verklaring lidcodes op de adresdrager: 12345 = lid/adm. nummer, LD = Lid, D/G = toezending Democraat/Geen toezending Democraat, ACT = Actueel, 1 = contributie 2004 voldaan/0 = contributie 2004 niet voldaan, Datum = Datum aanmaak verzendbestand.

Voor een snelle doorstroming bij de registratiebalies wordt u verzocht de adresdrager mee te nemen naar het partijcongres. Bij alle balies kunt u uw eventuele contributie-achterstand per PIN betalen.

Wereldwijde democratisering: D66 internationaal

Dit jaar staat in het teken van de verkiezingen voor het Europees Parlement. D66 is als partij zeer betrokken bij de Europese Unie en laat dat via diverse media horen. D66 is niet alleen actief in Europa, maar ondersteunt wereldwijd jonge democratieën en onderhoudt contacten met zusterpartijen. – door Tessa Maas en Emily van de Vijver

Binnenkort groeit de Europese Unie uit van vijftien naar vijftientig lidstaten. Een groot deel van de nieuwe Unie-leden zijn Oost-Europese landen. D66 is reeds sinds 1990 actief in dit gebied met als doel de ondersteuning van de democratische ontwikkeling. Daarbij staat ondersteuning van geestverwante partijen en het bevorderen van samenwerking tussen deze partijen en die in andere delen van Europa voorop. In het afgelopen jaar zijn er projecten uitgevoerd in Bosnië, Servië, Bulgarije en Roemenië. In dit kader organiseert de partij jaarlijks een

conferentie in Nederland, waaraan tussen de 10 en 15 talentvolle Oost-Europeanen deelnemen. Het afgelopen jaar stond deze bijeenkomst in het thema van migratie en integratie. Voor 2004 staan verschillende projecten op de rol, waaronder de afsluiting van het succesvolle twinningproject tussen D66 Almere en LDS Jablanica in Bosnië. D66 heeft voor deze projecten speciaal de stichting Internationaal Democratisch Initiatief (IDI) opgericht. Een groot deel van het werk van het IDI wordt gesubsidieerd door het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Afrika: vrouwen centraal

Sinds enkele jaren werkt D66, samen met andere Nederlandse politieke partijen, aan projecten in landen buiten Europa. Het gezamenlijke Instituut voor Meerpartijdemocratie (IMD) steunt sinds enkele jaren democratiseringsprocessen in Afrika, Latijns-Amerika en Indonesië. De nadruk ligt daarbij op de steun aan politieke partijen als kern van de democratie. Tijdens het congres van de Liberal International in Senegal

vervolg op pagina 7

Verder in deze democraat...

Pag 2 – D66-Kort • Vervolg interview Sophie in 't Veld • Boekrecensie • Column • Pag 3/4/5/6 – Tekst concept-programma Europese Verkiezingen 2004 • Pag 7 – het Servicecentrum • Vervolg D66-Internationaal • In memoriam Hans van Wieren • Partij-agenda • Pag 8 – Congresinformatie • Congresagenda (c79) • Info landelijk bestuur & Colofon •

D66 - kort

Geld voor slachtofferhulp

De Tweede Kamer heeft op voorstel van Lousewies van der Laan 1,3 miljoen euro toegekend aan Slachtofferhulp Nederland. Het geld is onder meer bedoeld om slachtoffers van huiselijk geweld te ondersteunen, en kinderen die slachtoffer worden van misdrijven. CDA-minister Donner wilde daar zelf geen financiering voor beschikbaar stellen. D66 maakt zich al vele jaren sterk voor de positie van slachtoffers van misdrijven.

Minder voordeel voor leaserijders

Het is niet juist dat leaserijders in deze zware economische tijd een voordeeltje krijgen, vindt D66. Op voorstel van Francine Giskes is de fiscale bijtelling voor leaserijders, die door het kabinet was verlaagd, weer met 10% verhoogd. Het geld wordt gebruikt om de kilometervergoeding voor zakelijk gebruik van de privé-auto met 6% te verhogen. Dat is vooral gunstig voor werkende mensen met lagere en middeninkomens, zoals thuiszorgers.

Geen asielzoekers uit hun huis zetten

Minister Verdonk mag gemeenten niet dwingen bejaarden en kinderen op straat te zetten. Aanvankelijk stelde Verdonk dat elke uitgeprocedeerde asielzoeker op straat moest worden gezet, maar de kamer nam een motie van Ursie Lambrechts aan, die stelt dat gemeenten schrijnende gevallen mogen gedogen. Lambrechts: 'D66 steunt een streng asielbeleid, maar het op straat zetten van zwakke mensen of mensen die echt niet terug kunnen omdat bijvoorbeeld hun ambassade niet meewerkt, overschrijdt een morele grens'.

Verdrag met Thailand

Nederland moet een verdrag met Thailand sluiten, opdat Nederlanders die in Thailand zijn veroordeeld hun straf in eigen land kunnen uitzitten. Een motie van D66 daartoe heeft een kamermeerderheid behaald en de regering is inmiddels met Thailand in onderhandeling. Aanvankelijk stelde minister Donner zich op het standpunt dat zo'n verdrag ongewenst was, omdat de rechtspraak in Thailand niet deugt. Boris Dittrich: 'Dat is een goede formele redenering, maar wie op dubieuze gronden in Thailand is veroordeeld heeft er uiteindelijk veel meer aan om naar Nederland te komen'.

A-sociale weggebruikers van de weg

Notoire verkeersgebruikers moeten na een bepaald aantal overtredingen hun rijbewijs verliezen, stelt D66 in de Kamer. Boris van der Ham: 'In Nederland kun je 300 keer door rood licht rijden. Als je keurig de boetes betaald wordt je daar verder nooit op aangesproken. Dat kan niet. Iemand die twee keer met alcohol op een ernstig ongeluk veroorzaakt, hoort niet meer op weg'. Het leeuwendeel van de ernstige verkeersongelukken wordt veroorzaakt door recidivisten.

80 miljoen voor bijzondere bijstand

Mede op aandringen van Bert Bakker is er 80 miljoen extra gereserveerd voor de bijzondere bijstand. Dat geld is bedoeld om chronisch zieken en gehandicapten tegemoet te komen, die door een opeenstapeling van veranderingen worden getroffen. Tegelijkertijd proberen de Democraten tegen te gaan dat bijzondere bijstand wordt gebruikt om alle bijstandsgerechtigden wat extra's te geven. Bert Bakker: 'We moeten de armoedeval niet vergroten. Het is niet goed dat mensen met een bijstandsuitkering het vaak aanzienlijk ruimer hebben dan mensen met een laagbetaalde baan'.

Zie ook www.d66.nl/nieuws.

vervolg van pagina 1:

"Mensen krijgen een verkeerd beeld van Europa aangepraat"

zaak." Daarbij wijst ze nadrukkelijk op de geschiedenis en de invloed van oude beschavingen. Daarbij denkt ze aan die van de Grieken, Romeinen of op de eeuwenlange aanwezigheid van moslims in grote delen van Europa. "Een keuze voor alleen joods-christelijke waarden in een EU-grondwet is gewoon te beperkt."

Uitbreiding EU

De Europese Unie staat in 2004 voor haar grootste uitdaging ooit, de uitbreiding van vijftien naar vijftienvijftig lidstaten. Voor de D66-lijsttrekker ligt daarbij de uitdaging niet in het opheffen van economische verschillen, maar in het smeden van een gezamenlijke identiteit. "De nieuwe landen hebben een totaal andere politieke en culturele geschiedenis. Het komen tot integratie op dit gebied is in mijn ogen net zo'n grote uitdaging als die op economisch gebied." Of de uitbreiding van 1 mei aanstaande de definitieve grenzen van de Unie gaat bepalen weet In 't Veld nog niet. "Voor mij is op dit punt nog geen definitief antwoord te geven. Er is geen objectief criterium te bedenken op basis waarvan je

kunt zeggen 'dat land hoort wel bij Europa en dat land niet.' Het leidt tot volstrekt willekeurige keuzes." Wel is ze van mening dat de discussie over dit onderwerp nog

Voor de campagne rekt Sophie in 't Veld op de inzet van de partijleden. In haar speech voor het congres riep ze daarom de leden op om elke dag 1800 kiezers te

ambitie in Europese D66-politiek

dit jaar gestart moet worden. Daarbij is ze van mening dat een land als Turkije in ieder geval lid moet worden.

Campagne

Over de komende campagne is ze duidelijk. Dat wordt een partijpolitieke campagne waarbij D66 man en paard gaat noemen. Bang voor de gevolgen als ze door andere partijen in een pro-Europese hoek wordt gezet, is In 't Veld niet. "Natuurlijk, D66 is de enige pro-Europese partij. Dat onderscheidt ons van alle andere partijen. Daarbij zijn we wel kritisch, bijvoorbeeld over het functioneren van Europa. Pro betekent niet dat je geen kritiek mag hebben of kritiekloos bent. Natuurlijk kijk je naar het prijskaartje, de kwaliteit van de wetgeving en de uiteindelijke resultaten. Kritisch zijn hoort bij politiek bedrijven op welk niveau dan ook."

overtuigen om op D66 te stemmen. De reacties vanuit de partij daarop zijn prima. "Continu word ik gebeld door mensen uit de partij die willen meewerken aan de campagne en daarvoor ideeën hebben. Mijn huidige werk en activiteiten voor de partij lopen daardoor wel door elkaar, maar dat is een leuke uitdaging." Over het doel van de campagne is In 't Veld duidelijk. Zij gaat voor minimaal twee zetels. Dat lijkt handhaving van het huidige aantal, maar is het niet. Door de aanstaande verkleining van het totaal aantal Nederlandse zetels in het Europese Parlement, betekent deze inzet feitelijk een verdubbeling van het huidige aantal D66-zetels. De leden mogen dus rekenen op ambitie in de Europese politiek van D66.

Het complete artikel met o.a. een uitgebreider standpunt over de EU-uitbreiding www.d66.nl/democraat

Lousewies van der Laan publiceert over rol Euro-Parlement Een sterke Europees Parlement: een utopie?

Als er een publiek debat over de Europese Unie plaatsvindt, is het onderwerp bijna altijd de besluitvorming, zoals over de rol van het Europees Parlement. Zelden gaat het publieke debat over inhoudelijke onderwerpen. In de publicatie "The case for a stronger European Parliament" gaat ook Lousewies van der Laan in op de Europese besluitvorming en specifiek op de rol van het Europees Parlement. Zij toont hiermee aan dat het debat over Europa (nog) niet inhoudelijk kan zijn. - door Gerhard Brunsveld

Het simpele antwoord op het waarom van deze constatering is dat de Europese besluitvorming en met name de rol van het Europees Parlement (EP), te ingewikkeld is. Te ingewikkeld voor de burgers van de Europese Unie, maar ook voor de journalisten. Gevolg is dat de inwoners van de Unie sporadisch met het werk van het EP worden geconfronteerd. Kortom, aanpassing van de besluitvorming is nodig om de Europese Unie toegankelijker te maken voor haar inwoners. Van der Laan zoekt die toegankelijkheid niet alleen in de aanpassing van de verdragen waarin de bevoegdheden van het EP is geregeld. Zij wijdt een groot deel van haar verhaal aan de veranderingen in de werkwijze van het Europees Parlement zelf. De timing van publiceren is zo gerechtvaardigd. Per slot van rekening wordt in juni 2004 een nieuw parlement gekozen. Het moment om de interne werkwijze van deze Europese instelling te wijzigen.

Toch blijven andere voorstellen van Van der Laan liggen. Zij refereert bijvoorbeeld een aantal keren aan de Europese Conventie, welke in juni 2003 haar eindvoorstel stuurde naar de Raad van Ministers en aan de Intergouvernementele Conferentie die op het moment van publicatie, november 2003, in de laatste fase van de onderhandelingen zitten. Hoewel Van der Laan zinvolle handreikingen geeft voor zowel de Conventie, als voor de Intergouvernementele Conferentie, komen deze ietwat laat. Daarbij komt dat het jammerlijk mislukken van de Conferentie een direct gevolg is van de gemankeerde machtsverhoudingen tussen de EU-lidstaten. Zolang deze het niet eens worden over de verhoudingen binnen de Raad van Ministers, zijn zij zeker niet bereid om het Europees Parlement ten koste van die Raad van Ministers meer macht te geven. Daarmee zal een inzichtelijker en toegankelijker Europese Unie voorlopig een utopie blijven.

De publicatie "The case for a stronger European Parliament" is te downloaden via www.d66.nl/ep2004

Meer lezen?

Sinds Opschudding noemt D66 zich expliciet een sociaal-liberale partij. Toch zijn er vanuit D66 maar weinig boeken verschenen die dit etiket in een bredere context plaatsen en de filosofische basis verbinden met concreet beleid. Gelukkig zijn Sven Gatz en Patrik van Krunkelsven ons te hulp geschoten met 'Het Blauwe Boekje', dat precies in die leemte voorziet. Op www.d66.nl/democraat leest u een recensie van de hand van Dennis Hesseling.

Column

Een kille, nodeloze moord schokte ons land op 13 januari. Hans van Wieren, conector van het Terra College in Den Haag en raadslid voor onze partij in Zoetermeer werd door een boze leerling in zijn hoofd geschoten. Hans bezweek aan zijn verwondingen. Met geschoktheid en verbijstering is vanuit het hele land op deze laffe daad gereageerd. Ook wij zijn verbijsterd en geschokt.

Hans van Wieren was een zeer geliefd en betrokken persoon. Hij wilde de samenleving verbeteren, daar in investeren. Dat was zijn missie zowel op school, als in de gemeenteraad. Daarbij werd niet met de moraliserende vinger naar anderen ge-

wezen. Hans schoof geen verantwoordelijkheid af, maar nam zelf initiatieven. Iemand die op zo'n wijze in het leven stond, verdient onze bewondering en respect.

Onze samenleving is gecompliceerd en vol met uitdagingen op vele terreinen. Wij mogen het bijltje er niet bij neergooien. Want dan kan de samenleving alleen maar verder afzakken. De brutaalheid van de daad die leidde tot de dood van Hans van Wieren, heeft terecht geleid tot verbijstering en verontwaardiging. De samenleving stelt haar grenzen. Daarmee bakenen wij echter slechts de maatschappelijk geaccepteerde speelruimte af. Daarbinnen hebben wij allemaal een rol.

Daarbinnen horen wij onze verantwoordelijkheid te nemen, handelen in plaats van afschuiven, maar vooral niet af te wachten.

Op papier kun je geen stilte afdwingen. Toch zou het goed zijn om ter nagedachtenis aan Hans van Wieren stil te staan bij zijn voorbeeld, bij de positieve rol die hij speelde in onze samenleving. Ons medeleven gaat uit naar zijn vrouw, dochters en naasten. Ons medeleven gaat uit naar zijn fractiegenoten in Zoetermeer.

Boris Dittrich,
Fractievoorzitter Tweede Kamer
Alexander Pechtold,
Voorzitter Landelijk Bestuur

Conceptverkiezingsprogramma Europese verkiezingen 2004

Een succesvol Europa

D66 is een groot voorstander van de Europese gedachte. Europese integratie heeft sinds de Tweede Wereldoorlog vrede en voorspoed gebracht. De basis van het moderne Europa is eenheid in diversiteit. Europa kent een grote verscheidenheid aan culturen, maar ook een gemeenschappelijke geschiedenis én een gemeenschappelijke toekomst.

D66 kiest ervoor om de kracht van de Europese Unie te benutten en te vergroten. D66 kiest voor een sterke en innovatieve economie die minder belastend is voor het milieu. D66 kiest voor stabiliteit, veiligheid en vrede als voorwaarden voor uw persoonlijke vrijheid. D66 kiest voor een sociaal en solidair Europa. D66 kiest voor democratisch, transparant en efficiënt bestuur, waarvan u de richting bepaalt.

De toekomst van Europa is in uw handen. D66 wil dat u meer werk kunt maken van een betere toekomst voor alle burgers van Europa. Niet door te bedenken wat goed is voor u, maar door u mogelijkheden te bieden om zelf te kiezen, om te ondernemen en uw leven vorm te geven in een duurzame samenleving.

D66 is een sociaal-liberale partij. Dat betekent dat iedereen vrij, betrokken, gelijkwaardig en mondig kan zijn. Dat is onze inzet voor heel Europa. Wij volgen Europa kritisch, maar gaan niet mee met de mode van euroscepticis. Wij willen dat consumenten meer te kiezen hebben, ondernemers meer ruimte krijgen en burgers echte invloed hebben. We hebben ons altijd ingezet voor onderwijs, zorg en voor natuur. Daar hebben we ook Europa bij nodig. Daar heeft Europa D66 bij nodig. D66 kiest vóór Europa.

Wat kiest u?

De Europese manier van leven

- De Europese samenwerking gaat niet alleen om economische belangen. Wat ons met elkaar verbindt, gaat dieper. Een gezamenlijk cultuurgood met een gedeelde historie en gedeelde waarden. In een wereld waarin vrijheid en respect onder druk staan, moet de Europese Unie meer dan ooit aandacht hebben voor democratie en rechtsorde, gelijkwaardigheid van alle burgers en gelijke kansen voor allen. We moeten meer dan ooit letten op verdraagzaamheid en respect voor minderheden. Europa draagt een grote verantwoordelijkheid voor vrede en veiligheid. We kunnen een bron zijn van meer mogelijkheden voor welvaart en welzijn in de rest van de wereld.
- Europa is geen eenheidsworst. En dat willen we graag zo houden. Binnen de EU is een enorme diversiteit aan culturen en religies verzameld. D66 vindt het uniek en van grote meerwaarde dat deze verschillende achtergronden zich hebben verenigd in de EU met haar 25 lidstaten. Deze historische prestatie moet voortaan worden gevierd als officiële feestdag op 9 mei, de "Dag van Europese eenheid".
- Het respect voor diversiteit is een van de pijlers voor de Europese manier van leven, samen met tolerantie en democratie. Daarom is het verstandig om niet alles in Europa te regelen. Veel vraagstukken kunnen in de landen zelf worden opgelost, zoals homohuwelijk, abortus en beleid rond softdrugs. Europa moet vooral gericht zijn op het bieden van meerwaarde door samenwerking, het aanpakken van grensoverschrijdende kwesties en het bieden van gelijke kansen voor iedereen. Dat betekent dat in Europa ieder mens telt en dat in beginsel iedereen zichzelf mag zijn.
- Maar vrijheid kent ook grenzen. De vrijheid van de een eindigt waar die van de ander begint. Vrijheid van meningsuiting is voor ons onaantastbaar, maar waar minderheden of meerderheden hun visie op de wereld proberen door te drukken zonder respect voor andere wereldbeelden en individuele keuzes van mensen, wordt de democratie en basistolerantie geweld aangedaan. Daar zullen we ons tegen blijven verzetten.
- Zonder een krachtige economie is er geen basis voor een krachtig Europa. De economie van Europa kwakkelde en stagneert, en de werkgelegenheid blijft achter. In 2000 hebben de regeringsleiders van de lidstaten van de EU afgesproken dat Europa in 2010 de meest dynamische en concurrerende kenniseconomie van de wereld zal zijn. Alle landen zouden daar werk van maken. Helaas is in 2004 nauwelijks een begin gemaakt met de noodzakelijke hervormingen en loopt de innovatiestrategie van Europa nu al ver achter op schema. D66 wil dat de lidstaten van de EU kennis en innovatie van hun economie tot prioriteit verheffen.

Minder regels, meer ruimte voor de kenniseconomie

Investeren in innovatie

- D66 pleit voor een krachtige impuls voor de kenniseconomie, voor innovatie en ondernemerschap. De interne markt heeft enorm bijgedragen aan de economische groei van Europa, maar er zijn nog steeds te veel obstakels voor vrijhandel en eerlijke concurrentie. Daarbij is de Europese economie niet flexibel en vernieuwend genoeg. Dit is slecht voor de toekomst van Europa.
- D66 wil een duurzame economische groei voor Europa, in milieu- en sociaal opzicht. Regels van de EU moeten duurzaamheid bevorderen. D66 wil daarbij eenvoudig toepasbare criteria, minder bureaucratie en een fiscaal en subsidiebeleid dat gericht is op duurzaamheid. Een duurzame economie betekent ook: gezonde staatsfinanciën en geen afwenteling van kosten op toekomstige generaties.

- Op het gebied van innovatie is de Europese software-industrie een goed voorbeeld; en dat zonder patentbescherming. Om die innovatie ook in de toekomst mogelijk te maken en kleine IT-ondernemers kansen te bieden, beschouwt D66 de ontwikkeling van *open source-software* als een vitaal gegeven voor de Europese kenniseconomie.

Wetenschap en onderzoek als basis voor vooruitgang

- D66 streeft naar een Europese Ruimte voor Onderzoek en wil dat binnen heel Europa 3% van het BNP wordt geïnvesteerd in onderwijs en onderzoek. D66 wil dat de EU meer geld beschikbaar stelt aan universiteiten en onderzoeksinstituten die grensoverschrijdend samenwerken. Universiteiten die excellent presteren op een specifiek vakgebied ontvangen extra Europees budget. Verder moeten nationale obstakels verdwijnen die het vrije verkeer van onderzoekers en studenten belemmeren. De inrichting van het Europees hoger onderwijs qua roosters, toegankelijkheid en de erkenning van opleidingen dient in 2010 inhoudelijk één geheel te zijn.

Gelijke lasten voor Europese ondernemers

- Een sterkere economie biedt weer ruimte voor groei, waardoor we de kosten van ons sociale stelsel en de pensioenen ook in de toekomst kunnen dragen. Het concurrentievermogen van Europa moet beter. D66 wil meer ruimte om te excelleren en te innoveren. Minder regels, meer ruimte voor het MKB en meer investeringen in onderwijs en onderzoek zullen de economische dynamiek van Europa versterken.
- Voor economische groei is het nodig dat de EU echt één economische markt vormt, waar grenzen voor bedrijven en werknemers geen rol spelen. D66 wil de administratieve lasten voor ondernemingen daarom beperken en in de toekomst de winstbelasting in de EU gelijk trekken. De fiscale stelsels voor de inwoners van de lidstaten ziet D66 echter als een nationale aangelegenheid, waar de EU zich niet in hoeft te mengen. Investeringsubsidies en Europese aanbestedingen moeten beter aansluiten op de praktijk van het MKB. Het MKB vervult immers een grote rol in de ontwikkeling van de regionale economie en kan de bedrijvigheid in de grote steden versterken.

Transparantie en gelijkheid voor beleggers

- D66 wil de werking van financiële markten versterken, met meer openheid rond ondernemingen, meer concurrentie en makkelijker toegang voor ondernemers tot nieuw kapitaal. De situatie op de financiële markten heeft grote invloed op de pensioenen van burgers, daarom wil D66 hogere eisen stellen aan de kwaliteit en doorzichtigheid van de informatie voor alle belanghebbenden. Beleggers in de EU hebben recht op volledige en juiste informatie. Aandeelhouders dienen bijvoorbeeld tegelijkertijd over dezelfde informatie te kunnen beschikken als andere financiers. In de hele EU dient een einde gemaakt te worden aan het beperken van zeggenschap van aandeelhouders bij beursgenoteerde ondernemingen. Voor D66 zijn eigendom en zeggenschap met elkaar verbonden.

Sociale rechten versterken voor werknemers

- D66 wil dat werknemers overal binnen de EU kunnen werken zonder dat dit nadelige gevolgen heeft voor opgebouwde sociale rechten, zoals pensioenen en uitkeringen. Binnen de EU moeten de sociale stelsels van lidstaten het mogelijk maken voor werknemers om hun opgebouwde rechten mee te nemen naar andere landen.

Pensioenen garanderen

- Alle landen van Europa hebben een pensioenprobleem. De komende jaren zal het percentage ouderen in heel Europa snel toenemen. Dit heeft gevolgen voor de financiering van pensioenen, omdat steeds minder werkende mensen moeten betalen voor die pensioenen. D66 wil dat lidstaten van de EU de betaalbaarheid van pensioenen garanderen. Om dat te bereiken wil D66 geen nieuw pensioensysteem voor heel Europa. Wel moeten de lidstaten aan de EU een plan presenteren hoe ze de pensioenen garanderen, nu en in de toekomst. Hierbij moeten ze aangeven hoe het nationaal pensioenbeleid zich aanpast aan de demografische omstandigheden in hun land.

15. D66 is voorstander van een verschuiving van de lasten op arbeid naar belastingheffing op consumptie. Hiermee kan worden voorkomen dat in de toekomst werknemers het grootste deel van hun inkomen moeten afstaan aan belasting en sociale premies.

Publieke diensten dicht bij de burger

16. Openbaar vervoer, energie en water, telecommunicatie, postdiensten, publieke televisienetten en dergelijke zijn diensten van algemeen belang. Alle burgers moeten toegang hebben tot dit soort diensten, en dat tegen een redelijk tarief. Aanbieders van publieke diensten moeten voldoen aan de Europese regels voor concurrentie en staatssteun. Waar aan bepaalde groepen burgers niet voldoende publieke diensten worden aangeboden, moeten lidstaten zelf het voortouw nemen.

De Europese boer als ondernemer

17. Binnen de EU is gekozen voor open concurrentie en het bestrijden van onnodige staatssteun aan bedrijven. D66 vindt dat de landbouw een gewone economische sector is, waarop dezelfde wetten en regels van toepassing zijn als op andere sectoren. D66 wil een vitale, concurrerende landbouwsector. Het huidige landbouwbeleid is slecht voor het milieu, slecht voor de derde wereld, slecht voor de belastingbetaler, slecht voor de consument, en uiteindelijk ook slecht voor de boer. D66 vindt dat de landbouwhervormingen niet ver genoeg en niet snel genoeg gaan. Mede door de uitbreiding van de EU zijn hervormingen hoogst noodzakelijk. Het landbouwsubsidiebeleid zoals we dat nu kennen moet worden afgebouwd. Subsidies moeten worden ingezet voor onderzoek, plattelandsontwikkeling en landschapsbeheer.

18. Het beheer van natuur en cultuurlandschappen is een belangrijk publiek goed. D66 vindt het terecht dat de overheid daarvoor betaalt. Wel moet dit geld dan zoveel mogelijk marktconform verdeeld worden, bijvoorbeeld via openbare aanbestedingen.

Markttoegang voor ontwikkelingslanden

19. D66 wil dat de EU een einde maakt aan concurrentievervalsende subsidies en aan beschermingsmaatregelen voor Europese bedrijven. D66 wil dat de arme landen van de wereld makkelijker toegang krijgen tot de Europese markten. Goede handelsrelaties zijn voor ontwikkelingslanden veel effectiever dan ontwikkelingshulp. De EU stelt alleen nog een ondergrens aan andere landen op het gebied van sociale of milieunormen zoals rond kinderarbeid en voedselveiligheid. Daarnaast wil D66 een coördinerende rol voor de Europese Commissie rond ontwikkelingshulp van de Europese landen om een beter effect te bereiken.

20. De nog bestaande beschermingsconstructies voor Europese bedrijven moeten verdwijnen, bedrijven die het zonder structurele bescherming van hun overheid niet redden hebben geen bestaansrecht. Het optreden van de EU in de WTO inzake handelspolitiek zal erop gericht zijn om belemmerende regelgeving terug te dringen. Voor ondernemers willen we de afdwingbaarheid van internationale handelscontracten vergemakkelijken en wettelijke bescherming vergroten, bijvoorbeeld rond het intellectueel eigendom.

Een veilige leefomgeving

21. Een veilige leefomgeving is een voorwaarde voor vrijheid en persoonlijke ontwikkeling. Daarom is het één van de kerntaken van de overheid om daar voor zorg te dragen. In de laatste jaren is het gevoel van onveiligheid sterk toegenomen. Misdaad, terrorisme en oorlogen, maar ook natuur- en milieurampen, grote trein- en vliegtuigongelukken en spanningen tussen bevolkingsgroepen hebben geleid tot een groeiend gevoel van onveiligheid.

22. Hoewel de overheid niet alle dreiging en rampspoed kan wegnemen, is het van het grootste belang dat de burgers erop kunnen vertrouwen dat de overheid haar verantwoordelijkheid neemt. Aangezien de meeste van deze problemen grensoverschrijdend zijn, moet de EU sterke bevoegdheden krijgen om de leefomgeving veiliger te maken.

Criminelen ook over de grens pakken

23. De rechtsstaat zoals wij die kennen in Nederland mag niet worden aangetast. D66 wil daarom dat Europa de bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit stevig ter hand neemt. De ondersteunende rol van Europol moet worden versterkt. Het valt niet uit te leggen dat het Europa zonder grenzen wel geldt voor criminelen, maar niet voor de politieagenten die hen proberen te arresteren. Dit betekent onder andere dat het voor politiediensten in grensregio's mogelijk moet zijn achtervolgingen voort te zetten op het grondgebied van een buurland.

Geen bevoegdheden zonder controle

24. Het recht moet altijd zegevieren. D66 heeft zich daarom altijd ingezet voor een goed evenwicht tussen de rechtsbescherming van verdachten en een effectieve rechtspleging. Iedere bevoegdheid op Europees niveau moet dus gepaard gaan met goede democratische controle en bescherming van burgerrechten. Het Europees Parlement moet kunnen meebeslissen over juridische onderwerpen. Burgerrechten zoals die voor privacybescherming moeten in de Europese Grondwet worden vastgelegd en afdwingbaar zijn bij de rechter.

25. D66 verzet zich tegen de invloed die de VS op de landen van de EU proberen uit te oefenen om de handhaving van onze Europese rechtsstaat naar Amerikaans model te veranderen. Het uitleveren van Europese burgers kan alleen als de burgerrechten van verdachten zijn gegarandeerd en door de VS de eventuele opgelegde straffen voor Europeanen aangepast worden aan Europese maatstaven.

Democratische controle op een meer effectief Europol

26. Een snellere opsporing en betere communicatie tussen Europese politiediensten zijn nodig. Voor zware criminaliteit willen wij een intensieve samenwerking van alle lidstaten met Europol. Dit vereist een goede registratie van zware delicten in de EU door Europol, in een database die voor alle nationale politiediensten direct toegankelijk is. Voorwaarde is wel dat het Europees Parlement adequate democratische controle kan uitoefenen. En dat kan alleen als diensten als Europol in het takenpakket van de Europese Commissie gebracht worden.

Oorzaken vrouwenhandel ook aanpakken

27. De bestrijding van mensenhandel en uitbuiting van vrouwen in gedwongen prostitutie heeft voor D66 prioriteit. Hierbij streeft D66 naar een evenwicht tussen criminaliteitsbestrijding en de aanpak van fundamentele oorzaken daarvan in eigen land. De daders willen we zwaar straffen, de slachtoffers willen we perspectief bieden op een veilige toekomst.

Vrijheid en burgerrechten beschermen

28. De Europese manier van leven mag nooit geslachttofferd worden aan radicalisering en maatschappelijke polarisatie. De aandacht van de leiders in Europa dient gericht te zijn op het creëren van begrip voor diversiteit, het bieden van ruimte voor verschillen, maar ook op het bestrijden van misstanden en haat. Een religieuze of politieke overtuiging mag nooit leiden tot een aantasting van andermans bestaansrecht of waardigheid.

29. D66 wil vanuit die invalshoek de strijd tegen terreur vormgeven. Niet alleen met repressie, maar ook door de voedingsbodem weg te nemen. De wereldwijde strijd tegen terreur mag het evenwicht tussen veiligheid en burgerlijke vrijheden niet omvergooien. De 'war on terrorism' mag geen vrijbrief worden om burgerrechten te schenden. Het recht op bescherming van *privacy* en het recht om voor je eigen mening uit te komen, moeten worden beschermd.

Een Europees geluid in de wereld

30. D66 wil de enorme verschillen in sociale en economische status in de wereld wegnemen. Dit kan door ontwikkelingssamenwerking, maar ook door handelsbarrières af te schaffen en te werken aan de opbouw van een democratische rechtstaat en respect voor mensenrechten.

31. Het buitenlands beleid van de EU moet gericht zijn op het bevorderen van Europese waarden zoals democratie en invloed van de burgers, veiligheid, het handhaven van de internationale rechtsorde en het voorkomen van schendingen van de fundamentele rechten van grote delen van een bevolking. Regimes die de mensenrechten systematisch schenden, kunnen rekenen op harde maatregelen van de EU. Om het buitenlands beleid te versterken dient de Europees Commissaris voor buitenlands beleid onder directe controle van het Europees Parlement te vallen.

Asielzoekers eerlijk verdelen

32. Integratie van nieuwe bevolkingsgroepen is essentieel voor stabiliteit en sociale samenhang. Integratie is vooral een taak van lokale en nationale overheden, maar rond het Europese immigratie- en asielbeleid zijn samenwerking en gemeenschappelijke definities en criteria noodzakelijk. Daarom is een gezamenlijk asielbeleid in de EU vereist. De normen voor toegang tot de EU zullen moeten worden afgestemd en de opvang van asielzoekers moet eerlijk worden verdeeld tussen de landen. Hierbij zullen economische kracht, het aantal inwoners en de omvang van lidstaten zwaar wegen.

33. De EU moet het mogelijk maken om bij internationale crises de vluchtelingen in eerste instantie in hun eigen regio op te vangen. Er wordt hun daar snel uitzicht geboden op een nieuw bestaan van vrede en vooruitgang.

Een Europese Green Card

34. Een economisch gezond Europa kan in de toekomst niet zonder mogelijkheden voor legale immigratie van arbeidskrachten elders uit de wereld. D66 wil daarom, naar het voorbeeld van het Amerikaanse of Canadese systeem, een Europese Green Card in het leven roepen om op selectieve wijze werknemers van buiten de EU toe te laten.

Midden-Oosten prioriteit voor de wereldvrede

35. De explosieve situatie in het Midden-Oosten heeft directe gevolgen voor de veiligheid in de rest van de wereld. D66 wil dat de EU het initiatief neemt om met economische en politieke middelen de onderlinge dialoog te stimuleren. We willen dat er door alle partijen wordt bijgedragen aan een oplossing, waarbij de EU steun biedt om de verschillen in economische kracht tussen de landen te verkleinen. Voor de EU staan het wederzijds erkennen van mensenrechten, gemaakte vredesafspraken en elkaars fundamentele bestaansrecht voorop. Het schenden van mensenrechten en afspraken zal gevolgen moeten hebben voor de economische en politieke relaties met de EU.

Een Europees leger is efficiënter

36. D66 wil werken aan een gezamenlijk Europees leger, geïntegreerd in de NAVO, omdat dat efficiënter en doelmatiger is dan 25 aparte legertjes. Dit leger zou zich moeten richten op het brengen en handhaven van vrede, in samenwerking met de VN, waarbij een terughoudende opstelling gewenst is. Desnoods zou zo'n defensiemacht kunnen worden opgezet door een aantal lidstaten die in hun samenwerking voorlopen op de andere lidstaten. In de Europese defensie-industrie zal door gezamenlijke EU-normen en eenduidige procedures een einde gemaakt worden aan de versnippering van inspanningen en belastinggeld.

Een veilig en schoon leefmilieu

37. D66 is zich ervan bewust dat de economische groei uit het verleden ons welvaart heeft gebracht, maar ook dat het milieu hiervan wereldwijd schade heeft geleden door aantasting van de waterkwaliteit, vernietiging van natuurgebieden en van dier- en plantensoorten. D66 ziet daarom goed milieubeheer ook als voorwaarde voor een veilige leefomgeving.

38. Milieuvraagstukken zijn grensoverschrijdend. Daarom moet Europa wereldwijd actief zijn om milieuverontreiniging te bestrijden, waarbij de EU en haar lidstaten zich op alle fronten als voorbeeld gedragen. Alle lidstaten zullen de afspraken naleven die gemaakt zijn in Kyoto over het terugdringen van de uitstoot van luchtverontreiniging. Ook wil D66 dat het vervoer van levende dieren in heel Europa wordt beperkt.

Innovatie in de zorg voor het milieu

Voor D66 is het belangrijk om innovatie in technologie en methodes inzetbaar te maken voor het verbeteren van natuur en milieu. De aanpak van aangescherpte milieunormen heeft bijvoorbeeld geleid tot schonere motoren in auto's en vliegtuigen en duurzame vormen van energieopwekking uit zon, wind en water. Daar valt met onderzoek en innovatie nog veel meer winst te behalen, zowel voor onze economie als voor het milieu.

Milieutechnologie kan een grote rol spelen bij de verbetering van het milieu en de voorkoming van verdere afbraak van onze natuur. Daarom wil D66 bijvoorbeeld dat de EU ondersteuning biedt bij het met spoed ontmantelen van oude kernreactoren en kernonderzeeërs in de voormalige Sovjet-Unie.

Beid goedkoper, milieu vervuilen duurder

D66 vindt dat de inrichting van de westerse economie anders moet, met minder consumptie en meer innovatie in bijvoorbeeld ICT, biotechnologie en schone energie. We willen meer ruimte voor milieuvriendelijke producten en meer belasting op vervuilende producten en productieprocessen. D66 wil de miljardensubsidies van de EU voor de vuile kolenindustrie in Duitsland en België afschaffen.

1. Het principe 'de vervuiler betaalt' moet breder worden ingevoerd: er moet een rechtstreeks verband zijn tussen gedrag en gevolgen. De huidige Europese regels voldoen niet omdat milieukosten in economische afwegingen niet meetellen. D66 pleit er daarom voor dat de werkelijke milieukosten rechtstreeks worden doorberekend in de kostprijs en ten goede komen aan Europees milieubeleid. Daarnaast moeten subsidies op niet-hernieuwbare energiebronnen worden afgeschaft.

2. Arbeid mag daarentegen juist goedkoper worden voor de Europese consument, bijvoorbeeld door lagere BTW voor arbeidsintensieve diensten van kleine ondernemers zoals in de horeca, de kapper, de schoenmaker en de loodgieter.

Europees beheer van rivieren en zeeën

14. Veranderingen in bodemstructuur en klimaat hebben ingrijpende gevolgen voor de waterhuishouding. Een stroomgebied of kustzone kan daarbij vaak beter in zijn geheel beschouwd worden, los van de landsgrenzen. We willen daarom een Europese Waterautoriteit die de verantwoordelijkheid krijgt voor het bestrijden en voorkomen van overstromingen binnen Europa, maar ook bevoegdheden heeft rond het bewaken van de kwaliteit van het zeewater, bijvoorbeeld bij olierampen, en de veiligheid van de scheepvaart. D66 wil daarbij met spoed strenge veiligheids- en milieuregels invoeren voor de scheepvaart van en naar Europa.

Verkeersleiding en kerosinebelasting op EU-niveau

45. De veiligheid in de lucht moet ook worden versterkt. Het vliegverkeer neemt nog steeds extreem toe, waardoor het hele Europese luchtruim filevorming kent, met alle gevaren van dien. Veiligheid en milieubelasting van het Europese luchtruim dienen een Europese verantwoordelijkheid te worden. Daarbij hoort ook dat de luchtverkeersleiding een specifieke EU-taak wordt, en dat de luchtvaart in de gehele EU milieubelasting gaat betalen voor kerosinegebruik.

Europese natuurgebieden

46. Het ecologisch belang van sommige natuurgebieden, zoals de Waddenzee, overstijgt ver het nationale niveau. De EU heeft de taak om te zorgen voor goede bescherming van die gebieden, en op termijn te komen tot een Europese ecologische hoofdstructuur. De hoeveelheid groene gebieden van de uitgebreide EU, zoals we die nu kennen, mag niet verder afnemen.

Democratie

47. De voorspoed in Europa sinds de Tweede Wereldoorlog is mede gebaseerd op democratisch bestuur. Op EU-niveau werkt de democratie echter nog niet zoals het moet. Voor gewone mensen is het vaak onduidelijk wanneer er precies wat wordt besloten. Maar democratie ligt niet uitsluitend besloten in politieke structuren en procedures. Kennis, toegang tot informatie en debat zijn basisvoorwaarden voor een vitale democratie. In Nederland is echter weinig tot geen publieke discussie over Europese kwesties en de feitelijke kennis over Europa is onvoldoende. Europa kan op de lange termijn alleen een succes blijven als de burgers zelf de richting aangeven en rechtstreeks invloed kunnen uitoefenen.

Bestuurders leggen verantwoording af, wetgevers worden gekozen

48. Burgers van Europa moeten beslissende invloed hebben op hun eigen leven en hun eigen bestuur. D66 wil daarom meer openheid en inspraak. Onze uitgangspunten zijn dat bestuurders verantwoording afleggen aan burgers en hun gekozen vertegenwoordigers en dat wetgeving in het openbaar en door gekozen vertegenwoordigers wordt vastgesteld. Hiertoe moeten alle vergaderstukken over wetgeving openbaar zijn, ook die van de Raad van Ministers.

Europees Parlement

49. Het Europees Parlement moet volledige zeggenschap hebben over alle Europese wetgeving en over de het EU-budget. De lidstaten van de EU bepalen de ontwikkeling van de Europese begroting over de lange termijn. Efficiency en zuinigheid in het Europees bestuur is voor D66 een speerpunt. Mede daarom zet D66 zich ervoor in om de extra vergaderplek van het Europees Parlement in Straatsburg op te geven.

Meer politiek, minder diplomatie, minder nationaal

50. Beslissingen in Europa zijn te vaak het resultaat van overleg tussen regeringsleiders van de lidstaten. Daardoor staan nationale belangen te veel voorop en wordt te weinig gewerkt aan het langetermijnsucces van Europa. Europa heeft volgens D66 behoefte aan meer politiek debat en openbare politieke standpunten, waarmee ook het vertrouwen van kiezers vergroot.

51. D66 wil Europese lijsten bij de Europese verkiezingen. De samenstelling van de Europese Commissie moet gebaseerd zijn op de uitslag van de Europese verkiezingen, zodat in het

Europees Parlement meer debat komt tussen 'regeringspartijen' en oppositie. Het Europees Parlement moet de Voorzitter van de Commissie voordragen en benoemen. Op termijn moet de Voorzitter van de Europese Commissie rechtstreeks worden gekozen door de bevolking.

Verbetering kwaliteit van wet- en regelgeving

52. Een steeds groter deel van de wet- en regelgeving komt in Brussel tot stand. Voor D66 is de kwaliteit van wet- en regelgeving een prioriteit. Dit is nodig omdat er te veel gedetailleerde en onnodig bureaucratische regels en procedures zijn. D66 wil een verandering in de wijze waarop lidstaten nu met die regelgeving omgaan. Veel Europese regels worden vertaald naar nationale wetgeving onder toevoeging van onnodig veel gecompliceerde en overbodige details. Grensoverschrijdend ondernemen wordt hierdoor veel te lastig gemaakt.

53. Europese subsidieregels zouden geregeld beoordeeld moeten worden en subsidies moeten een uiterste houdbaarheidsdatum krijgen. Na bijvoorbeeld vijf jaar vervalt een subsidie automatisch, tenzij door het Europees Parlement besloten wordt tot verlenging of aanpassing.

Duidelijkheid over de kosten van Europa

54. De EU wordt nu gefinancierd via een ingewikkeld en ondoorzichtig stelsel van invoerheffingen, BTW- en nationale afdrachten. Juist vanwege de voortdurende discussies daarover hebben burgers er recht op precies te weten hoeveel zij bijdragen aan de kosten van 'Brussel'. Daarom wil D66 dat het huidige financieringsstelsel wordt vervangen door een uniforme Europese BTW-heffing. Voor D66 staat daarbij voorop dat het totale EU-budget gelijk blijft. Zo ziet iedere Europeaan voortaan op zijn kassabon hoeveel Europa hem kost.

Europa van de regio's

55. Europa is geen optelsom van lidstaten, maar wordt ook gevormd door dorpen, steden en regio's. Regio's houden niet op bij landsgrenzen. Grensoverschrijdende en inter-regionale samenwerking draagt in toenemende mate bij tot de Europese integratie. De EU dient dit te ondersteunen door regio's te betrekken bij grensoverschrijdende vraagstukken. Obstakels voor grensregio's om samen te werken, dienen te verdwijnen.

56. Sommige regio's in de EU lopen economisch ver achter. D66 wil dat de EU die regio's ondersteunt, zonder onnodige bemoeienis van nationale overheden. De nadruk dient daarbij te liggen op de arme regio's in Oost-Europa. Het regiobeleid dient gebaseerd te zijn op kostenefficiëntie, flexibiliteit en directe betrokkenheid van regionale en lokale overheden. Naast steun aan arme regio's wil D66 dat ook arme delen van grote steden in aanmerking komen voor Europese gelden. De complexe problemen van werkloosheid, integratie en verpaupering in de grote steden van Europa rechtvaardigen die specifieke steun.

Pluriforme media

57. Democratie kan niet zonder goede publieke informatievoorziening. D66 wil dat de EU zich inzet voor pluriforme media, juist ook in landen waar burgers geen informatie ontvangen die ruimte biedt aan andere denkwijzen. Dit geldt voor burgers die lijden onder een dictatuur, maar ook binnen de EU staat de diversiteit van media onder druk. Dit wordt het meest zichtbaar in Italië, maar ook elders in de EU zijn de media in handen van enkele grote ondernemingen die te weinig ruimte bieden aan afwijkende geluiden. Commercialisering en monopolisering van media zijn realiteit. Verdergaande monopolisering van de media zal door wetgeving worden bestreden.

58. Hiernaast moet de Nederlandse publieke omroep de taak oppakken om burgers beter te informeren over relevante besluitvorming in Brussel. 'Brussel Vandaag' zou een goed begin zijn. Immers, wat zijn Europese verkiezingen waard als u niet weet wat over u wordt besloten?

Europese afspraken nakomen

59. Het niet nakomen van Europese afspraken door lidstaten ondermijnt het vertrouwen in het Europa van de toekomst. Voorbeelden zijn de afspraken rond het Stabiliteitspact en de afspraken rond melk- en visserijquota. Dat geeft ook een slecht voorbeeld aan de nieuwe lidstaten. Europese regels moeten zinvol, uitvoerbaar en handhaafbaar zijn. Zo niet, dan moeten ze worden afgeschaft of gewijzigd. De interne controle binnen de instanties van de EU moet ook worden verbeterd. De Europese Rekenkamer moet voortaan openbare aanbevelingen doen over hoe effectief het Europese geld besteed wordt.

60. Lidstaten moeten elkaar in situaties zoals bij het Stabiliteitspact, tot de orde kunnen roepen bij de hoogste rechter, het Europese Hof. Een lidstaat die zich niet aan de uitspraak van de rechter houdt, moet in het uiterste geval het stemrecht in de EU ontnomen kunnen worden.

De toekomst van Europa

61. D66 vindt een Europese Grondwet noodzakelijk voor een evenwichtige toekomst van een democratisch Europa. Het voorstel daarvoor van de Europese Conventie vinden wij positief. Wij willen dan ook dat de regeringsleiders zo spoedig mogelijk tot overeenstemming komen om de Europese Grondwet te realiseren. Voorafgaande van de vaststelling van de Europese Grondwet in de nationale parlementen, dient de inhoud door u te worden goedgekeurd in een referendum.

62. Nog vóór de Europese verkiezingen in juni 2004 treden tien nieuwe landen toe. Daarmee is de decennialange deling van Europa in Oost en West ongedaan gemaakt. Tien nieuwe landen met een eigen geschiedenis, cultuur en politieke tradities, moeten een plaats krijgen in Europa. De EU van vijftientig moet haar identiteit, waarden en doelstellingen opnieuw bepalen. D66 zal samen met haar Europese geestverwanten streven naar een progressief Europa van democratie, vrijheid en tolerantie, een Europa van mondige en betrokken burgers.

63. Het is goed om snel helderheid te verschaffen over de toekomst van Turkije als deel van Europa. Een beslissing over mogelijke toetreding van Turkije zal in 2004 genomen moeten worden. D66 is voor EU-lidmaatschap van Turkije zodra aan de voorwaarden is voldaan. Aandachtsgebieden zijn de kwestie Cyprus, corruptie, mensenrechten, democratie en de rechten van de Koerdische minderheid.

64. Europa is nog steeds in beweging en blijft groeien. Roemenië en Bulgarije worden naar verwachting lid van de EU in 2007. Meer aanvragen voor EU-lidmaatschap zijn te verwachten in de periode 2004-2009. D66 juicht dit toe. Een verenigd en open Europa is de beste garantie voor vrede, stabiliteit en voorspoed voor alle Europese burgers. Een debat over de omvang van de EU is echter wel nodig. Er zijn geen strikt objectieve

criteria om vast te stellen hoe 'Europees' een land is, maar er moeten grenzen worden getrokken. In het belang van de EU moeten de toetredingscriteria strikt gehanteerd worden. Daarbij staat D66 erop dat aan alle criteria is voldaan, waarbij corruptie en de situatie van de mensenrechten zwaar wegen.

65. Met de buurlanden die niet in aanmerking komen voor lidmaatschap, kunnen bijzondere betrekkingen worden opgebouwd, vooral nauwere economische samenwerking. D66 is bijvoorbeeld geen voorstander van lidmaatschap van Rusland, Israël en Noord-Afrikaanse landen. Die landen komen wel in aanmerking voor andersoortige samenwerkingsverbanden met de Unie.

Ons aanbod aan de kiezer

We realiseren ons dat Nederland straks één van de 25 lidstaten van de Europese Unie is. Wil ons land gehoord worden en daarmee invloed houden, dan moeten we in Europa slim opereren en tijdig met goede standpunten en voorstellen komen. D66 werkt hiertoe samen met andere Europese partijen binnen de Europese Liberaal Democraten (ELDR), waarmee we in een apart ELDR-programma afspraken hebben gemaakt. Het thans voorliggende programma biedt u de eigen D66-visie, onze speerpunten.

D66 zal meer verbanden leggen tussen de Nederlandse en Europese politiek. Tussen de politici in de Tweede Kamer en het Europees Parlement. Daarom zal de D66-fractie in de Tweede Kamer voortaan bij elk debat de Europese component van onze voorstellen toelichten. Van het kabinet zullen we vragen steeds weer aan te geven wat Europese

besluiten betekenen voor de mensen in Nederland. Zo gaat D66 in de gaten houden of in alle eerlijkheid en openheid recht wordt gedaan aan de belangen van de mensen van Europa. Aan uw belang.

D66 wil af van de eenzijdige kortetermijnpolitiek gericht op nationaal eigen belang. We willen niet meer die afwachtende houding van de laatste jaren. Nederland moet actief leiderschap tonen binnen én buiten Europa.

D66 is ambitieus over Europa. Wij gaan voor een toekomst gericht op voorspoed en rechtvaardigheid voor iedereen. We staan voor meer openheid, democratie en respect voor mens en milieu. Wij ambiëren een Europa dat ruimte biedt aan ondernemers en een veilige leefomgeving voor allen. D66 wil de Europese manier van leven versterken.

Wat wilt u?

Het indienen van moties en amendementen

Het verkiezingsprogramma van D66 voor de Europese Verkiezingen 2004 wordt vastgesteld tijdens het voorjaarscongres 2004 (c79) op 13 maart 2004 in het Nederlands Congrescentrum te Den Haag.

De genummerde paragrafen in dit concept zijn amendeerbaar. Bij de algemene inleiding getiteld "Een succesvol Europa", alsmede de afsluitende tekst getiteld "Ons aanbod aan de kiezer" kunnen moties worden ingediend. **Een motie is een voorstel tot het doen van een algemene uitspraak, ofwel een verzoek of een opdracht tot een bepaalde handeling en heeft geen gevolgen voor de formulering van de alsdan ter besluitvorming voorgelegde voorstellen. De Besluitvormingscommissie zal geen moties toestaan die amendementen beogen.**

Alle programmapunten komen per nummer apart in stemming. U kunt dus geen moties of amendementen indienen die beogen een geheel programmapunt te schrappen. Wel kunt u per motie per hoofdstuk aangeven welke programmapunten u apart in stemming gebracht wilt hebben. De overige – voorzover er geen amendementen op zijn ingediend – kunnen door de congresvoorzitters geclusterd worden behandeld.

Uw moties en amendementen op dit conceptprogramma voor de Europese Verkiezingen 2004 dienen dinsdag 2 maart 2004 om 10.00 uur ontvangen te zijn door het Servicecentrum D66, Postbus 660, 2501 CR Den Haag, fax: 070 – 364 19 17 of via het e-mailadres formulier@d66.nl. Het indieningsformulier voor moties en amendementen is te downloaden via www.d66.nl, of te bestellen via het Servicecentrum D66, telefoon: 070 – 35 66 066 of per e-mail: info@d66.nl.

Lees de toelichting op het formulier nauwkeurig! Vermeldt bij amendementen niet alleen het programmapunt en het regelnummer (= niet de zin!), maar ook bij: schrappen of vervangen: van "eerste 2 woorden" tot en met "laatste 2 woorden" toevoegen: tussen "laatste 2 woorden" en "eerst 2 volgende woorden"

Colofon

Dit conceptverkiezingsprogramma is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van de programmacommissie van D66, bestaande uit Erik van Buiten (voorzitter), Herman Beun, Simone Filippini, Fleur Gräper en Rienk Terpstra.

De programmacommissie dankt Arthur Olof, Erik Dees en Leo Pinxten alsmede iedereen die op welke wijze dan ook heeft meegedacht/ meegewerkt aan de totstandkoming van dit conceptverkiezingsprogramma, voor hun inzet en medewerking.

Den Haag, 05 februari 2004

Gevraagd: input op het internationale werk van D66

Om de internationale projecten te optimaliseren is D66 op zoek naar specifieke expertise op vele terreinen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan:

Partijfinanciën, schrijven van een partijprogramma, interne organisatie/structuur, partijvernieuwing, consensuspolitiek, coalitievorming, conflicthantering, relatie regering/oppositie, relatie regering/samenleving, kennis van de EU en aan toetreding gelieerd beleid. Daarnaast zijn we op zoek naar ervaring met en/of specifieke kennis over de IMD-programmalanden: Bolivia, Ghana, Guatemala, Indonesië, Malawi, Mali, Mozambique, Suriname, Tanzania, Zambia en Zimbabwe. Voor IDI zijn we op zoek naar ervaring met en/of speciale kennis over Midden- en Oost-Europa. Voertaal van de projecten is Engels (IDI en IMD) en Spaans (IMD).

Voor informatie en reacties:

Kijk op www.democrats.nl/idi of op www.nimd.org. Reacties (vergezeld van evt. CV) graag binnen 4 weken na verschijning van deze Democraat naar d66@nimd.org.

D66 Doet t!

Waarom een permanente campagne?

D66
democraten

- ✓ Zichtbaarheid van D66
- ✓ Toegevoegde waarde D66
- ✓ Verantwoording aan de kiezer
- ✓ Permanent contact met samenleving

www.D66permanentecampagne.nl

an Landelijk Secretariaat naar Servicecentrum

In het afgelopen jaar is er nogal wat veranderd op het partijkantoor van D66 in Den Haag. Meest opvallend was de afname van het aantal formatieplaatsten tot negen. Een direct gevolg van de verkiezingsuitslag van 2003. Daarnaast wordt het Landelijk Secretariaat omgevormd tot het Servicecentrum van D66. Een (hernieuwde) kennismaking. – door Aletta Hekker

ewel met een klein team voert het Servicecentrum vele taken uit. Zo zijn er activiteiten te maken hebben met de diverse kandidatenlijsten en de bijbehorende informatievoorziening aan afdelingen en regio's. Bestuurders kunnen daarvoor met allerlei vragen en advies bij de medewerkers terecht. Daarnaast neemt de organisatie van congressen een centrale plek in. Tevens staat het Servicecentrum klaar voor uw vragen omtrent de ledenadministratie, het

Wetenschappelijk onderzoek

Het Kenniscentrum is een wezenlijk onderdeel van het Servicecentrum. Wetenschappelijk onderzoek, publicaties en debatten zijn het dagelijkse werk van onze politiek wetenschappelijk medewerker en veel stagiaires vinden hun weg naar het Kenniscentrum om in het kader van hun studie een onderzoek of een opdracht uit te voeren. Vanuit het Kenniscentrum worden tevens de diverse opleidingen en

Voornemens 2004

In het jaar 2004 zult u als lid zien dat de website wordt vernieuwd. 'Beter toegankelijk, actueler en politieker' zijn de kernwoorden die de bouwers hebben meegekregen. Daarnaast wordt het voor u als lid vanaf midden dit jaar mogelijk om veel beter uw eigen gegevens in de ledenadministratie te beheren en komen er mogelijkheden om op eigentijdse manier data te zoeken en te vinden. Meer is er op dit moment nog niet over te melden. We zijn hard bezig om de site aan te passen aan de wensen van alle betrokkenen en dat is een boeiend proces!

Het jaar 2004 is het jaar van de Europese verkiezingen. Het Servicecentrum regisseert de voorverkiezingen, de debatten en de campagne, met als doel om de kiezer te verleiden om vooral te gaan stemmen en dan natuurlijk op D66!

Even voorstellen

Sinds 1 november 2003 is Aletta Hekker directeur van het Servicecentrum. Zij is 52 jaar, brengt bijna 20 jaar managementervaring mee en heeft er zin in om de partij in al haar facetten optimaal te faciliteren. Aletta staat samen met een ploeg gemotiveerde medewerkers in de startblokken om er samen met u een mooi D66-jaar van te maken!

... service centraal ...

oorgegeven van wijzigingen daarin enzovoort. Het op juiste wijze afhandelen van deze contacten met leden, maar ook met belangstellenden is hoofdprioriteit voor het Servicecentrum.

Op het kantoor aan de Noordwal werken na de inkrimping elf mensen die bij de partij in dienst zijn. In drukke tijden worden via uitzendbureaus extra medewerkers ingezet. Vrijwilligers zijn en blijven van groot belang voor de ondersteuning van alle activiteiten en waar mogelijk werkt het Servicecentrum samen met de medewerkers van de Tweede Kamerfractie.

trainingen voor leden en D66-functionarissen georganiseerd.

De publicaties Democraat en ook het tijdschrift Idee worden binnen het Servicecentrum samengesteld en uitgegeven. In de publieksvoorlichting spelen de website en de e-mailservice een centrale rol. Daarnaast worden wekelijks vele honderden e-mails van belangstellenden beantwoord. Echter, de aandachtsgebieden van het Servicecentrum beperken zich niet alleen tot wat er in Nederland gebeurt. Onze afdeling 'internationaal' is ook ondergebracht op het Servicecentrum.

vervolg van pagina 1:

Wereldwijde democratisering: D66 internationaal

organiseerde D66 namens het IMD een workshop over deelname van Afrikaanse vrouwen aan partijpolitiek. Spreeksters uit Angola, Zuid-Afrika en Zambia vertelden hoe zij op nationaal niveau streven naar een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek. Ze benadrukten dat dit noodzakelijk is voor een goed functionerende democratie. De discussie na afloop ging met name over het soort maatregelen, welke kunnen leiden tot een meer realistische afspiegeling van vrouwen in de politiek.

Internationale liberale samenwerking

Over de gehele wereld zijn liberale partijen actief. Zij zijn verenigd in de Liberal International (LI), de wereldfederatie van liberale politiek partijen. Sinds 1986 is ook D66, als links-liberale partij, lid van deze organisatie. Recent hield de LI haar tweeënvijftigste congres in Dakar. Onder de titel *Islam and the West* kwamen honderdnegentig delegatieleden uit vijftig landen bijeen. Zij discussieerden over een groot aantal resoluties, waarmee tot een gezamenlijk liberaal standpunt op actueel politieke issues gekomen wordt.

Samenwerking met (links-)liberale partijen is er ook op Europees niveau. Dit geschiedt

binnen de partij van Europees Liberalen en Democraten (ELDR) met de vertegenwoordigers van 23 andere liberaal democratische zusterpartijen. De D66-Europarlementariërs maken deel uit van de ELDR-fractie in het Europees Parlement. Deze is de op twee na grootste fractie in het parlement in Brussel. Ook de voorzitter van het Europees Parlement, Pat Cox, is lid van de ELDR-fractie. De ELDR organiseert jaarlijks een congres en afgelopen najaar vond dat in Amsterdam plaats, op uitnodiging van o.a. D66. Tijdens dit congres werd het ELDR-verkiezingsprogramma vastgesteld.

Wilt u meer weten over D66 internationaal? Kijk op www.democrats.nl

In memoriam

Terugkijkend op de periode dat Hans van Wieren in de Zoetermeerse afdeling actief was, valt op dat hij al veertien jaar een vaste waarde voor de afdeling was. Hans was vooral actief op het brede gebied van onderwijs, cultuur en welzijn. Na zes jaar ervaring opgedaan te hebben in de betreffende raadscommissies, kreeg Hans in 2000 een buitengewoon welverdiende plaats in de gemeenteraad als opvolger van Ria Oosterop, thans burgemeester van Graft- de Rijp.

Hans was gedreven door en voor het raads- werk en niet voor zichzelf. Een bevoegen politicus. Als persoon was hij aimabel, rustig, enigszins introvert, rustig analyserend en meelevend. Voor een politicus was hij aanvankelijk misschien zelfs wat te bescheiden. Als politicus in de 'dop ontwikkelde hij zich echter in de 'school van fractieleider Flip Huisman' al snel tot een alert reagerende, snedige, no-nonsense politicus die met een zekere onderkoelde humor, maar zelfverzekerd, in de Raad opereerde. Hans kende de dossiers op zijn duimpje en taxeerde heel goed waar politieke winst mogelijk was. Binnen de D66-fractie helde Hans altijd meer naar de linkerkant van het politieke spectrum. Uiteindelijk was hij een echte sociaal-liberaal:

Als liberaal had hij een optimistisch mens- beeld, hij geloofde in actieve en betrokken burgers, in het sociale leven maakt zoets je tot de "ideale buurman", aldus Willem Bos

over zijn fractiegenoot Hans van Wieren. Hans vond het acceptabel als een deel van de individuele vrijheid werd opgeofferd ten gunste van het collectieve belang. Hans' verantwoordelijkheidsgevoel kwam tot uitdrukking in zijn laatste schriftelijke bijdrage over "de boodschap van het dualisme": "hoewel er procedureel aardig wat is

veranderd tussen de Raad en het College, zal het nog wel even duren voordat het raadslid zelf tot het besef komt dat hij juist door de kiezer voor een boodschap is weggestuurd".

Wij wensen Monique, Sharon en Elaine veel steun toe bij de verwerking van dit enorme verlies. Wij zullen er altijd voor hen zijn.

Namens de fractie D66-Zoetermeer, René Kiebert

De D66 fractie Zoetermeer en het afdelingsbestuur dankt alle vertegenwoordigers van D66 in afdelingen, statenfracties, landelijk partijbureau en partijtop voor de vele blijken van medeleven. Die voortdurende, grote betrokkenheid is voor ons een enorme bemoediging en steun geweest. De overgebrachte condoleances zijn ook voor de familie heel troostrijk.

Partij - agenda

7 februari 2004 – Training "Leren Debatteren" te Utrecht

Het uitdragen van een boodschap moet overkomen. De toehoorder moet het begrijpen en er enthousiast voor worden. Voor "Speech & Presentatie" en "Leren Debatteren" als combinatietraining, betaalt u slechts € 65,00 (incl. lunch). Eén training kost € 40,00 (incl. lunch).

2 maart 2004 – termijn voorjaarscongres (c79)

Om 10.00 uur sluiting indieningstermijn moties & amendementen

5 maart 2004 – termijn voorjaarscongres (c79)

Om 12.00 uur sluiting kandidaatstellings- termijn vacatures in besturen en commissies

11 maart 2004 – termijn voorjaarscongres (c79)

Om 10.00 uur sluiting indieningstermijn Actuele Politieke Moties

13 maart 2004 – Voorjaarscongres (c79)

Deze vindt plaats in het Nederlands Congrescentrum, Churchillplein 10 te Den Haag. Zaal open om 09.30 uur, aanvang congres 10.00 uur. De toegangsprijs (incl. lunch) bedraagt bij vooraanmelding € 20,- Tijdens het congres is de toegangsprijs incl lunch € 22,50.

27 maart 2004 – Training "Effectieve Beïnvloeding" te Utrecht

Hoe overtuigt u een gesprekspartner? Wat is het effect van lichaamstaal? Hoe zet u kleding en omgeving in ter ondersteuning van een boodschap? Breng uw mening zelfbewust naar buiten en bereik uw doelen beter! Bijdrage: € 42,50 (incl. lunch)

3 april 2004 – "Mediatraining" te Utrecht

Doelgroep: gekozen bestuurders en afdelingsbestuurders
Hoe staat u de pers te woord en hoe verwoordt u de kernpunten van uw afdeling/regio in heldere taal? Leer omgaan met journalisten, verslaggevers en andere nieuwsjagers. Bijdrage: € 42,50 (incl. lunch).

17 april 2004 – "Maak kennis met D66" te Utrecht

Wilt u meer van uw partij weten? Twee ervaren D66-ers wijzen u de weg. Bijdrage: € 17,50.

17 april 2004 – Training "Polemisch schrijven" te Utrecht

Niet gelijk hebben, maar gelijk krijgen. Daar draait het om in de politiek. De training stelt u in staat een scherp opiniërend artikel, column of beleidsstuk af te leveren, waarin uw mening duidelijk naar voren komt. Bijdrage: € 42,50 (incl. lunch).

24 april 2004 – Training "Conflicthantering" te Utrecht

Wat zijn conflicten en de verschillende opties om te handelen? U maakt kennis met een scala aan communicatiemogelijkheden en -strategieën voor het omgaan en voorkomen van negatieve conflicten. Bijdrage: € 42,50 (incl. lunch).

Meldt u nu aan voor het congres en bespaar € 2,50 op de lunchaanbieding!

Deelname aan het partijcongres kost € 10,-. Met het oog op een goede congresorganisatie wordt u verzocht zich vooraf aan te melden. De congresorganisatie heeft zo inzicht in hoeveel deelnemers te verwachten zijn en stemt de logistiek daarop af. De vooraanmelding sluit maandag 8 maart 10.00 uur.

Bij uw aanmelding kunt u aangeven of u wel of niet gebruikt maakt van de lunch. De kosten voor toegang incl. lunch bedragen dan € 20,-. Indien u op de congresdag besluit om alsnog deel te nemen aan de lunch, dan betaalt u € 2,50 extra voor de lunch. Aanmelden gaat snel en eenvoudig via www.d66.nl/congres of via het Servicecentrum (zie colofon).

Toelichting congres-agenda / vacaturemelding

Op de agenda staat de vaststelling van het Europees Programma, de contributieregeling en de afdrachtregeling aan regio's en afdelingen 2005, organisatorische en algemene politieke moties, enkele wijzigingsvoorstellen Statuten en Huishoudelijk Reglement, alsmede een aantal moties die uit congres 78 zijn overgebleven. Daarnaast vindt de verkiezing plaats voor de volgende vacatures: internationaal secretaris Landelijk Bestuur, voorzitter en 2 leden Financiële Commissie, 4 leden Geschillencollege en 1 lid Landelijke Verkiezingscommissie.

Publicatiedata voorstellen

vanaf donderdag 5 februari: te downloaden vanaf de website: de congresvoorstellen, waaronder het amendeerbare Europese verkiezingsprogramma 2004 en de resterende moties van congres 78, alsmede de volledige vacaturemelding, met profielen, de voorlopige congresagenda en het congresreglement.

vanaf maandag 8 maart 17.00 uur: alle moties en amendementen behalve de Actuele Politieke Moties, plus de gegevens van de kandidaten voor vacatures en besturen en commissies

vanaf vrijdag 12 maart 17.00 uur: de actuele politieke moties. Tijdens het congres zijn de moties en amendementen op papier beschikbaar.

Indiening moties en amendementen en sluiting kandidaatstelling

tot dinsdag 2 maart 10.00 uur: sluiting indiening algemeen organisatorische moties, algemeen politieke moties en moties/amendementen met betrekking tot alle congresvoorstellen inclusief die op het Europese Verkiezingsprogramma 2004.

tot vrijdag 5 maart 11.00 uur: sluiting van de kandidaatstelling voor de vacatures in besturen en commissies.

tot donderdag 11 maart 10.00 uur: sluiting indiening Actuele Politieke Moties.

Formulieren ter indiening van moties en amendementen, alsmede het kandidaatstellingsformulier kunt u downloaden van www.d66.nl/congres of telefonisch opvragen bij het Servicecentrum telefoon: 070 - 35 66 066, e-mail: info@d66.nl. Moties en amendementen dienen ondertekend te zijn, hetzij door 25 stemgerechtigde partijleden of te zijn aangenomen door een D66-ledenvergadering. Voor Actuele Politieke Moties kan met 5 handtekeningen van stemgerechtigde partijleden worden volstaan.

Kinderopvang

De partij zorgt voor kinderopvang. De opvang is op de congresdag geopend van 9.30 tot 17.30 uur. Er wordt gezorgd voor vermaak, u dient zelf te zorgen voor eten en drinken. U dient uw kind(-eren) vooraf aan te melden via het aanmeldformulier op de congressite of via het landelijk servicecentrum (zie colofon).

Voor het eerst op het congres?

Speciaal voor nieuwe leden en leden die voor het eerst een D66-congres bezoeken, organiseert de partij om 10.00 uur een speciaal ontvangst. Indien u naar deze bijeenkomst wilt, meldt u zich dan svp vooraf aan via het aanmeldingsformulier op www.d66.nl/congres. Leden die in de periode 1 november 2003 tot 1 maart 2004 lid werden van de partij, krijgen een korting van € 5,- op hun eerste congresbezoek.

Hoe is de congreslocatie te bereiken?

Adres locatie: Nederlands Congres Centrum - Churchillplein 10 2517 JW Den Haag

Met het openbaar vervoer

Vanaf Den Haag Centraal Station (CS) neemt u tramlijn 17. U stapt uit bij halte Nederlands Congres Centrum.

Vanaf Den Haag Hollands Spoor

(HS) neemt u tramlijn 17 of 8. U stapt uit bij halte Johan de Wittlaan.

Met de auto of motor

Vanuit Utrecht/Amsterdam.

U volgt de A12 richting Den Haag. De A12 gaat over in de Utrechtsebaan. Deze volgt u tot het einde. Bij de stoplichten slaat u linksaf. U rijdt dan op de Zuid Hollandlaan. Aan het einde gaat u bij de stoplichten naar rechts. Dit is de Koningskade, die overgaat in de Raamweg. U rijdt onder het viaduct door en gaat daarna onmiddellijk naar rechts met de bocht mee het Hubertus Viaduct op. Deze komt uit op de Prof. B.M. Teldersweg en gaat vervolgens over in de Johan de Wittlaan. U volgt de borden Congresgebouw en parkeert vervolgens in de ondergrondse parkeergarage.

Vanuit Amsterdam/Leiden

U volgt de A44 richting Centrum Den Haag/Scheveningen. De A44 gaat achtereenvolgens over in de N44, de Benoordenhoutseweg en de Zuid Hollandlaan. U volgt verder de omschrijving als hiervoor aangegeven.

Vanuit Rotterdam

Vanaf de A13 volgt u bij verkeersplein Ypenburg de borden richting Amsterdam (=A4). Bij het Prins Clausplein volgt u Den Haag/Voorburg. U rijdt het viaduct over en volgt de borden Den Haag. Dan komt u op de Utrechtsebaan. U volgt verder de omschrijving als hiervoor aangegeven.

Parkeer- & hotelfaciliteiten

Het NCC beschikt over twee eigen parkeergarages met een totaal van 630 plaatsen. Op het dak bevindt zich het luxe vier sterren Dorinhotel met 216 kamers. Op loopafstand bevinden zich ook nog eens ruim 500 luxe 4 en 5 sterren hotelkamers.

Congresagenda voorjaarscongres 2004

D66 op weg in Europa

10.00 Welkomstwoord door D66-voorzitter Alexander Pechtold

10.05 Financiën en Organisatie

10.15 Moties uit najaarscongres 22 november 2003 (c78)

10.45 Presentatie kandidaten voor de verschillende besturen en commissies

11.00 Europees programma 2004, deel 1 Behandeling moties en amendementen

11.45 Toespraak door Alexander Pechtold

12.00 Toespraak door Sophie in 't Veld, Europees lijsttrekker

12.15 Lunchpauze

Attentie!

Bovenstaande agenda is voorlopig. Uiteindelijke tijden en volgorde van agendapunten kunnen afwijken. In het congresboek (of via www.d66.nl/congres) vindt u de meest actuele agenda

13.00 Parallele bijeenkomsten
In de vier bijeenkomsten worden de onderwerpen kenniseconomie, publieke voorzieningen, Afrika en onderwijs behandeld. Nadere informatie in de definitieve congresstukken.

[**13.15** Sluiting stembussen]

14.15 Toespraak Vincent Verkoelen, voorzitter Jonge Democraten

14.25 Europees programma 2004, deel 2 Behandeling moties en amendementen

15.20 Afttrap campagne Europese Verkiezingen door Aletta Hekker, campagneleider

15.30 Actuele politiek
● (eventuele) moties naar aanleiding van parallele sessies
● actuele politieke moties
● algemene politieke moties

16.20 Uitslag interne verkiezingen besturen en commissies

16.30 Toespraak Boris Dittrich, fractievoorzitter Tweede Kamer

17.00 Sluiting

EFK Accountants en Consultants

Maatschappelijk betrokken

Gespecialiseerd in zakelijke dienstverlening aan not for profit- en overheidsorganisaties

EFK Belastingadviseurs

EFK Juristen

Ampèrestraat 1, 1817 DE Alkmaar Postbus 9157, 1800 GD Alkmaar
Email info@efk.nl Telefoon 072-5645740 Telefax 072-5646128 Website www.efk.nl

Overzicht D66-bestuur

Funcie	Lid	Regiocontactpersoon voor:
Voorzitter	Alexander Pechtold	Zeeland & Drenthe
Vice-voorzitter politiek	Jan Hoekema	Groningen & Nrd. Holland
Vice-voorzitter organisatie	Onno Veldhuizen	Overijssel & Nrd. Brabant
Penningmeester	Frans van Drimmelen	Friesland & Zuid Holland
Internationaal secretaris	Wilfried Derksen	Gelderland
Lid kennisontwikkeling	Klaartje Peters	Limburg & Rotterdam
Lid communicatie	Bart Robbers	Utrecht & Flevoland

Projectbestuursleden:

Permanente campagne	Theo Veltman
Informatievoorziening	Wendy de Wild
Organisatie deskundigheid	Gea Wijers

E-mail voor het partijbestuur stuurt u aan info@d66.nl. Voor postadres zie colofon.

Colofon

Democraat is een uitgave van het Landelijk Bestuur van D66. Deze Democraat werd gemaakt door: Dorine van der Meij, Mendeltje van Keulen, Andor Admiraal en Patrick Harms (eindredactie)
Met dank aan: Boris Dittrich, Alexander Pechtold, Flip Huisman, Mieke Pennock, Aletta Hekkers, Gerard Brunsveld
Internetversie: Remy Roothans
Fotografie: André van den Bos / D66 Voorlichting, tenzij anders vermeld.
Druk- en zetwerk: Drukkerij Uleman-De Residentie, Zoetermeer
E-mail: democraat@d66.nl
www.d66.nl/democraat
ISSN: 0167-0034

Servicecentrum D66

Postadres: Postbus 660, 2501 CR Den Haag
Bezoekadres: Noordwal 10, Den Haag
Telefoon: 070 - 356 60 66 Fax: 070 - 364 19 17
info@d66.nl, www.d66.nl

Voor het doorgeven van wijzigingen in uw lidgegevens: ledenadministratie@d66.nl of per brief via bovenstaand postadres. Vermeld duidelijk uw lidmaatschapsnummer en naam. Het lidmaatschapsnummer treft u aan op de adresdrager van deze Democraat. **Opzeggen van het partijlidmaatschap dient schriftelijk te geschieden en kan niet telefonisch.**

“Het blijft bij mooie woorden” In 't Veld kritisch over anti-terrorisme beleid EU

D66-lijsttrekker voor de Europese Verkiezingen, Sophie in 't Veld, plaatst kritische kanttekeningen bij het recent ingezette Europees anti-terrorisme beleid. Na de aanslagen in Madrid is volgens haar inderdaad de tijd aangebroken voor een Europese samenwerking, maar zonder de huidige gevolgen voor de privacy van EU-burgers – door Sophie in 't Veld

Schaterlachend las Osama Bin Laden de conclusies van de recente Europese top. Even had hij zich zorgen gemaakt dat de EU, na de bomaanslagen in Madrid, serieus werk ging maken van veiligheid. Gelukkig was het bij de gebruikelijke 'Verklaring van Gebakken Lucht' gebleven. Weliswaar had de Europese Raad Gijs de Vries aangesteld als *Counter-Terrorism co-ordinator*, maar deze is slechts gewapend met een pen voor het schrijven van rapporten en een vermanend vingertje om de lidstaten streng toe te spreken. Geen partij dus voor de wereldwijd opererende multinational Al Qaida Terrorism Inc.

Adequat antwoord

De dreiging van terrorisme is reëel. Onze eigen minister Bot sprak zelfs van een nieuwe vorm van oorlog. De terroristen

serieus overwogen worden. De veiligheid van burgers is belangrijker dan het behoud van nationale eilandjes.

Niet nagekomen beloften

De regeringsleiders zijn echter niet van plan hun nationale bevoegdheden op te geven. Het blijft bij mooie woorden. De verklaring over de bestrijding van terrorisme rept over meer samenwerking, betere uitwisseling van informatie, het aanwijzen van een coördinator, het integreren van een "inlichtingencapaciteit" in het secretariaat van de Raad. Met andere woorden: eindelijk de maatregelen invoeren die al jaren geleden waren afgesproken. De verklaring is eigenlijk een lange opsomming van alles wat er niet gerealiseerd is na eerdere plechtige verklaringen.

Verklaring van gebakken lucht

werken wereldwijd op uiterst professionele wijze samen, over de grenzen heen. Nationale staten kunnen hier zelfstandig geen adequaat antwoord meer op geven. Het opzetten van een Europese inlichtingen- en veiligheidsdienst moet derhalve

Bescherming grondrechten

Iedereen is het er over eens dat er maatregelen getroffen moeten worden om de burgers beter te beschermen tegen terroristen. Maar maatregelen moeten proportioneel en effectief zijn. Anders is

Reddingswerkers bergen stoffelijke resten na aanslagen Madrid

een inbreuk op de privacy en grondrechten van burgers niet te rechtvaardigen. Bovendien moet er goede parlementaire controle zijn op de maatregelen. De maatregelen die de regeringsleiders hebben aangekondigd lijken op geen van deze punten volledig te voldoen.

Afdwingen samenwerking

De samenwerking en uitwisseling van informatie is niet afdwingbaar. Er zijn sancties afgesproken als een land niet wil samenwerken of informatie weigert te geven, of als een land de middelen niet heeft. Daarnaast hebben de vijf grote landen meteen aangekondigd dat ze afzonderlijk gaan samenwerken. Hetgeen niet echt duidt op een stap in de richting van samenwerking in EU-verband. Het is dus twijfelachtig of de veiligheid daadwerkelijk vergroot is.

Uitwisseling gegevens

Een ander punt waar zorg over moet zijn: staan de voorgestelde maatregelen in ver-

houding tot het vraagstuk? Het valt niet te ontkennen dat terrorisme een zeer ernstige zaak is, en dat terroristen zich niet gemakkelijk met eenvoudige politiemethoden laten opsporen. De maatregelen die zijn afgesproken zijn een behoorlijke inbreuk op de privacy en grondrechten van

vervolg op pagina 2

Drie vrouwen aan top Euro-lijst

De top drie van de D66-kandidatenlijst voor de Europese verkiezingen van 10 juni bestaat louter uit vrouwen. Lijsttrekker is Sophie in 't Veld. Op twee staat zittend Europarlementariër Johanna Boogerd - Quaak. Op plaats drie nieuwkomer Margriet de Jong. Eerste man op de kandidatenlijst is te vinden op plaats vier: huidig voorzitter van de D66-delegatie in het Europees Parlement, Bob van den Bos. Met deze uitslag hebben de leden van D66 gekozen voor een mix van vernieuwing en ervaring.

De complete kandidatenlijst van D66 voor de Europese Verkiezingen, vastgesteld middels een poststemming onder alle stemgerechtigde partijleden:

1. Sophie in 't Veld
2. Johanna Boogerd - Quaak
3. Margriet de Jong
4. Bob van den Bos
5. Suzanne Dekker
6. Simone Filippini
7. Unico van Kooten
8. Robert van Lente
9. Jasper Diekema
10. Bas van Drooge
11. Bram Houtenbos
12. Pierre Wimmers
13. Jørgen van Nistelrooij
14. Nanne Roosenschoon

Tempo Turkse hervormingen indrukwekkend

“Je moet wel onder de indruk zijn van het tempo en de inzet waarmee Turkije hervormingen doorvoert”, aldus Sophie in 't Veld, Europees Lijsttrekker voor D66 aan het slot van een kort werkbezoek aan Turkije. In 't Veld bezocht de kandidaat-lidstaat van de EU met een delegatie van D66'ers om ter plaatste kennis te nemen van de ontwikkelingen. – door Emily van de Vijver

De D66-delegatie benadrukt dat er tussen nu en het moment dat de EU beslist over toetredingsonderhandelingen met de Turken, vooral vooruitgang geboekt moet worden met de implementatie van de hervormingen.

Europese druk

De tekortkomingen op dat vlak erkend de delegatie volmondig. Daarom is de druk van de EU essentieel voor het hervormingsproces. Ook recente rapporten van mensenrechtenorganisaties signaleren weliswaar nog grote problemen, maar

erkennen tegelijkertijd de vooruitgang van de laatste jaren.

Debat toetreding

D66 is verklaard voorstander van EU-lidmaatschap voor Turkije, maar houdt de criteria haarscherp in de gaten. D66 zet de kandidatuur van Turkije hoog op de agenda en organiseert tijdens het Nederlands EU-voorzitterschap hierover een publiek debat organiseren. “In Turkije is er een levendig debat, zelfs de man in de straat spreekt over de criteria. In Nederland is dringend meer informatie en debat nodig”, concludeert Sophie in 't Veld.

Samenwerking

Het werkbezoek vond plaats op initiatief van de D66-stichting Internationaal Democratisch Initiatief. Het doel van de reis was een oriëntatie op mogelijke partners voor samenwerking, met het oog op de toekomstige toetreding van Turkije tot de EU. De delegatie sprak met vertegenwoordigers van verschillende politieke partijen en maatschappelijke organisaties. Naast In 't Veld en IDI-bestuurlid Dennis Hesseling maakten Emily van de Vijver (Buitenlandcoördinator IDI) en Fatma Koşer-Kaya (eerste opvolger voor D66 in de Tweede Kamer) deel uit van deze delegatie.

D66 - kort

Homo-adoptie wordt makkelijker

Eind vorig jaar nam de Tweede Kamer een motie van *Lousewies van der Laan* aan, om het voor homoparen eenvoudiger te maken buitenlandse kinderen te adopteren. Nu kunnen homoparen wel adopteren, maar alleen via een omweg in de regelgeving. Dat heeft veel onzekerheid tot gevolg voor ouders en kind. CDA-minister Donner leek aanvankelijk niet genegen de D66-motie uit te voeren. In een spoeddebat moest hij *Boris Dittrich* echter toezeggen alsnog de belangrijkste obstakels voor homo-adoptie weg te nemen.

Schrijnende gevallen opnieuw tegen het licht

Minister Verdonk van Vreemdelingenzaken en Integratie moet ook tijdens de uitzetprocedure van afgewezen asielzoekers kijken naar individuele schrijnende gevallen. Bovendien mag zij de beoordeling niet overlaten aan dezelfde ambtenaren die een bepaalde familie al eerder als 'niet-schrijnend' hebben aangemerkt. De Kamer heeft een motie van *Ursie Lambrechts* daartoe aangenomen. Lambrechts: "Als er in een eerder stadium fouten zijn gemaakt door de IND, of er is tijdens de uitzetprocedure alsnog een schrijnende situatie ontstaan, dan vinden wij dat dit alsnog recht moeten kunnen geven op een verblijfstitel".

Gehandicapte heeft recht op mobiliteit

In de Tweede-Kamer voert D66 het verzet aan tegen de plannen van CDA-staatssecretaris Ross en VVD-minister Hoogervorst, om gehandicapten voortaan te binden aan een maximaal aantal taxikilometers tegen OV-tarief. *Boris van der Ham*: "De gehandicapptentaxi is voor een groot aantal mensen onmisbaar, omdat het reguliere openbaar vervoer nog altijd schandalig slecht is aangepast. Pas in 2030 gaat daarin verandering komen. Tegen die achtergrond mag het kabinet het aantal taxikilometers niet beperken tot 700 taxikilometers per jaar". Inmiddels heeft de regering onder druk van de Kamer het maximaal aantal kilometers verhoogd tot 900. Bij het ter presse gaan van deze Democraat kondigde Van der Ham aan te blijven ijveren voor een verdere verruiming. "Dit kabinet heeft toch 'meedoen' als motto? Wat dat betreft is er juist ook voor gehandicapten een wereld te winnen".

Vrouwenbesnijdenis strafbaar

Een voorstel van *Boris Dittrich* om vrouwenbesnijdenis strafbaar te stellen, ongeacht het land waar de besnijdenis wordt uitgevoerd, is overgenomen door de regering. Twee jaar geleden stond D66 nog alleen met haar pleidooi, maar de nieuwe wet moet het voor iedereen helder maken dat Nederland besnijdenis van meisjes niet tolereert. Wanneer ouders hun dochter meenemen naar bijvoorbeeld Somalië of de Verenigde Arabische Emiraten om haar daar genitaal te verminken, kunnen zij daarvoor straks in Nederland worden bestraft.

Kansen voor de regio

Regio's als Twente en Den Helder, die getroffen worden door de drastische bezuinigingen op Defensie, moeten daarvoor worden gecompenseerd via nieuwe economische impulsen. In de Kamer stelde *Bert Bakker* voor te komen tot krachtige initiatieven voor die regio's; hij kreeg daarin steun van een ruime kamermeerderheid. De bal ligt nu bij de regio's zelf, die op basis van goede plannen bij het Kabinet kunnen aankloppen.

Zie ook www.d66.nl/nieuws.

vervolg van pagina 1:

de burgers. Zo lang de uitwisseling en koppeling van gegevens gehinderd blijft door onvoldoende samenwerking, leidt het verzamelen van gegevens niet tot grotere veiligheid. Dat is niet gerechtvaardigd. Een aantal van de afgesproken maatregelen zijn niet eens specifiek gericht op het bestrijden van terrorisme, maar maken het mogelijk om burgers in het algemeen in de gaten te houden, zoals bijvoorbeeld het opslaan van persoonsgegevens van passagiers.

War on Terrorism

De toon van de verklaring lijkt daarnaast akelig op die van de Amerikaanse regering en haar *War on terrorism*. De verklaring gaat uitsluitend over maatregelen die de rechten en de privacy van burgers beperken. Er staat niets in over het beschermen van die rechten. Over de diepere oorzaken

van terrorisme, zoals racisme en xenofobie, wordt niets gezegd. Dit maakt de verklaring nogal onevenwichtig.

Controle

De maatregelen betreffen vooralsnog samenwerking en uitwisseling tussen nationale staten. Aangezien het hier voor een deel gaat om (geheime) activiteiten van

wie ze rekenschap aflegt.

Verstandige maatregelen

Te midden van de groeiende angst voor terrorisme maakt de wijsheid van Marianne Pearl - de weduwe van de door terroristen vermoorde journalist Daniel Pearl - grote indruk. "Als we ons door angst laten regeren, hebben de terroristen gewonnen,"

Beschermen van rechten

inlichtingen- en veiligheidsdiensten, is het nog maar de vraag of er afdoende parlementaire controle mogelijk is. Een opvallend aspect daarbij is de plek van de Europese "inlichtingencapaciteit" binnen het secretariaat van de Raad. Het is daarbij niet duidelijk over wat voor soort inlichtingen deze unit kan beschikken, en aan

redeneert zij. We moeten ons niet laten verleiden tot wraakzucht. Anders komen we in de vicieuze cirkel terecht waar terroristen naar streven. We moeten verstandige veiligheidsmaatregelen nemen, maar tegelijkertijd de fundamentele waarden van onze Europese samenleving niet opofferen in de strijd tegen terrorisme.

D66-congres maakt zich op voor campagne

Ruim zeshonderdvijftig partijleden kwamen op 13 maart naar Den Haag voor het voorjaarscongres 2004. Veel aandacht tijdens dit congres voor de nadere Europese verkiezingen. Het congres stelde onder meer het verkiezingsprogramma voor de Europese Verkiezingen vast. Van een drietal sprekers een gedeelte uit hun toespraak.

Guy Verhofstadt, premier België

"Als het ons (de Europese Unie - red.) écht menens is om de meest dynamische kenniseconomie te worden, dan hebben we dringend nood aan meer flexibiliteit en minder administratieve rompslomp. De lasten op onze voornaamste grondstof, onze arbeidskrachten, moeten omlaag. We moeten meer investeren in onderzoek en ontwikkeling. We zijn het daarover allemaal eens. Waarom gebeurt het dan niet? Het gebeurt niet omdat de instrumenten van de Lissabon-methode te vrijblijvend zijn. Een slechte vermelding in een rapport is het ergste wat je kan overkomen.

Daarom wil ik pleiten voor meer afdwingbare maatregelen. Zonder daarom alles te willen harmoniseren. We zouden, net zoals we dat hebben gedaan met het Stabiliteitspact, moeten werken met minimum- en maximumnormen. Een vork van minima en maxima waartussen elke lidstaat moet blijven. Deze methode heeft gewerkt voor de Monetaire Unie. Dit is wellicht de enige methode die ons zal toelaten om die tweede grote uitdaging te kunnen realiseren, een dynamisch kenniseconomie, die werkgelegenheid en groei creëert."

Vincent Verkoelen, voorzitter Jonge Democraten

"Ik zie in veel D66-afdelingen creativiteit en visie. En meer en meer ontstaat er een wederzijdse waardering. Jonge Democraten die doorstromen naar D66 en daar belangrijke posities in nemen. Toch wil ik de D66-bestuurders van alle niveaus oproepen om

de contacten met de JD warm te houden, uit te breiden. Wij zijn voor jullie een vijver aan talent, het potentieel waarop D66 in de komende jaren succesvol kan groeien.

Daarom stel ik namens het bestuur van de Jonge Democraten voor om, samen met het Landelijk Bestuur van D66, te komen tot een gezamenlijk talentenproject. Zeg maar een soort Stimulans Plus. Zodat de visie, de creativiteit, maar bovenal de ervaring die in onze organisaties aanwezig is, niet verloren gaat en we elkaar over en weer kunnen versterken en voeden."

Boris Dittrich, fractievoorzitter Tweede Kamer

"Onlangs heeft een commissie uit het parlement een dik rapport uitgebracht over de integratie van allochtonen. De inkt was nog niet droog of onze coalitiepartners CDA en VVD hadden het al afgekraakt en naar de prullenbak verwezen. De boodschap uit het rapport kwam hen niet uit. De integratie moest en zou mislukken zijn. Aan die conclusie mocht het rapport niets veranderen.

Wij bedrijven politiek op een andere manier. We kijken naar de feiten en komen daarna met ons oordeel. D66 is het eens met de commissie dat de integratie van veel allochtonen goed is verlopen.

Daarnaast zien we wel forse problemen. Die willen we niet onder stoelen of banken steken, maar nuchter bespreken. Om op een praktische manier naar oplossingen te zoeken.

Wat voor samenleving willen we eigenlijk? Willen wij een samenleving, waar groepen tegen elkaar op worden gezet? Wij D66'ers kiezen er voor iedereen in zijn waarde te laten. We geven ruimte aan elk individu om zichzelf te ontplooien. En we willen niet vervallen in gemakzuchtig groepsdenken. Dat leidt al gauw tot stigmatiseren. Niet alle Marokkanen zijn hetzelfde. Net zoals Nederlanders heel verschillend zijn."

De complete toespraakteksten zijn te vinden op www.d66.nl

Belgisch premier Guy Verhofstadt sprak het congres toe.

Boris

"Zwaluwen Vooruit". Deze naam zegt u vermoedelijk niets, maar het is de naam van een voetbalclub in Utrecht. Als klein jongetje was ik daar lid van. Elke week viel het krantje in de bus en wist ik hoe laat ik dat weekend moest spelen. Ik ging braaf, ook naar de training en met ons team konden wij geregeld een overwinning vieren.

Nu ben ik lid van D66 en de Democraat valt op de mat. Met nieuws over de Europese verkiezingen op 10 juni. Onze lijsttrekker Sophie in 't Veld en haar campagne team zijn al maanden bezig met de voorbereidingen. De officiële campagne start is op

vrijdag 14 mei in Nemo in Amsterdam. Maar nu al trekt Sophie, net als de andere kandidaten, met grote ambitie door het land. Zij knokken voor elke stem.

Een goede uitslag voor D66 kunnen zij niet alleen verzorgen. Daar is de hele partij voor nodig. Met overtuigingskracht en strijd lust moeten wij, met zijn allen, Nederland overtuigen van het belang van D66 in het Europese parlement. Elke dag.

Voor een krachtig Europa dat een vuist kan maken in de wereld, zodat we niet langer zijn overgeleverd aan de grillen van de president van de Verenigde Staten. Voor

een Europa dat ernst maakt met een dynamische kenniseconomie, zodat we niet verder afzakken ten opzichte van landen als China en India. En voor een D66 in Europa dat een sociaal liberale stroming vertegenwoordigt die pal staat voor onze liberale verworvenheden als het homohuwelijk en euthanasie.

In deze democraat vinden jullie niet de datum en tijd waarop de partij je nodig heeft. Dat is nou net het verschil met een voetbalclub.

Boris Dittrich
fractievoorzitter Tweede Kamer

Alexander

afgelopen maanden werd er weer een hoop gekeuveld over D66. Nu eens niet over bestaansrecht, maar over een fusie, een dubbelduitspraak, of zelfs een vernaming zoals het VVD-orakel uit Diever, Hans Wiegel, zijn voorkeur noemde. Ik vind het langzaam gebeuren. Wij worden niet arm van dit soort proefballonnen. Ook tijdens de Europese campagne gaat het om verschillen dat D66 inhoudelijk behoorlijk verschilt van de rechts-liberalen.

verkiezingsprogramma van de partij Europese Liberaal Democraten, de ELDR. De inhoud van dat programma sluit aan bij de politiek die D66 bedrijft: het progressief-liberalisme. En D66 heeft flink aan dit programma gesleuteld om het nog meer D66 te maken. Al onze moties op het concept, alsmede veel die onze sociaal-liberale vrienden van de LibDems uit Engeland indienden, werden aangenomen door het programmacongres van de ELDR.

In de komende weken voert D66 campagne. Campagne voor veel D66'ers in het Europees Parlement en voor veel steun voor onze Euro-standpunten. Maar wij willen bovenal een zo sterk mogelijke ELDR-fractie om het progressief-liberale programma van de ELDR uit te voeren.

Omdat het bestuur het van groot belang vindt dat bij de Europese Verkiezingen bij de verdeling van de restzetels geen liberale stemmen verloren gaan, heeft het bestuur besloten tot een zuiver technische lijstverbinding met de VVD. Opdat deze stemmen niet via het CDA toevallen aan de fractie van de conservatieve Europese Volkspartij, of via GroenLinks aan de fractie van Europese Groenen die Europa liever vandaag dan morgen opdoeken.

Ons doel is om het ELDR- en het D66-geluid in Brussel zo luid en duidelijk mogelijk te laten klinken. Ik reken op uw steun voor de campagne!

Alexander Pechtold, partijvoorzitter

Drugs en drang

"Geen sprake van." Duidelijker, of anders gezegd: ijziger, had CDA-minister Donner het niet kunnen zeggen. Met een toespraak sloot hij op 26 maart een geslaagde conferentie over drugsbeleid af, georganiseerd door de wetenschappelijke bureaus van D66, CDA, GroenLinks, PvdA en VVD. - door Erik Dees

Terwijl verschillende sprekers eerder die dag de regulering en legalisering van cannabis hadden verdedigd, liet Donner er geen twijfel over bestaan: Nederland zal onder zijn verantwoordelijkheid de productie van en handel in softdrugs niet (gereguleerd) vrijgeven. Als reden voor zijn opstelling noemde hij o.a. de ernstige gevolgen die legalisering zou hebben voor de betrekkingen met de ons omringende landen.

Capaciteitsbeslag

Van verschillende kanten waren tijdens de conferentie plausibele argumenten naar voren gebracht vóór legalisering. Vanuit de hoek van politie, justitie en rechtspraak werd gewezen op het enorme beslag dat de bestrijding van de productie van en handel in cannabis legt op de capaciteit. President van de rechtbank in Maastricht, Peter Paul Lampe, meldde dat een ruime meerderheid

van zijn collega-rechters voorstander is van legalisering van softdrugs. Een niet onaanzienlijke minderheid wil zelfs de handel in harddrugs vrijgeven.

Gezondheidsrisico's

Vanuit de gezondheidshoek werd betoogd dat de gezondheidsrisico's van cannabis beperkt zijn, vergeleken met die van tabak en alcohol. En dat terwijl rookwaren, zoals sigaretten, en alcoholhoudende dranken vrij verkrijgbaar zijn. Tabak veroorzaakt duizenden doden per jaar en kent enkele miljoenen verslaafden. Alcohol maakt jaarlijks eveneens vele slachtoffers en kent honderdduizenden probleemgebruikers, waarvan een aanzienlijk deel ernstig verslaafd.

Het idee van een zo objectief mogelijke benadering van verschillende middelen werd breed gesteund, waarmee de indeling legaal - illegaal ter discussie werd gesteld. Zou het niet bepalend moeten zijn welke gevolgen het gebruik van bepaalde stoffen heeft voor de gezondheid van verschillende groepen mensen?

Eigentijds beleid

Volksvertegenwoordigers van vier van de vijf organiserende partijen gingen over het thema in debat. Boris van der Ham verdedigde namens D66 een liberaal softdrugsbeleid.

Tegelijkertijd wees hij op de gezondheidsrisico's die cannabisproducten wel degelijk met zich mee kunnen brengen. Kathalijne Buitenweg van GroenLinks viel Van der Ham bij, terwijl Albayrak (PvdA) zich op de vlakte hield. Zij gaf aan nieuwe onderzoeksresultaten over de werking van verschillende stoffen af te wachten. Cisca Joldersma (CDA) was de enige die tegen regulering/ legalisering van softdrugs gekant was.

Overigens kwam tijdens de conferentie naar voren dat met name binnen het CDA heel verschillend gedacht wordt over dit vraagstuk. Lokale vertegenwoordigers hebben daarbij vaak een veel minder rigide standpunt dan de landelijke politici. Hopelijk biedt dat gegevens, samen met de niet-afwijzende houding van de meeste andere partijen, aanknopingspunten om de Nederlandse regering een realistisch, eigentijds drugsbeleid te laten voeren, inclusief de verdediging ervan in het buitenland. Het Kenniscentrum D66 gaat in de komende maanden hier in ieder geval voorstellen toe doen.

Colofon

Democraat is een uitgave van het Landelijk Bestuur van D66. Deze democraat werd gemaakt door: Dorine van der Meij, Mendeltje van Keulen, Andor Admiraal en Patrick Harms (eindredactie)
Met dank aan: Boris Dittrich, Daniëlle Staps, Alexander Pechtold, Sophie in 't Veld, Mieke Pennock, Emily van de Vijver en Erik Dees

Internetversie: Remy Roothans
Fotografie: ANP Foto - Rijswijk
Druk- en zetwerk: Drukkerij Uleman-De Residentie, Zoetermeer
E-mail: democraat@d66.nl
www.d66.nl/democraat
ISSN: 0167-0034
De volgende democraat verschijnt in de eerste week van juni 2004

Servicecentrum D66

Postadres: Postbus 660,
2501 CR Den Haag
Bezoekadres: Noordwal 10, Den Haag
Telefoon: 070 - 356 60 66
Fax: 070 - 364 19 17
info@d66.nl, www.d66.nl

Voor het doorgeven van wijzigingen in uw lidgegevens: ledenadministratie@d66.nl of per brief via bovenstaand postadres. Vermeld duidelijk uw lidmaatschapsnummer en naam. Het lidmaatschapsnummer treft u aan op de adresdrager van deze Democraat. **Opzeggen van het partijlidmaatschap dient schriftelijk te geschieden en kan niet telefonisch.**

Partij - agenda

14 mei 2004 - Europese campagne start te Amsterdam

17.00 - 20.00 uur NeMo - Oosterdok 2
Kom naar NeMo voor de spetterende start van de D66-campagne voor de Europese Verkiezingen. Voor meer informatie, kijk op www.d66.nl

5 juni 2004 - "Mediatraining" te Utrecht

Doelgroep: gekozen bestuurders en afdelingsbestuurders
Hoe staat u de pers te woord en hoe verwoordt u de kernpunten van uw afdeling/regio in heldere taal? Leer omgaan met journalisten, verslaggevers en andere nieuwsgangers. Bijdrage: € 42,50 (incl. lunch).

5 juni 2004 - Training "Speech & Presentatie" te Utrecht

Het uitdragen van een boodschap moet overkomen. De toehoorder moet het begrijpen en er enthousiast voor worden. Voor "Speech & Presentatie" en "Leren Debatteren" als combinatietraining, betaalt u slechts € 65,00 (incl. lunch). Eén training kost € 40,00 (incl. lunch).

19 juni 2004 - Training "Leren Debatteren" te Utrecht

Debatvaardigheden zijn nodig om in discussies uw standpunten te onderbouwen en uzelf (en D66) te profileren. Zie 5 juni voor de combinatie-aanbieding + kosten

19 juni 2004 - "Maak kennis met D66" te Utrecht

Wilt u meer van uw partij weten? Meer actief worden? Twee ervaren D66-ers wijzen u de weg. Bijdrage: € 17,50.

18 september 2004 - Training "Speech & Presentatie" te Utrecht

Het uitdragen van een boodschap moet overkomen. De toehoorder moet het begrijpen en er enthousiast voor worden. Voor "Speech & Presentatie" en "Leren Debatteren" als combinatietraining, betaalt u slechts € 65,00 (incl. lunch). Eén training kost € 40,00 (incl. lunch).

18 september 2004 - "Maak kennis met D66" te Utrecht

Zie 19 juni.

9 oktober 2004 - Training "Leren Debatteren" te Utrecht

Debatvaardigheden zijn nodig om in discussies uw standpunten te onderbouwen en uzelf (en D66) te profileren.
Zie: 18 september.

D66 zoekt griffiers

In het kader van de gemeenteraadsverkiezingen op 8 maart 2006, komt D66 graag in contact met partijleden die werken als griffier of als commissiegriffier voor een gemeenteraad. Van een paar leden weten we dit inmiddels, maar vermoedelijk vervullen meer D66'ers een dergelijke functie.

Als geen ander is de (commissie-)griffier op de hoogte van de tekortkomingen en de sterke punten in de werking van de duale gemeenteraad. In de loop van 2005 wil D66 op dit vlak cursussen aanbieden aan haar aspirant-raadsleden. Wat we uiteindelijk met deze oproep beogen, is om jullie in te kunnen zetten in het voorbereidings-traject richting de gemeenteraadsverkiezingen. Daarvoor vragen we jullie medewerking. Reacties bij Leo Pinxten, Servicecentrum D66: l.pinxten@d66.nl of 070 - 3566043.

EFK Accountants en Consultants

Maatschappelijk betrokken

Gespecialiseerd in zakelijke dienstverlening aan not for profit- en overheidsorganisaties

EFK Belastingadviseurs

EFK Juristen

Amptreestraat 1, 1817 DE Alkmaar Postbus 9157, 1800 GD Alkmaar

Email info@efk.nl Telefoon 072-3645740 Telefax 072-5646128 Website www.efk.nl

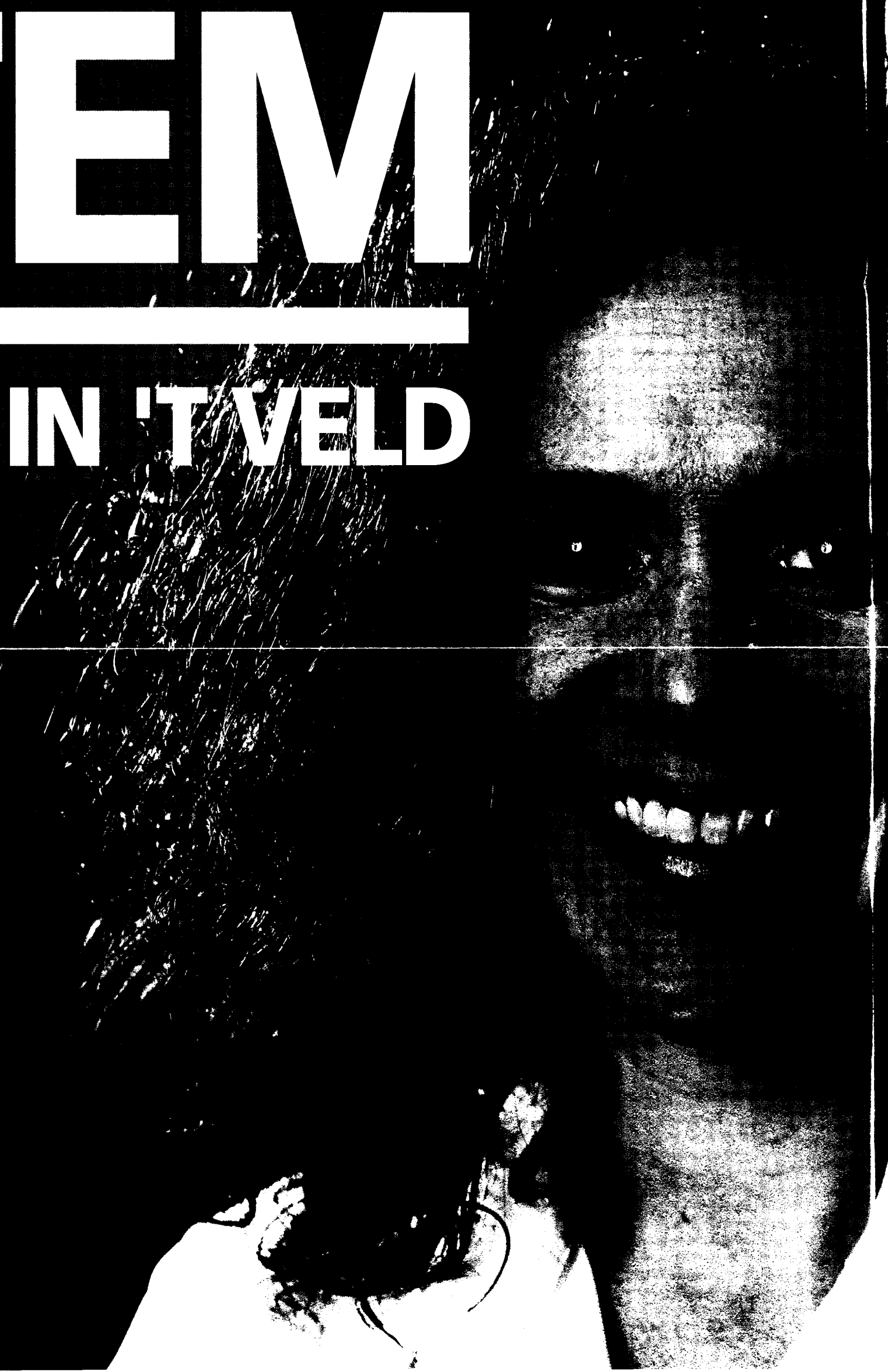

GEBRUIK JE STEM

SOPHIE IN 'T VELD

66
democraten

HET ANDERE GELUID

democraat

D.N.P.P.

DOCUMENTATIEBUREAU
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Boris Dittrich: 'Wij maken een onafhankelijke afweging over Irak'

'Het is natuurlijk heel tragisch als er doden vallen. Maar risico's horen bij een militaire missie. Een aanslag waarbij Nederlandse militairen om het leven komen kan dan ook nooit reden zijn om te zeggen: we trekken ons terug.' Boris Dittrich spreekt over de afwegingen die een rol spelen bij het besluit van de Tweede Kamerfractie om wel of niet in te stemmen met verlenging van de Nederlandse missie in Irak. – door Andor Admiraal

'Dat we nu nog geen ja of nee zeggen betekent helemaal niet dat we twijfelen. Integendeel. We hebben een aantal elementen genoemd die voor D66 van belang zijn, willen we akkoord gaan met verlenging van de missie. Als je zo'n inhoudelijke afweging maakt, kun je niet al gaan roepen dat je weg moet of wilt blijven op het moment dat nog helemaal niet duidelijk is hoe de situatie zal zijn op het moment dat de knoop echt moet worden doorgehakt'.

geen partijpolitiek

Fractievoorzitter Boris Dittrich spreekt rustig als het gesprek over Irak gaat. Het is duidelijk dat hij elk woord zorgvuldig wil

kiezen. D66 probeert uit de partijpolitieke strijd te blijven als het over Irak gaat. Maar is dat wel realistisch als het over zo'n sterk gepolitiseerd onderwerp gaat, waarbij de emoties in de samenleving hoog oplopen? 'Het gaat ons om de vraag, of we kunnen

komt, is er voor de anti-democratische krachten in Irak veel aan gelegen om de boel te destabiliseren. Dat zou wel eens kunnen betekenen dat de spanningen nu heel snel gaan oplopen.

Verenigde Naties

'Voor ons is de weg van een aantal elementen van belang. Naast die veiligheidsanalyse is dat de politieke context. D66 was tegen de oorlog in Irak, omdat we de wapeninspecties meer kans wilden geven. Maar toen de oorlog was gestreden en het machtsvacuüm in Irak een feit was, werden we gevraagd door de Verenigde Naties om een bijdrage te leveren aan de wederopbouw. Maar een echte rol voor de VN blijft tot op heden uit; Amerika houdt de touw-

tegen de oorlog

bijdragen aan de wederopbouw van het land. Van dag tot dag wordt er een veiligheidsanalyse gemaakt. Daaruit blijkt of onze militairen hun werk nog kunnen doen. Nu de machtsoverdracht dichterbij

tjes strak in handen. Als dat zo blijft is dat onacceptabel voor D66. Wij willen daarom een nieuwe resolutie van de VN zien, waar-

vervolg op pagina 3

D66 gaat Europa opschudden Het is nu of nooit!

Europa, pas op! Sophie in 't Veld, Johanna Boogerd-Quaak en Margriet de Jong komen eraan. De top drie van de D66-kandidatenlijst voor de Europese verkiezingen op 10 juni staat voor een democratisch en progressief Europa dat een gezond tegenwicht aan de Verenigde Staten kan bieden. "We gaan het Europees parlement op stellen zetten." – door Dorine van der Meij

Met drie kopvrouwen hebben de leden van D66 gekozen voor een mix van ervaring en vernieuwing. De 40-jarige Sophie in 't Veld is weliswaar voor velen een nieuw gezicht, maar is reeds lange tijd actief achter de schermen. Ze werkt momenteel bij de fractie van de Europees Liberaal Democraten (ELDR, de fractie waarvan ook D66 deel uitmaakt) in het Europees Comité van de Regio's. Daarvoor was ze onder meer actief als medewerker in het Europees parlement.

Johanna Boogerd (60) is al sinds 1994 (met

uitzondering van de periode 1999-2003) Europarlementariër. Ze maakt zich deze periode sterk voor de bescherming van privacy van burgers bij de uitwisseling van vluchtgegevens tussen de VS en EU, mediaconcentraties, pensioenbeleid en het voorkomen van octrooien op software.

Margriet de Jong (43) is werkzaam als coördinator Internationale Betrekkingen bij de Nederlandse Museumvereniging. Binnen D66 is ze betrokken bij projecten van de D66-stichting Internationaal Democratisch

Initiatief in Bosnië-Herzegovina. Tot vorig jaar was De Jong fractievoorzitter van de D66-statenfractie in Flevoland.

de VS heeft nu te veel invloed

uniek

Volgens Boogerd is het uniek dat de plaatsen één, twee en drie op een kieslijst door vrouwen worden bezet. Niet dat ze denken dat ze vanwege hun vrouwelijkheid zijn

gekozen. Dat komt eerder door de manier waarop ze politiek bedrijven. Ze zijn alle drie weliswaar redelijk door de wol geverfd, maar niet van de gevestigde orde. "We staan waarvoor we staan, zijn direct en worden gedreven door idealisme", aldus Boogerd.

Ze waarschuwt dat ze het Europees Parlement op stellen gaan zetten. Zelf is Boogerd er al in geslaagd om het Europese bolwerk open te breken. Zo is door haar toedoen de overeenkomst over de over-

dracht van vluchtgegevens op de helling komen te staan. Door deze afspraak tussen de Europese Commissie en

vervolg op pagina 4

Waddenzee vraagt om eerlijke benadering

D66 is voor de Waddenzee. Het is een uniek natuurgebied dat onze volle aandacht moet hebben. Maar het wordt al jaren bedreigd: door kokkelvisserij die de bodem leegschrapen, door militaire oefeningen, door tankers die langs de zee varen en door een gebrek aan investeringen. En daarnaast speelt ook al jaren de discussie over nieuwe gaswinning onder de Waddenzee. – door Boris van der Ham en Boris Dittrich

D66 heeft over gaswinning altijd het standpunt ingenomen: bij twijfel geen gaswin-

kiezen: niet principieel tegen gaswinning, maar de twijfels moeten wel weg worden

twijfel nu nog is, of de oude en nieuwe onderzoeken naar gaswinning voldoende aantonen dat er geen onoverkomelijke bezwaren zijn tegen winning.

geen boortorens

De discussie over gaswinning is al zo'n twintig jaar bezig. Er waren een aantal grote bezwaren: de zichthinder van boorto-

rens en de risico's van bodemdaling. Het eerste bezwaar werd al een aantal jaar geleden weggenomen, omdat bij eventuele winning niet –in- de Waddenzee zou worden geboord, maar onopvallend –schuin- vanaf de kant. Daardoor wordt het zicht in het waddengebied niet gehinderd door boortorens. Dat probleem is opgelost.

bodemdaling

Het tweede bezwaar ligt ingewikkelder. Gaswinning veroorzaakt namelijk bodemdaling en loopt het waddengebied daardoor niet onoverkomelijke risico's? Voor het beoordelen van dit risico is het belangrijk te weten dat er al veel langer

vervolg op pagina 2

ning. Ook dat is de formulering die de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties

genomen. De afgelopen maanden is er gediscussieerd over de vraag hoe groot de

bodemdaling wordt tenietgedaan

Verder in deze democraat...

Pag 2 – D66 kort • Vervolg Waddenzee • Informatie over Najaarscongres • Pag 3 – Vervolg interview Boris Dittrich • Medy van der Laan over Interculture verrijking • Pag 4 – Vervolg Medy van der Laan • Vervolg interview Top drie Euro-lijst • Column Alexander • colofon

D66 - kort

Programmagegevens toch openbaar

De publieke omroepen worden grotendeels bekostigd uit de publieke middelen. Toch weigeren zij hun programmagegevens openbaar te maken, om zo elke concurrentie tegen hun radio- en TV-gidsen onmogelijk te maken. D66 strijdt al jaren voor vrije beschikbaarheid van deze publieke gegevens. Daarvoor was nooit voldoende politieke steun in Den Haag. Inmiddels is naast de VVD ook het CDA voorstander van meer openheid, waardoor een kamermeerderheid ontstaat. Bert Bakker heeft inmiddels samen met Fadime Örgü (VVD) een initiatiefwet aangekondigd om de openheid af te dwingen.

Probleemleerlingen aangepakt

De regering creëert meer mogelijkheden om leerlingen die ernstige problemen veroorzaken op school tijdelijk elders onder te brengen. D66 dringt al lange tijd aan op meer van dit soort rebound-voorzieningen, maar achtereenvolgende kabinetten stelden steeds dat er al voldoende opvang voor probleemleerlingen was. Op de door Ursie Lambrechts georganiseerde hoorzitting over geweld op scholen bleek echter opnieuw de grote behoefte aan meer mogelijkheden om ernstige probleemleerlingen tijdelijk van school te verwijderen. Ook twee andere D66-wensen gaan in vervulling: er komen 800 extra leerlingbegeleiders en het wordt eenvoudiger om kinderen in een instelling voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen te plaatsen.

D66 stemt tegen wet kinderopvang

D66 heeft tegen de Wet Basisvoorziening Kinderopvang gestemd. De oorspronkelijke bedoeling van de wet was dat ouders, overheid en werkgevers elk voor éénderde deel zouden bijdragen aan de kinderopvang, maar de bijdrage van de werkgever wordt zeer tegen de zin van D66 niet verplicht gesteld. Boris Dittrich heeft wel mogelijk gemaakt dat er een extra overheidsbijdrage komt voor mensen met lage inkomens, iets dat het kabinet sterk had ontraden. 'Maar voor grote groepen in de middeninkomens blijft de opvang erg duur, terwijl de kwaliteitseisen alleen maar worden verminderd. Dat komt de emancipatiedoelstelling van het kabinet niet ten goede. Bovendien helpt het ook niet om mensen meer en langer te laten werken, wat voor de toekomst juist zo belangrijk is. Dit is dus geen wet die onze steun verdient,' aldus Dittrich.

Ambtenaren gaan minder vliegen

Ambtenaren gaan voortaan minder vliegen. Dat is één van de gevolgen van een motie van Boris van der Ham die is aangenomen door de Tweede Kamer. Alle departementen zullen meedoen met het Trees for Travel-programma, waarbij vliegreizigers de CO2-uitstoot van hun vlucht compenseren met een financiële bijdrage aan bosaanplant in ontwikkelingslanden. De ministeries moeten dit bekostigen uit het bestaande reisbudget, waarmee dus efficiënter zal moeten worden omgegaan. Ook de Tweede Kamerfractie van D66 doet mee aan het Trees for Travel-programma; de Kamerleden betalen de compensatiebijdrage uit eigen zak. Van der Ham: 'D66 wil het liefst gewoon een accijns op vliegtuigbrandstof. Zolang die nog niet bestaat is dit 'vliegen voor bomen'-idee een stap in de goede richting'.

Ook bedrijfssпам aanpakken

Vanaf mei van dit jaar is het versturen van ongewenste e-mail ook in Nederland verboden. Het kabinet geeft daarmee gevolg aan de Europese richtlijnen die mede op instigatie van toenmalig D66-europarlementariër Lousewies van der Laan tot stand zijn gekomen. De Tweede-

vervolg op pagina 3

vervolg van pagina 1:

"Waddezee vraagt om eerlijke benadering"

gas wordt gewonnen onder de Waddenzee. Namelijk in Ameland en op de locatie Zuidwal. Op Ameland is al midden jaren tachtig begonnen met gaswinning en hebben ze zijn exacte gegevens bijgehouden over de gevolgen van het winnen van gas. En wat blijkt: de kleine bodemdaling (maar enkele centimeters) wordt tenietgedaan door extra zand uit de Noordzee dat op natuurlijke weg bodemdaling compenseert.

verslechtering

In 1999 was deze kennis al aanwezig, maak dacht de politiek (inclusief D66) dat het het meest verstandig was om nog niets met het waddengas te doen. Hoewel onderzoeken aangaven dat er geen ecologische bezwaren waren, wilde men dat er nog meer twijfels moesten worden weggenomen om tot winning te besluiten. Nu vijf jaar later moeten we constateren dat het slecht gaat met de Waddenzee. Het credo 'Handen af van de Waddenzee' heeft contraproductief gewerkt. Kokkelvissers ploegen de bodem en er wordt niet geïnvesteerd in het gebied. De commissie Meijer heeft hier onlangs een rapport over uitgebracht en brengt zeer goed in kaart hoe het gebrek aan visie op de Waddenzee negatief heeft uitgewerkt op het gebied. Iedereen houdt elkaar in een houdgreep, en het waddengebied is er het slachtoffer van. D66 vindt dat dit moet veranderen.

natuurlijke compensatie

En hoe zit het vijf jaar later met het onderzoek naar gaswinning? De commissie Meijer herhaalt in hun rapport de feiten uit 1999 dat er geen ecologische bezwaren zijn tegen nieuwe gaswinningen. Maar daarnaast maakte ze gebruik van ook nieu-

we rapporten. Zo blijkt uit de bodemstudies van Ameland dat er ook na 1999 geen ecologische bezwaren zijn gerezen bij het winnen naar gas. Bij Ameland heeft het recente onderzoek eerdere analyses bevestigd: de geringe bodemdaling wordt langs natuurlijke weg gecompenseerd. Er vindt zandtoevoer vanuit de Noordzee plaats. Ook bij Ameland is er praktisch geen bodemdaling waarneembaar geweest. Ook zijn er nog ongepubliceerde cijfers van de bodem rond de locatie Zuidwal, waarvan D66-leden tijdens een debat in Heerenveen al de details kregen van enkele wetenschappers. Daar blijkt zelfs dat er door de zandtoevoer uit de Noordzee de

bodem iets omhoog is gekomen! Daar waar in 1999 nog twijfel zou kunnen bestaan, worden nu in recente onderzoeken de analyses en conclusies van 1999 verder bevestigd.

open debat

D66 heeft besloten op een open wijze het debat over het waddengas aan te gaan, en ons niet alleen te laten leiden door conclusies van de commissie Meijer. Daarom hebben we begin mei een werkbezoek aan het gebied en twee discussiebijeenkomsten georganiseerd met deskundigen, belangengroepen en natuurlijk leden en niet-leden. De oproep voor het werkbezoek en deze debatten is gedaan via onze website en alle D66-mailinglijsten. Naast de NAM (het gasbedrijf) hebben we ook de Waddenvereniging uitgenodigd en tal van onafhankelijke onderzoekers. De onderzoekers, die soms al jaren onderzoek hebben gedaan naar het gebied, waren het er allemaal over eens:

vanuit de praktijkervaringen beredeneerd zijn er geen ecologische bezwaren tegen winning. Opvallend daarbij was trouwens dat deze wetenschappers vertelden dat D66 de eerste politieke partij was die hen überhaupt ooit had uitgenodigd. Gek, als je bedenkt dat dit bij uitstek de deskundigen zijn op dit onderwerp.

echte problemen wad aanpakken

D66 heeft altijd gezegd: bij twijfel niet winnen. Inmiddels hebben vele onafhankelijke wetenschappers maar ook bijvoorbeeld de Raad voor de Wadden verklaart dat de bezwaren tot een minimum geslonken zijn. Daar moet je ook conclusies aan durven te

bezwaren tot een minimum geslonken

verbinden. Het zou verkeerd zijn om oogkleppen op te houden en te denken dat een verbod op gaswinning per definitie het beste zou zijn voor de Waddenzee en dat je daarmee 'groen' en 'milieuvriendelijk' zou zijn. Sterker nog: Nu blijkt dat gaswinning ecologisch geen bewaar is, wil D66 zich hard maken om de gasbaten in te zetten om de echte problemen van het wad aan te pakken. Zo vindt D66 dat de kokkelvissers zo snel mogelijk moeten verdwijnen en dat er fors moet worden geïnvesteerd in het gebied om bijvoorbeeld de kwelders te beschermen. De commissie Meijer heeft voorgesteld een bedrag van 800 miljoen gulden te steken in de natuur en in de kennis van het Waddengebied. D66 vindt dat dit minstens de inzet moet zijn: Dat zal nog een heel gevecht worden met minister Zalm. Wij vinden dat er nu een uitgelezen kans ligt om de impasse te doorbreken en eindelijk iets positiefs te doen voor de wadden.

Najaarscongres 2004 – 20 november Arnhem

Op 20 november aanstaande vindt in Arnhem het tachtigste congres (C80) van D66 plaats, alle leden van de partij zijn van harte uitgenodigd om dit congres bij te wonen. Begin oktober ontvangt u de Democraat Congressspecial met alle inhoudelijke en logistieke informatie over dit congres. Om de leden ruimschoots in de gelegenheid te stellen om voorstellen te formuleren, vindt u reeds in deze Democraat alle voor dit congres relevante termijnen. Congresvoorstellen ingediend door ledenvergaderingen van (sub)regio's, afdelingen of platforms dienen daarbij uiterlijk op woensdag 8 september 2004 op het Servicecentrum van D66 te Den Haag te zijn ontvangen.

Publicatiedata voorstellen/ aankondigingen

vanaf 1 juni, 17.00 uur: Website: aankondiging congres en informatie aangaande termijnen en aankondiging van de openstelling vacatures besturen en commissies.
vanaf vrijdag 15 oktober, 17.00 uur: Vanaf de partysite downloadbaar en opvraagbaar bij het Servicecentrum: voorlopige agenda, congresreglement, jaarreke-

ning 2003, beleidsvoornemens en begroting 2005, voorstellen Landelijk Bestuur, en door (deel)afdelingen, (sub)regio's en platforms of door de Landelijke Verkiezingscommissie ingediende voorstellen, melding vacatures besturen en commissies met profielen, alsmede rapportage uitvoering besluiten congres 79.

vanaf maandag 15 november 17.00 uur: alle moties en amendementen behalve de Actuele Politieke Moties, plus de gegevens van de kandidaten voor vacatures besturen en commissies

vanaf vrijdag 19 november 17.00 uur: de actuele politieke moties. Tijdens het congres zijn de moties en amendementen beschikbaar in het complete congresboek. Dit congresboek is vanaf uiterlijk 17.00 uur beschikbaar via de partijwebsite.

Indiening moties en amendementen en sluiting kandidaatstelling

Indien u moties en/of amendementen wilt indienen, of zich kandidaat wenst te stellen dient u de volgende termijnen in acht te nemen (let op: uiterste indieningstermijnen!):

tot dinsdag 9 november 10.00 uur: slui-

ting indiening algemeen organisatorische moties, algemeen politieke moties en moties/amendementen met betrekking tot alle congresvoorstellen inclusief het Europese Verkiezingen 2004.

tot vrijdag 12 november 12.00 uur: sluiting van de kandidaatstelling voor de vacatures in besturen en commissies.

tot donderdag 18 november 10.00 uur: sluiting indiening Actueel Politieke Moties.

Formulieren ter indiening van moties en amendementen, alsmede het kandidaatstellingsformulier kunt u downloaden van www.d66.nl/congres of telefonisch opvragen bij het Servicecentrum telefoon: 070 - 35 66 066, e-mail: formulier@d66.nl. Moties en amendementen dienen ondertekend te zijn, hetzij door 25 stemgerechtigde partijleden of te zijn aangenomen door een D66-ledenvergadering. Voor Actuele Politieke Moties kan met 5 handtekeningen van stemgerechtigde partijleden worden voldaan.

Om kandidaat te staan voor een functie, dient u op de dag van sluiting kandidaatstelling een half jaar of langer lid te zijn van D66.

In idee

De Grenzen van Europa

Europa is best belangrijk volgens de Nederlandse overheid. Dat Europa wel meer dan best belangrijk is, blijkt wel in Idee. In dit nummer gaan Europa-specialisten uit diverse sectoren op zoek naar de grenzen van Europa. Bijdragen van onder andere de directeur Bureau Den Haag van de Europese Commissie, FNV Brussel en een artikel van lijsttrekker Sophie in 't Veld.

Idee verschijnt zes keer per jaar. Voor € 33,- per jaar kunt u een abonnement nemen op Idee, het tijdschrift van het Kenniscentrum D66. Voor studenten geldt een aantrekkelijke korting. Zij betalen slechts € 16,- per jaar. Om in aanmerking te komen voor deze korting dien je een kopie van je studentenkaart/- collegekaart toe te sturen.

Dit nummer van Idee los bestellen of een gratis eenmalig proefexemplaar? Dat kan door een e-mail met uw naam en adresgegevens te sturen aan info@d66.nl

Volg van pagina 1:

is Dittrich: 'Wij maken een onafhankelijke afweging over Irak'

een heldere legitimatie voor de missie wordt verwoord. De VS, maar ook de Nederlandse regering, moeten zich inspannen om de wereldgemeenschap achter de wederopbouw van Irak te scharen. Dat zou vragen voor een veel grotere legitimiteit en we spreken wij minister Bot dan ook op n.'

Nachtsoverdracht

Wat slot zou er zicht moeten zijn op een volledige machtsoverdracht. Irak is van de Verenigde Staten, niet van de Amerikanen en ook niet van de wereldgemeenschap. Die machtsoverdracht zou zo snel mogelijk moet plaatsvinden als op een ordentelijke manier mogelijk is. De nieuwe Irakese regering moet dan bovendien nog prijs stellen op onze hulp. Nu is die roep er wel, maar eigenlijk alleen vanuit het Zuiden van Irak. De nieuwe Irakese regering zal het hele land vertegenwoordigen en kan met enig draagvlak vragen om assistentie bij de handhaving van de veiligheid en bij de wederopbouw.

Onafhankelijke afweging

Dittrich is niet gevoelig voor de druk die CDA en VVD uitoefenen op zijn fractie om toch vooral 'de eenheid in de coalitie' te

bewaren. 'Ik ben het helemaal niet eens met die insteek. Bij dit soort beslissingen mogen coalitiebelangen nooit de doorslag geven. Het gaat hier over wezenlijke vragen van internationale solidariteit. Wat voor visie heb je op de wereld? Het is nu of nooit; als het nu verprutst wordt in Irak is dat een nieuwe internationale crisis die decennia lang kan aanhouden. Bovendien

gaat het om grote risico's waaraan je de Nederlandse mannen en vrouwen die je uitzendt blootstelt. Ik vind het principieel verkeerd om zo'n kwestie terug te brengen tot een Haags debat over coalitiebelangen. Wij maken onze eigen, onafhankelijke afweging. Die principiële opstelling kan volgens mij ook best in deze coalitie.'

Dualisme

Niet alleen in de discussie over Irak stelt de Tweede-Kamerfractie van D66 zich dualistisch op. PvdA-Kamerlid Diederik Samsom heeft de stemmen van 2003 verwerkt in een spreadsheet. Volgens zijn cijfers is D66 met afstand de meest dualistische partij van Nederland. D66 stemde 126 keer anders dan de coalitiepartners, terwijl VVD en CDA respectievelijk 49 en 44 keer met de oppositie meestemden. In

20 gevallen heeft D66 zo een Kamermeerderheid kunnen forceren. Boris Dittrich: 'Wij koesteren onze onafhankelijkheid. Op het congres in Rotterdam heb ik de partij ook nadrukkelijk beloofd dat we op belangrijke punten onze eigen lijn trekken. Natuurlijk, er is een rechtse meerderheid in de Kamer. Dat wisten we voordat we in het Kabinet stapten. Daarom hebben we voor

elke partij zijn eigen kleur

ons belangrijke punten, over bijvoorbeeld onderwijs en natuurbeleid, ook in het regeerakkoord vastgelegd. Maar daarbuiten zijn wij vrij. In zo'n driekwart van de gevallen trekken we samen op, maar bij belangrijke politieke punten kan elke partij zijn eigen kleur laten zien. Dat is ook nieuwe politiek.'

Eigen lijn

'Met de partij zijn we ook zelf naar de Wadden toegegaan om nu eens samen met de NAM en de Waddenvereniging te kijken hoe de gaswinning gaat in de praktijk. Over die gaswinning hebben we een helder standpunt ingenomen, lang voordat het Kabinet zover was. Op zaterdag 5 juni organiseren we een grote onderwijsdag, waarvoor we alle leraren en docenten uit Nederland uitnodigen om eens hun visie op het onderwijsbeleid te geven. Wat gaat er goed, wat kan er beter? Verbetering van het onderwijs was tenslotte onze belangrijkste reden om in het kabinet te gaan zitten. Ook over de Nota Ruimte van minister Dekker, waarin de inrichting van Nederland wordt geregeld, trekken wij onze eigen lijn. Francine Giskes heeft op 4 juni een gesprek met de lokale en provinciale D66'ers om ons standpunt te bepalen. Want wij maken ons zorgen dat met het beleid van het Kabinet het groen in Nederland in de verdrukking komt. Waarom moet bijvoorbeeld de Hoekse Waard nu worden volgebouwd met industrieterreinen? D66 wil dat juist echt als natuurgebied bestemmen. Daar zullen we dus ook voor knokken in de Kamer.'

Eurocommissaris

Niet alleen stemt D66 regelmatig met de oppositie mee, de oppositie stemt ook wel eens met D66 mee. Dat gebeurde bijvoorbeeld in het debat over de benoeming van de nieuwe eurocommissaris. D66 stelde voor om deze door de Tweede Kamer te

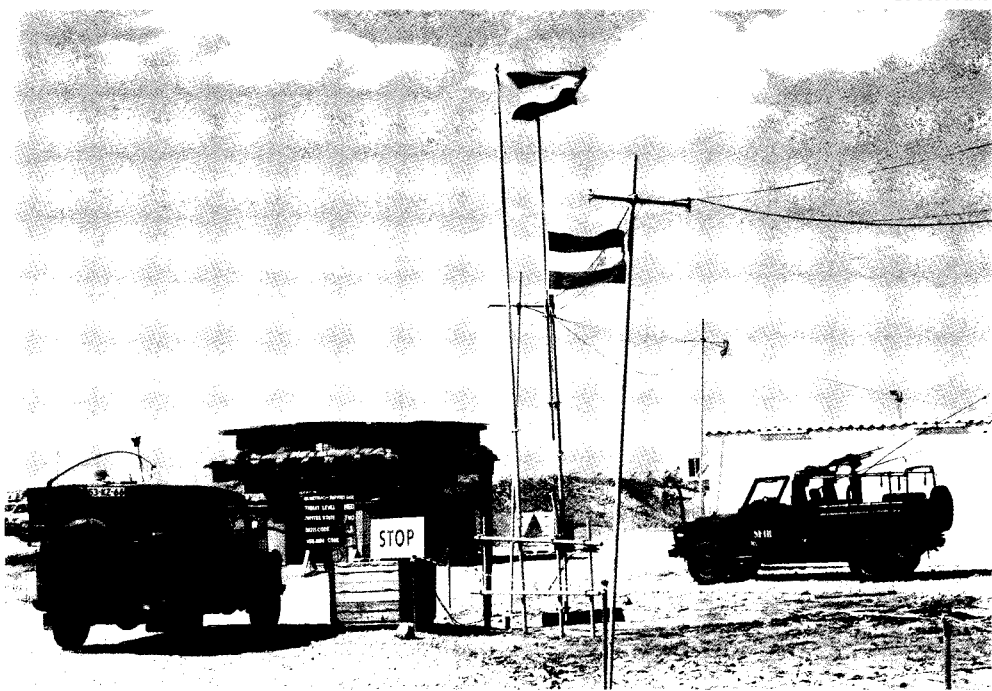
D66 - kort (vervolg)

Kamerfractie van D66 vindt echter dat de Nederlandse regering de richtlijn veel te voorzichtig interpreteert. Zo worden alleen klanten van particuliere providers door de wetgeving beschermt, maar mag iedereen die een e-mailadres via zijn of haar werk heeft nog doodleuk bedolven worden onder de ongewenste e-mails. Mede dankzij D66 is er nu een Kamermeerderheid om ook deze bedrijfssпам aan te pakken.

Sterke rol provincie in ruimtelijk beleid

De provincie krijgt een sterkere rol in het ruimtelijk beleid. D66 had hierbij tijdens de formatie op aangedrongen en minister Dekker (VVD) heeft dit overgenomen in haar Nota Ruimte. Francine Giskes: 'Door een te sterke centralistische sturing in de afgelopen jaren zijn veel kansen onbenut gebleven, omdat er geen ruimte was voor creativiteit en flexibiliteit. Maar alles aan de gemeenten overlaten, zoals de rechtse partijen in de kamer willen, is geen goed idee. Gemeentebestuurders hebben de neiging hun stad of dorp zoveel mogelijk te laten groeien. Dan zou Nederland worden volgebouwd'. De D66-fractie is overigens zeer kritisch over een aantal andere aspecten uit de Nota Ruimte, zoals het vestigen van een industrieterrein in de nu nog groene Hoekse Waard.

Meer D66 nieuws? Kijk op onze vernieuwde website: www.d66.nl

©Foto: ANP

Interculturele verrijking

Door de aansluiting van tien nieuwe lidstaten is de EU in één klap een veelheid aan culturen rijker. Al die verschillende culturen zullen logischerwijs op een of andere wijze hun weg in de politieke arena zoeken. Als een mozaïek die kleurrijker wordt en waarbinnen de vormen veranderen. Verbreding van de EU sec zal niet bijdragen aan de mate waarin mensen zich erin zullen herkennen. Er is meer nodig volgens D66-staatssecretaris van Cultuur Medy van der Laan.

De parallel die ik trekken wil met mijn cultuurbeleid heeft te maken met hoe we in Nederland omgaan met het begrip 'culturele diversiteit'. Op nationaal niveau laat het Europese leerstuk van verbreding versus verdieping zich vertalen in de verhouding

lute zin is dat natuurlijk niet zo: de overtreffende trap van integratie is assimilatie, waarbij per definitie minder ruimte is voor iemands eigenheid. Met andere woorden, een te ver doorgeschoten integratie, een samenleving die modelburgers wil creëren,

in cultuur geen wij - zij

tussen diversiteit en integratie. In hoeverre staan we open voor elkaars cultuuruitingen?

Integratie of assimilatie

Ik ben ervan overtuigd dat streven naar integratie en behoud van diversiteit complementair zijn, elkaar versterken. In abso-

leidt tot monocultuur. Te veel nadruk op diversiteit kan leiden tot fragmentatie. Beide uitkomsten zijn ongewenst. De kunst is een optimale verhouding te vinden tussen deze twee grootheden.

Ik volg hier overigens de positie van publicist Paul Scheffer, die aangaf dat wij ener-

zijds de taak hebben om onszelf te kennen en tegelijk een enorme menselijke kapitaalvernietiging riskeren wanneer we de (vaak, immateriële) rijkdom die nieuwe autochtonen (de term is van Anil Ramdas) met zich mee hebben gebracht niet beter gebruiken.

dubbele moraal

De vraag is dan ook hoe we dat streven gestalte willen geven. In het huidige politieke klimaat is de toon van het integratiedebat onmiskenbaar scherper dan in de jaren negentig. Soms onttaardt die scherpte in stemmingmakerij tegen de islam als religie. In die polarisatie 'goed' versus 'fout' zie ik een verkeerde ontwikkeling. Het resultaat is een verstikkend wij-zij denken dat totaal geen oog heeft voor de overgrote meerderheid nieuwe Nederlanders die staat te trappelen om mee te doen of die allang een plek in de samenleving heeft gevonden. Wij eisen

integratie, maar als ik hoor van een bekende dat weer een groepje Turkse studenten wordt geweigerd bij een discotheek of de sollicitatiebrief met een niet-Nederlandse naam sowieso terzijde wordt gelegd, besef ik de dubbele moraal die achter die eis verscholen ligt. Integratie is niet een van bovenaf opgelegd imperatief, maar een proces dat van twee kanten moet komen. Of anders gezegd, de samenleving waarin geïntegreerd moet worden, moet ook de ruimte daarvoor bieden.

onbevooroordeeld

En wat voor rol kan cultuurbeleid daarin hebben, zonder dat het een verlengstuk is van integratiedoelen? Ik denk dat cultuur een bijzondere rol kan spelen in de daadwerkelijke integratie. Door artistieke interculturele verrijking. Immers, artistieke normen zijn vrij en in een permanente ontwikkeling. In het artistiek-inhoudelijk debat gaat het niet om 'wij' en 'zij'. Daar is ruimte om onbevooroordeeld naar de ander te kijken.

culturele kwaliteit

Ik ben er van overtuigd dat kunst en cultuur verbindingen tot stand kan brengen tussen verschillende bevolkingsgroepen met hun afzonderlijke tradities. Naast het ondersteunen van de multiculturele instellingen, wil

vervolg van pagina 1:
Het is nu of nooit!

de Verenigde Staten heeft Amerika de beschikking over de gegevens van alle Europese passagiers, wat tot misbruik kan leiden.

puur inhoudelijk

Alle drie de kandidaat-europarlementariërs stellen dat er op dit moment veel te weinig politiek wordt bedreven in Brussel. De Europarlementariërs verzetten in hun ogen veel en goed werk, maar dat is allemaal puur inhoudelijk. "Politiek is bedoeld om de tegenstellingen te laten zien. De onderlinge verschillen komen nu vrijwel niet tot uitdrukking. Dat maakt het voor de kiezer niet interessant", zegt In 't Veld.

Dit terwijl het Europees Parlement - en dus ook de aanstaande Europese verkiezingen - juist heel belangrijk zijn. Niet alleen omdat 60 tot 70 procent van de wetgeving uit Brussel komt, maar ook omdat een verenigd Europa tegenwicht kan bieden aan de Verenigde Staten. Boogerd: "De VS heeft nu

veel teveel invloed. Neem de patentering van software wat heel nadelig is voor het Europese midden- en kleinbedrijf. Daar zit een enorme lobby van de VS achter. Zolang Europa verdeeld is, kan Amerika haar gang gaan. Dat is in geen enkele situatie gezond."

Wat niet echt meewerkt, is het feit dat Europa, ook in Den Haag en met name door de VVD, steeds weer ter discussie wordt gesteld. "Volledig onterecht", zegt De Jong. "Daarvoor is het veel te laat. Europa is er inmiddels vijftig jaar, het is gewoon een feit. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid nemen. In haar eentje kan Nederland geen tegenwicht bieden aan de Verenigde Staten en de inmiddels grensoverschrijdende terreur en criminaliteit. De grens wat Den Haag kan doen, is allang bereikt."

xenofobie

Desalniettemin is de toon in het politieke debat de laatste jaren cynisch, negatief en naar binnengekeerd. Nederland staat met de rug naar Europa toe, te hopen dat het

overwaait. De Jong en In 't Veld spreken van xenofobie. "De nationale regeringen voelen zich bedreigd. Ze zijn machtig en belangrijk, dat zou kunnen veranderen.

Maar ze hoeven niet te vrezen: er blijft nog genoeg over."

En in tegenstelling tot wat veel mensen denken kost Europa ook niet zoveel. Slechts om en nabij 1 procent van de begroting wordt aan Brussel afgedragen. Bovendien is het geven en nemen. Boogerd stelt dat Nederland als handelsland al zoveel van Europa heeft geprofiteerd. "Onze economie bloeit en groeit mede dankzij Europa. We zitten voor een dubbeltje op de eerste rang en dan wordt er nog gemekkerd."

Turkije

De komende jaren staat toetreding van Turkije tot de EU op de agenda. "We hopen aan het einde van het jaar te starten met de onderhandelingen", zegt In 't Veld, die

onlangs nog een werkbezoek aan het land bracht. "De doelstelling is dat Turkije een volwaardige democratie wordt. De laatste jaren zijn er al flinke hervormingen door-

gedreven door idealisme

gevoerd, zo hou je het proces op gang. Ze komen de Unie echt niet in als de mensenrechten nog worden geschonden."

Ook hier geldt dat we ons niet door angst moeten laten leiden. In 't Veld: "Kijk naar de kansen die het land heeft te bieden. Het land telt zestig miljoen inwoners; dat is een enorme vergroting van de economische markt. Daar liggen veel mogelijkheden voor de Nederlandse bedrijven."

Bovendien kan toetreding volgens haar bijdragen aan de stabiliteit in de wereld. "Het is weliswaar geen Islamitisch land, maar het is wel van Islamitische signatuur. Het zou voor de democratie een fantastisch aanwinst zijn als een dergelijk land toetreed tot de Europese Unie."

vervolg van pagina 3:
Interculturele verrijking

ik mij daarom juist richten op initiatieven die er voor zorgen dat mensen open gaan staan voor elkaars culturele kwaliteit. Dus door het stimuleren en financieel ondersteunen van nieuwe culturele activiteiten waarbij traditioneel 'witte' instellingen met

'zwarte' instellingen of groepen samenwerken. Dat is vernieuwing! Een goed voorbeeld is het Concertgebouw dat in samenwerking met de stichting Kulsan Turkse traditionele musici programmeerde.

interculti

Maar ook een ander - vaak vergeten - aspect is cruciaal. Ik vind het belangrijk de samenstelling van besturen van culturele instellingen als het ware een kleurspoeling te geven.

Ik zie te veel witte mannen van 50+. Nieuwe generaties, die veel gevarieerder van samenstelling zijn, moeten een kans krijgen. Als de samenstelling van een bestuur niet homogeen is, komt er ruimte voor nieuwe, verrassende ideeën. Iedereen neemt immers zijn eigen context mee in alles wat hij doet. Met deze benadering verwacht ik, dat gevestigde instellingen bijkleuren en gekleurde instellingen zich een stabiele plek in de culturele sector kunnen veroveren. Dus niet multiculti

maar interculti. En dat dit doorwerkt in de 'dagelijkse samenleving'. Zo kan cultuurbeleid een positief effect hebben op integratie: een open mentaliteit opdat wederzijdse erkenning en waardering kan ontstaan voor de specifieke culturele kwaliteit van elkaar. En daarnaast ook artistiek-inhoudelijk tot geheel nieuwe culturele ontwikkelingen kan leiden. Vernieuwing dus.

Medy van der Laan

Alexander

Verhitte debatten en het grootste partijcongres ooit. De politieke partij Democraten D66 deed zijn naam eer aan, vorig jaar mei toen wij gezamenlijk besloten in een kabinet met het CDA en de VVD te stappen. Voor het eerst liet een Nederlandse politieke partij haar leden beslissen over wel of niet deelnemen. En u koos voor deelname.

Na een jaar kabinetsdeelname heeft het Landelijk Bestuur de balans opgemaakt en wij zijn niet ontevreden. Onze fractie in de Tweede Kamer markeert keer op keer haar onafhankelijke positie, Boris Dittrich en zijn team schuwen het dualisme daarbij niet. Ook niet als het gaat om een moeilijk besluit als het wel of niet verlenen van de missie in Irak. Ondanks druk van CDA en VVD is Boris helder: er zijn geen coalitie-afspraken in het strategisch akkoord; D66 maakt haar eigen afweging. En zo hoort dat ook te gaan.

Zo hoort het ook te gaan als het gaat over de opvolging van Eurocommissaris Bolkestein. Ook hier laten wij een ander geluid horen: de kamer moet een kandidaat goedkeuren. En dat terwijl CDA en VVD dit op de meer 'ouderwetse' manier wensen te regelen. De fractie staat hierin haar mannetje: wij willen een keuze op basis van democratische uitgangspunten en niet via achterkamertjespolitiek en zeker niet om partijpolitieke redenen. Het gaat ons gewoon om de beste man/vrouw op de beste plaats. Niet omdat een grote partij weer iemand een baantje wil bezorgen. D66 wil een kandidaat op op basis van competentie en kennis/ervaring van Europa.

De Wadden zijn een uniek gebied dat bescherming verdient. In deze Democraat leggen Boris Dittrich en Boris van der Ham de visie van de fractie op dit punt uit. Maar de winst ligt voor onze partij in

het feit dat de fractie, u als partijlid, actief heeft betrokken bij de vorming van het standpunt. Niet regentes uit den Haag, maar door met u naar het Wad toe te gaan. Zich samen met de leden uitgebreid te laten informeren over de stand van zaken en dan pas een beslissing nemen. Een typische D66-aanpak.

Het eerste jaar CDA/VVD/D66 kabinet zit er op. Er zijn in de afgelopen maanden heel wat harde noten gekraakt. En ook in de komende periode zullen er regelmatig uitdagingen zijn. Maar het bestuur heeft het volste vertrouwen dat de fractie in de Tweede Kamer samen met de leden tot oplossingen voor deze uitdagingen gaat komen.

Alexander Pechtold, partijvoorzitter

EFK
EFK Accountants en Consultants

Maatschappelijk betrokken

Gespecialiseerd in zakelijke dienstverlening aan not for profit- en overheidsorganisaties

EFK Belastingadviseurs

EFK Juristen

Colofon

Democraat is een uitgave van het Landelijk Bestuur van D66. Deze democraat werd gemaakt door: Dorine van der Meij, Andor Admiraal, Justin Meeng en Patrick Harms (eindredactie) Met dank aan: Boris Dittrich, Alexander Pechtold, Boris van der Ham, Medy van der Laan Internetversie: Remy Roothans
Fotografie: André van den Bos / D66 Voorlichting, tenzij anders vermeld.
Druk- en zetwerk: Drukkerij Uleman-De Residentie, Zoetermeer
E-mail: democraat@d66.nl
www.d66.nl/democraat
ISSN: 0167-0034

Servicecentrum
Postadres: Postbus 660, 2501 CR Den Haag
Bezoekadres: Noordwal 10, Den Haag
Telefoon: 070 - 356 60 66 Fax: 070 - 364 19 17
info@d66.nl, www.d66.nl

Voor het doorgeven van wijzigingen in uw lidgegevens: ledenadministratie@d66.nl of per brief via bovenstaand postadres. Vermeld duidelijk uw lidmaatschapsnummer en naam. Het lidmaatschapsnummer treft u aan op de adresdrager van deze Democraat. **Opzeggen van het partijlidmaatschap dient schriftelijk te geschieden en kan niet telefonisch.**

Vernieuwing staat voorop bij Laurens Jan Brinkhorst, voor kabinet en D66

'We moeten nadenken over potentiële bondgenoten'

Vooraf hield bijna iedereen het als onmogelijk, maar D66 trad toe tot een kabinet met CDA en VVD. En terecht, zegt Laurens Jan Brinkhorst, minister van Economische Zaken voor D66. Anders was de partij aan de horizon verdwenen. Om te voorkomen dat dat alsnog gebeurt, is het nodig dat D66 zich op de toekomst bezint. Brinkhorst pleit voor een nieuwe partij: open, vooruitstrevend, op Europa gericht en samengesteld uit verschillende stromingen. - door Dorine van der Meij

Het is het derde kabinet van de 67-jarige D66'er. Brinkhorst had met pensioen kunnen gaan, maar toen de partij hem met klem vroeg om minister van Economische Zaken te worden, twijfelde hij geen moment. Loyaal als hij is, kon hij het niet over zijn hart verkrijgen om 'nee' te zeggen. "Bovendien is er geen enkele reden om er vroeg mee op te houden als je interessant werk hebt", aldus de minister.

Brinkhorst neemt voor de derde keer deel aan een kabinet. In het kabinet Den Uyl (1973-1977) was hij staatssecretaris voor Buitenlandse Zaken, in Paars II minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en nu minister van Economische Zaken in Balkenende II. Dit laatste kabinet is in zijn ogen de meest daadkrachtige regering. "Dit kabinet kan zich veel scherper profileren en is vernieuwend. Er wordt veel krachtiger beleid gevoerd."

Spek en bonen

In zijn ogen kan zijn geesteskind (Brinkhorst is sinds de oprichting actief D66-lid) zich binnen deze regering goed profileren. "We zijn de kleinste partij, maar hebben nog nooit zoveel invloed gehad. Ik heb niet het gevoel dat we er voor spek en bonen bij zitten." Door dit kabinet worden typische D66-thema's op het gebied van duurzaamheid en staatsrechtelijke vernieuwing tot uitvoering gebracht. Als voorbeeld haalt de minister het kabinetsbesluit over de Waddenzee aan. Wel gasboringen, maar geen mechanische kokkelvisserij meer. "Dat besluit is mede door D66 tot stand gekomen. Het doet recht aan ons standpunt dat de natuur voorop staat.

Als de kokkelvisserij niet uit de Waddenzee zou verdwijnen, had ik het daar zeer moeilijk mee gehad. Ik had me niet verenigd met het besluit van gaswinning in de Waddenzee als niet tegelijk de

natuur zou verbeteren. Verschillende onderzoeken hebben de afgelopen jaren aangetoond dat het niet ten koste van de natuur zou gaan."

© ANP 2004

Ook op het gebied van onderwijs krijgt D66 wat ze wil. Toen minister Zalm onlangs voorstelde om het collegegeld te verhogen met tweehonderd euro en de OV-kaart voor studenten af te schaffen, zetten

zonder D66 collegegeld verhoogd

de D66-ministers de hakken in het zand. "Toen dat in de ministerraad op tafel kwam, hebben wij de anderen stevig aangesproken. Er zou niet worden bezuinigd

op onderwijs. Zonder D66-deelname in dit kabinet was het collegegeld omhoog gegaan en de OV-kaart afgeschaft."

40-urige werkweek

Een ander "typisch D66-thema" (aldus de minister) dat dit kabinet onder aanvoering van Brinkhorst bespreekbaar maakt, is het verhogen van de arbeidsparticipatie door het stimuleren van meer en langer werken. "Voorheen is dit altijd ontmoedigd. Het is een ieder vrij om te kiezen voor meer vrije tijd, maar dan moet hiervoor wel de juiste prijs worden betaald."

Nederlanders werken gemiddeld 1340 uur per jaar. Het kabinet wil dit omhoog brengen naar het EU-gemiddelde van 1615 uur. "Een normale werkweek van veertig uur moet weer het uitgangspunt worden", aldus Brinkhorst. De overheid streeft naar het opheffen van belemmeringen om weer veertig uur te gaan werken. De D66-minister doet een oproep aan de sociale partners om hetzelfde te doen.

"Vooral nu er steeds meer ouderen komen, is het onrechtvaardig tegenover de jongeren om al vroeg te stoppen met werken. Ouderen zullen de komende jaren steeds meer gebruikmaken van de sociale voorzieningen. Door langer te werken heeft de oudere zelf meer financiële armslag en is er minder druk op de sociale voorziening. Bovendien, als je eerder met pensioen gaat, word je sneller ouder."

Groeibrief

Langer en meer werken is een onderdeel van de Groeibrief, de notitie die Brinkhorst samen met zijn collega-minister De Geus van Sociale Zaken en Werkgelegenheid naar de Tweede Kamer stuurde. De maatregelen in de Groeibrief zijn verder gericht op arbeidskosten en productiviteit.

vervolg op pagina 2

Beste Democraten,

Op de dag dat deze Democraat verschijnt, leest de voorzitter van de Tweede Kamer de brief voor waarin ik mededeel mijn zetel in de Tweede Kamer op te geven.

De plotselinge dood in november vorig jaar van mijn middelste dochter, onder omstandigheden die nog altijd niet helder zijn, brengt zoveel teweeg dat ik het werk niet kan verrichten zoals ik vind dat het zou moeten. Teveel van mijn energie is momenteel niet beschikbaar voor de tropenarbeid die het Kamerwerk is, zeker in een fractie van zes.

De fractieleden en -medewerkers hebben mij de afgelopen maanden op bewonderenswaardige wijze uit de wind gehouden, zonder enige druk op mij uit te oefenen. Die collegialiteit heb ik zeer gewaardeerd. Hoezo Haagse slangenkuil? Terwijl ik dit schrijf is nog niet bekend wie mijn opvolger zal zijn, maar een blik op de lijst leert dat de wissel sowieso zal zorgen voor nieuw elan, frisse energie en ongetwijfeld veel nieuwe ideeën.

Toen ik in de Kamer werd verkozen, beloofde ik nooit te zullen juichen voor de nieuwe kleren van de keizer. Daar heb ik mij geloof

ik aardig aan gehouden. Ook aan het morelen aan Haagse taboes - zoals de hypotheekrenteaftrek, de AOW en het koningshuis - bewaar ik goede herinneringen. De meeste voldoening putte ik echter uit het introduceren van nieuwe dingen, zoals de combinatiekorting in de inkomstenbelasting, de tegemoetkoming voor ouders met gehandicapte kinderen, stimulansen voor gedeeld autogebruik, de financiële bijsluiter en het debat over corporate governance.

Mijn vertrek uit de Kamer is zeker geen vertrek uit D66. Ik heb het als een grote eer

ervaren dat de leden en de kiezers van D66 het mij vanaf 1994 vier keer gunden deel uit te maken van het parlement. Het is een luxe om *fulltime* met politiek bezig te mogen zijn. Dank daarom voor het vertrouwen in die meer dan tien bijzondere jaren!

Francine Giskes

Verder in deze democraat...

pag 2 • D66 kort • Vervolg Brinkhorst • Kennis & Kunde • Boris - **pag 3** • Senioren en D66 • Verhuisbericht • Europa in uw regio - **pag 4** • Studentenactie Jonge Democraten en D66 • D66 - agenda • Column Alexander • colofon

D66 - kort

Kroes naar Kamer

De beoogde Nederlandse eurocommissaris Neelie Kroes discussieert in september met de Tweede-Kamer over haar visie op Europa, op uitnodiging van *Boris Dittrich*. Liever was Dittrich vooraf met de verschillende kandidaat-commissarissen het debat aangegaan, zodat de volksvertegenwoordiging de regering over de benoeming kon adviseren. Een conservatieve meerderheid van CDA, VVD en de kleine christelijke partijen hield dat echter tegen.

Studenten-OV behouden

De studenten-OV blijft bestaan in de huidige vorm. De regering wilde studenten extra laten lenen voor de kaart, maar dat plan is door druk van D66 van tafel. 'De kaart is destijds ingevoerd om de verlaging van de studiefinanciering te compenseren,' aldus *Bert Bakker*. 'D66 vindt niet dat je studenten twee keer kunt laten betalen voor een verplichte OV-kaart'.

Ross geeft 'abortusboot' vergunning

CDA-staatssecretaris Ross is door de rechter gedwongen een vergunning te verlenen aan de mobiele voorlichtings- en abortuskliniek Women on Waves. Ross, die meermaals te kennen heeft gegeven weinig met het project op te hebben, heeft wel bepaald dat behandelingen in een straal van 25 kilometer rond Amsterdam moeten plaatsvinden. *Lousewies van der Laan* heeft de staatssecretaris mede namens VVD, PvdA en SP om opheldering gevraagd. Van der Laan zal ook meevaren op de eerstvolgende internationale reis van Women on Waves.

Asbestschandaal

D66 en de Australische Democrats hebben de handen ineengeslagen om voormalig asbestfabrikant James Hardie Industries aan te pakken. Dit bedrijf probeert haar financiële beloften tegenover asbestslachtoffers te ontlopen door het hoofdkantoor van Australië naar Nederland te verplaatsen. *Boris van der Ham* heeft de regering opgeroepen actie te ondernemen: 'Sociale verplichtingen vervallen niet wanneer een bedrijf zich in een ander land vestigt'.

Ouderen langer zelfstandig

Naar wens van het D66-partijcongres blijft er 100 miljoen beschikbaar voor vernieuwing in de thuiszorg en bij verpleegtehuizen. *Ursie Lambrechts* heeft met steun van de VVD een motie aangenomen weten te krijgen die de innovatiegelden oormerkt. Lambrechts: 'We willen dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen zijn. Als we alleen maar in productiegroei investeren zoals het CDA wil, dan is er geen ruimte voor innovatie. Terwijl innovaties de zorg niet alleen menselijker maken, maar op termijn ook goedkoper'.

Eindelijk inspraak in pensioenfondsen

De grote pensioenfondsen gaan pensioengerechtigden zeggenschap geven over hun oudedagvoorziening. Deze ontwikkeling is op gang gekomen nadat *Francine Giskes* en *Vivien van Geen* een initiatiefwetsvoorstel hadden ingediend. 'Toen het goed ging op de beurs mochten de pensioengerechtigden niet meeprofitieren, nu het slecht gaat krijgen zij de klappen. Hoog tijd dat zij zelf invloed krijgen,' aldus Giskes. 'Omdat we de druk op de ketel houden verbetert er nu iets'.

Meer D66 nieuws? Kijk op onze website: www.d66.nl/nieuws

vervolg van pagina 1:

'We moeten nadenken over potentiële bondgenoten'

Brinkhorst stelt dat Nederland noodzaak is om maatregelen te nemen gezien het trage economische herstel. Het kabinet heeft in totaal 800 miljoen euro extra uitgetrokken om in 2010 van Nederland een kenniseconomie te maken. 'Nederland moet zich concentreren op 'slimmer' werken, bijvoorbeeld door een betere aansluiting tussen kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Nederland is geen lage lonenland en zal dat ook nooit worden. We kunnen dus niet concurreren op arbeidsproductiviteit zoals China en India. Maar hoe wel? Door meer toegevoegde waarde in de producten te stoppen.'

toekomst D66

Het moge duidelijk zijn: te allen tijden staat bij Brinkhorst vernieuwing voorop. Ook wat betreft D66. Hij voelt zich na 38 jaar nog steeds thuis bij de partij, maar stelt dat deze moet vernieuwen om te

Hij sluit niemand op voorhand uit, maar denkt in eerste instantie aan de sociaal-liberalen binnen de PvdA, zoals Rick van der Ploeg ('er zullen toch een aantal mensen tussenzitten die er niets in zien om naar een sociale planeconomie te gaan') en

in een breder kader kijken

voorkomen dat ze verdwijnt. De minister zou een nieuwe open, vooruitstrevende en op Europa gerichte groep willen vormen uit verschillende stromingen. 'Ik vind dat we de komende tijd in eigen kring moeten nadenken over onze potentiële bondgenoten. We moeten bereid zijn om ook in een breder kader te kijken.'

doet ook een oproep aan de sociaal-liberalen binnen de VVD. Staatssecretaris Mark Rutte zou hij graag verwelkomen. 'Ik kan me nauwelijks voorstellen dat hij zich meer thuis voelt bij de VVD met personen als Geert Wilders en Gert-Jan Oplaat dan bij D66.'

Er is veel meer geleerdheid dan kennis op de wereld

Het grootste kapitaal van een politieke partij zijn haar leden. Alle mannen en vrouwen met een lidmaatschap bouwen met hun vrijwillige inzet aan D66, ze maken ons tot een vitale en actieve partij. De kennis, competenties en vaardigheden, opleidingen en interesses van ieder afzonderlijk lid vormen daarmee de stuwende kracht achter ons politiek succes. Vaak genoeg wordt een expert, ervaringsdeskundige of specifiek publiek gezocht, maar kunnen we deze leden eigenlijk wel vinden? – door Gea Wijers

Het antwoord hierop: 'nee'. Natuurlijk zijn er afdelingen met een uitgebreide databank van alle capaciteiten van hun actieve leden. Natuurlijk zijn er de mannen en vrouwen die vanuit hun jarenlange ervaring altijd wel de juiste personen binnen hun netwerk kunnen opduiken. Echter, een landelijke en permanente structuur om deskundigheid binnen de partij vast te leggen ontbrak. Het Landelijk Bestuur ondernam in augustus 2003 actie en benoemde een projectbestuurslid 'Deskundigheid'. Doel: het opzetten van een 'kennis- en kundebestand' dat praktisch, werkzaam en actueel is.

Kwaliteit, actualiteit en betrouwbaarheid

Aan deze drie voorwaarden moet een kennisoverzicht van de leden voldoen om te kunnen worden gebruikt voor:

- het organiseren van bijeenkomsten en netwerken op landelijk en lokaal niveau;
- te fungeren als bron voor de invulling van interne en externe vacatures, en;
- als basis voor de opzet van een integraal vrijwilligersbeleid.

Zoeken in het kennisbestand wordt in deze eerste fase lokaal mogelijk vanuit het besloten afdelingsniveau van de website en op landelijk niveau vanuit de digitale ledenadministratie. De ambitie is uiteindelijk te komen tot een systeem waarin alle leden op alle niveaus elkaar weten te vinden. Uit het gebruik in deze eerste fase zal moeten blijken of de toegevoegde waarde geen luchtkasteel blijkt en of deze ambitie het nastreven waard is.

Zachte en harde informatie

Als afdelingen, besturen en de fracties mensen opzoeken via een digitale bron moet de geboden informatie hen in staat stellen een objectief beeld van een lid te vormen. Dus, geen "zachte" informatie waarbij mondelinge toelichting noodzakelijk is, maar controleerbare feiten! Bijvoorbeeld; hoe waarheidsgetrouw het antwoord op een vraag over je capaciteiten zal zijn, is helemaal afhankelijk van je eigen subjectieve oordeel, maar je opleiding, werkervaring en bestuurlijke ervaring laten als "harde" feiten zien wat er van je verwacht kan worden. Dit zijn zaken die in

een digitaal kennisbestand door een lid zelf kunnen worden in- en aangevuld en periodiek geactualiseerd. Op "harde" informatie kan op landelijk en lokaal niveau worden gezocht. In een persoonlijk contact kan vervolgens informatie over de gezochte vaardigheden en competenties worden uitgewisseld.

Stappen, geen sprongen

Het nieuwe kennisbestand is geslaagd als alle leden de tijd nemen om de korte vragenlijst bij hun adresgegevens op de website in te vullen en te onderhouden en zich daarmee 'vindbaar' maken. Vervolgens komt de winst als deze waardevolle informatie, door zoekfuncties ontsloten, ook daadwerkelijk wordt gebruikt om de partij in beweging te houden. Het succes van het kennisbestand is daarmee een verantwoordelijkheid van ons allemaal!

Op dit moment wordt hard gewerkt aan de afronding van de eerste fase van de nieuwe kennisdatabase. U krijgt binnenkort via de website/Democraat meer informatie over de vele mogelijkheden.

Boris - Julius Caesar uit Burundi

De kisten staan naast elkaar in een lange, diepe zandkuil. Terwijl de regeringsleiders van Burundi, Rwanda en Congo toespraken houden, laten nabestaanden hun verdriet en wanhoop luidkeels de vrije loop. Maar op een heel basaal niveau is het toch vooral de penetrante lijkgeur die een diepe indruk op mij maakt. Als Nederlandse Kamerleden staan wij vooraan bij de massabegravenis. Familieleden zitten op de zandhopen om ons heen. De spanning is bijna vast te pakken, zelfs op het moment dat de lijkkasten, begeleid door Afrikaanse gezangen, met bloemstukken worden bedekt.

Gisteren kwamen wij aan in het vluchtelingenkamp Gatumba, in dit door oorlog verminkte deel van Oostelijk Afrika. Een paar uur daarvoor zijn met een goed geregisseerde actie meer dan 150 bewoners afgeslacht door extremisten die speciaal voor dit doel van Congo naar Burundi zijn gekomen. Van een serieus internationaal onderzoek is nog weinig te merken. Ik maak foto's om toch zoveel mogelijk te documenteren.

Terwijl bulldozers het massagraf achter ons sluiten, spreekt een jongen van 22 jaar mij aan. Zijn naam is Julius Caesar en hij vraagt of hij asiel kan krijgen in Nederland. Hij is elke dag bang en verlangt naar een land waar het rustig is. Omdat hij niet persoonlijk wordt vervolgd, weet ik dat hij geen kans maakt op een legaal verblijf in Nederland. Dat rustige Nederland, waar ik straks debatten zal voeren over de vraag of wij als EU-voorzitter het initiatief moeten nemen tot een Grote-Merenconferentie, om te zoeken naar een oplossing voor dit gruwelijke regionale conflict. Waar andere politici zullen betogen dat we maar wat minder ontwikkelingshulp moeten geven, omdat andere landen ook niet zoveel doen.

Ik kan Julius Caesar niet beloven wat hij zo graag horen wil. Ik kan wel aan hem denken, als ik er namens D66 voor pleit de Nederlandse naam hoog te houden als het gaat om internationale solidariteit.

Boris Dittrich, fractievoorzitter Tweede Kamer

Juderen worden binnen D66 ten onrechte genegeerd'

Seniorencommissie houdt vinger aan de pols

Het aantal 55-plussers in ons land neemt in snel tempo toe. In 2030 zijn er naar schatting zes miljoen Nederlanders boven de 55 jaar. Alle reden voor een actief seniorenbeleid vanuit de overheid. Maar Annelies van Maanen, voorzitter van de D66-Seniorencommissie en mede-organisator van het politiek plein op de 50plus beurs, is allesbehalve tevreden over de wijze waarop het Kabinet Balkenende de ouderen aanpakt. - door Mendeltje van Keulen

De bezuinigingen treffen de kwetsbare groepen in de samenleving en veel ouderen zijn daarvan de dupe. Natuurlijk groeien de bomen niet meer tot in de hemel. En ik ben zeker niet principieel tegen bijvoorbeeld een eigen bijdrage in de zorg. Maar dit kabinet kijkt puur naar wat er te snoeien is. Als je als weduwe zonder opgebouwd pensioen van een uitkering moet leven, dan kom je nu gewoon in de knel". Van Maanen pleit dan ook voor het gefaseerd invoeren van kortingen op bijvoorbeeld de fysiotherapeut, voor senioren met stramme ledematen en grotere kans op kwetsuren een ingrijpende maatregel. "Als dit soort ingrepen in de zorg ruim tevoren wordt aangekondigd, kunnen ouderen zich er mentaal en financieel op instellen".

Bescheidenheid

Ook het verlagen van de huursubsidie scheelt sommige ouderen honderden euro's per jaar. Als bewoonster van een seniorenflat hoort Van Maanen dan ook veel bezorgdheid om zich heen. Toch is het Binnenhof niet bevolkt door senioren met spandoeken. "De huidige generatie ouderen is nu eenmaal opgegroeid met het beeld dat protesteren *not done* is. Senioren zijn bescheiden en dus relatief passief. Wij gaan niet de straat op - en dat is een van de redenen dat senioren makkelijke slachtoffers zijn".

Senioren zijn een groep met grote interne variatie. Deze ongelijkheid zal de komende tijd alleen maar toenemen. "Daarom pleiten wij binnen D66 voor een seniorenbeleid waarin keuzevrijheid en flexibilisering voorop staan. Denk aan de pensioenleeftijd: als je lol hebt in je werk en je bent nog gezond, waarom zou je dan op je 65ste moeten stoppen met werken?" Eigen verantwoordelijkheid is juist het motto van Balkenende-II. Maar volgens Van Maanen wordt daarin volledig doorgeschooten. "Het is voor de samenleving veel goedkoper wanneer senioren thuis blijven wonen, dan wanneer zij in een verzorgingstehuis terecht komen. Maar dan moet je niet op de thuiszorg bezuinigen!" (Overigens wist de D66-fractie recent 100 miljoen aan innovatiegelden in de zorg te behouden, gericht op langere zelfstandigheid, zie ook D66-Kort - PH)

Eensgezindheid

De 50plus beurs, 22 t/m 26 september in de Utrechtse Jaarbeurs, draait om amusement, vakanties en inhoudelijke informatie speciaal voor senioren. D66 werkt met vertegenwoordigers van de andere partijen bij

de organisatie van het politiek plein op de beurs. Er is in dit gezelschap momenteel een opmerkelijke eensgezindheid - "Alle partijen zijn het er roerend over eens dat we niet te spreken zijn over het huidige beleid". Maar partijen ter linkerzijde, SP en

protesteren not done

Groen Links, zijn opvallend actiever in de Kamer in het ter verantwoording roepen van het Kabinet. Van Maanen is dan ook kritisch over het gebrek aan ouderenbeleid binnen D66. "Op het vorige congres zag ik veel oude getrouwen om me heen. Het zijn de huidige senioren die destijds onze partij hebben opgericht - ik vind persoonlijk dat je daar als partij best een beetje rekening mee mag houden. Maar lees het verkiezingsprogramma: D66 richt zich momenteel helaas volledig op de jongere generaties".

Op de beurs is ook aandacht voor Europees seniorenbeleid. In landen als Italië en Spanje worden senioren politiek genegeerd - maar daar wordt deze bevolkingsgroep wél met respect behandeld. Dat respect is iets wat Van Maanen in Nederland mist. "We hebben het tegenwoordig steeds over normen en waarden, maar als oudere zit je momenteel in het verdomhoekje, niet alleen in het beleid, maar ook op straat."

Het gebrek aan aandacht voor senioren binnen D66 is volgens Van Maanen niet alleen jammer, maar ook onverstandig. Senioren van nu en straks hebben de toekomst en zijn electoraal interessant. Reden waarom ze hoopt op een stevige vertegenwoordiging van D66-politici op de 50plus beurs, in het forum en in de stand. "Als iemand als Erica Terpstra daar rondloopt, wordt ze continu aangesproken. Ook D66'ers moeten in discussie met de bezoekers over het huidige beleid en wat er beter kan".

Ga met korting naar de 50plus beurs, zie de coupon achterop deze Democraat!

Word ook actief!

De werkgroep seniorenbeleid bestaat uit ca. 15 enthousiaste leden die regelmatig discussiëren over actuele thema's. De werkgroep is betrokken bij de meningsvorming en adviseert de fractie en het bestuur over vraagstukken die het ouderenbeleid betreffen. Voor meer informatie over de werkgroep seniorenbeleid: Annelies van Maanen, ejt.van-maanen@wanadoo.nl

Europa in uw regio!

Europa en de regio's krijgen steeds meer met elkaar te maken, en Europa is nergens zo voelbaar aanwezig als in de grensregio's. De regionale dimensie van Europa wordt steeds belangrijker. - (PH)

In de Europese campagne is gebleken dat er binnen D66 grote behoefte bestaat aan een discussie over regionale thema's. Euro-parlementariër Sophie in 't Veld zet dit onderwerp dan ook voluit op de (Europese) politieke agenda.

Diverse vraagstukken die de regio en Europa betreffen worden aan de orde gesteld in een serie van vier seminars over het Europa van de regio's. Deze estafette, een co-productie van de D66 regio's en de D66 Eurodelegatie, voert langs alle grensregio's. De conclusies zullen in de vorm van een motie worden voorgelegd aan het D66 najaarscongres.

Data/plaatsen

- 25 september - Zeeuws Vlaanderen
- 2 oktober - Limburg
- 9 oktober - Enschede
- 16 oktober - Groningen
- 20 november - D66 najaarscongres: Politieke conclusies in de vorm van een motie.

Voor meer informatie zie de betreffende data op www.d66.nl/agenda

Verhuisbericht!

Het partijkantoor van D66 gaat verhuizen. Na jaren in een gedeeld kantoorpand aan de Noorwal 10, zijn de partijburelen met ingang van maandag 27 september gevestigd in een geheel eigen pand. Ook het secretariaat van de Jonge Democraten verhuist mee naar de nieuwe locatie. De nieuwe contactgegevens van het partijkantoor in Den Haag:

Politieke Partij D66

Bezoekadres: Laan van Meerdervoort 50, 2517 AM Den Haag

Postadres: Postbus 660 - 2501 CR Den Haag (ongewijzigd)

Telefoon: 070 - 35 66 066 (ongewijzigd)

Fax: 070 - 364 19 17 (ongewijzigd)

Let op: als gevolg van de verhuizing is het partijkantoor in de week van 20 t/m 25 september verminderd bereikbaar.

Daardoor kunnen wij u in deze week wellicht niet gelijk naar tevredenheid helpen. Onze excuses.

Het team van het Partijkantoor D66

In idee

Kijk op Duurzaamheid

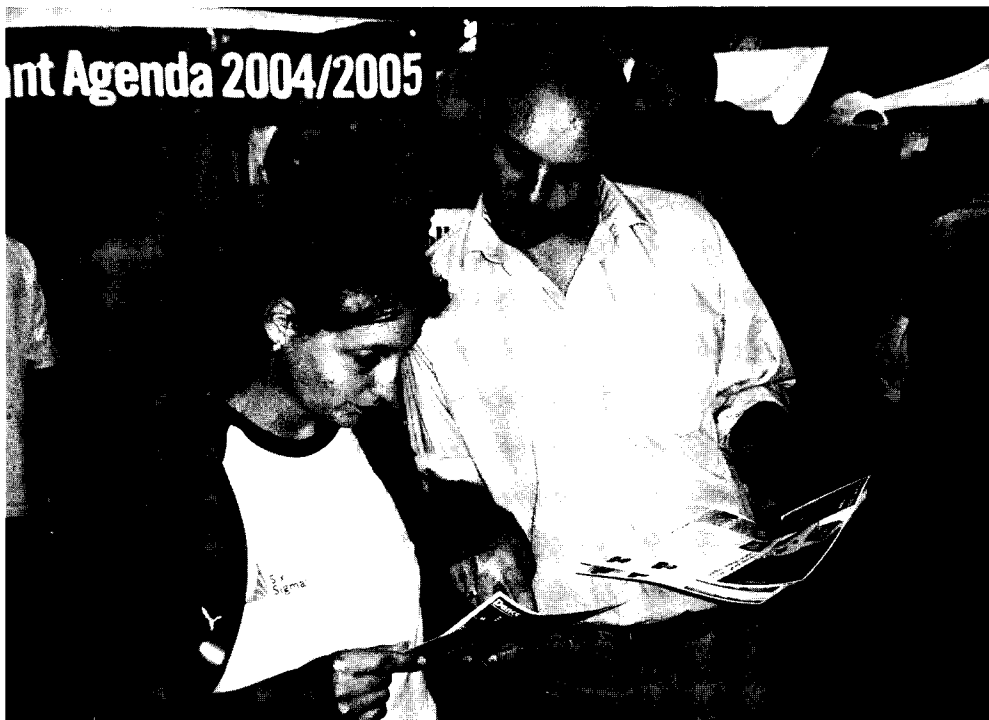
Uit een peiling op het D66 Najaarscongres 2003 bleek dat het thema 'duurzaamheid' als zeer belangrijk werd aangemerkt. Dit was voor de partij reden om het onderwerp in 2004 prominent op de agenda te zetten. Het grote probleem van het begrip duurzaamheid is dat het zeer ruim en voor veler uitleg vatbaar is. Zo zijn er mensen, die bij duurzaam het accent leggen op het milieu, terwijl anderen ook het bestrijden van armoede tot duurzaamheid rekenen. Dan hebben we het nog niet gehad over degenen die stellen dat een duurzame (te verstaan als

'winstgevende') economie nodig is om te komen tot welke andere vorm van duurzaamheid dan ook.

De redactie van Idee stelde zichzelf de vraag hoe economische ontwikkeling en duurzame ontwikkeling zich tot elkaar verhouden. En gaat het bij duurzaamheid primair om milieu? De redactie vroeg o.a. LTO-voorzitter Doornbos, VNO-NCW, Milieudefensie en Boris van der Ham om hun visie op duurzaamheid versus economische ontwikkeling.

D66 en Jonge Democraten op de bres voor veilige studentenwoningen

Samen met de D66-afdelingen in studentensteden en de Jonge Democraten heeft Kamerlid Boris van der Ham de hele maand augustus actie gevoerd voor betere studentenhuisvesting. Van der Ham stelde zich daarbij kritisch op naar minister Dekker van Volkshuisvesting: "De minister zegt dat er duizenden woningen zijn bijgebouwd, maar uit eigen D66-onderzoek blijkt dat veel

gemeenten haar een verkeerd en te rooskleurig beeld hebben voorgespiegeld. Daar wil ik opheldering over." Daarnaast wil Van der Ham brandveiligere woningen: "De brandveiligheidseisen zijn zo ingewikkeld, dat veel kamerverhuurders ze niet nakomen. Dus snoeien in ondoorzichtige brei aan regels, en de brandweer moet meer controleren."

Alexander

Bedankt! Niet een heel gewoon begin van de column van de voorzitter bij de start van een nieuw politiek seizoen. Toch wil ik zeggen "bedankt" aan alle vrijwilligers die zich voor onze partij in het afgelopen politieke jaar hebben ingezet. Door uw steun; als raadslid, als campagnevoerder, als bestuurslid of op welke manier dan ook, weet D66 te groeien.

Bedankt is natuurlijk speciaal op z'n plaats voor die mensen die actief zijn geweest in de Europese campagne. Een zware klus is geklaard en D66 is in het Europees Parlement gebleven. Een nieuw gezicht neemt de D66-zetel in: Sophie in 't Veld. Dit betekent dat twee zeer gewaardeerde D66'ers als parlements lid afscheid nemen: Bob van den Bos en Johanna Boogerd. Beiden hebben zich op hun werkterreinen weten te onderscheiden. Bob als voorvech-

ter van mensen- en dierenrechten, Johanna in het beschermen van de privacyrechten en de pensioenen van alle Europeanen.

Het politiek seizoen 2004 - 2005 begint voor D66 ook met het vertrek van gewaardeerde Kamerleden. Zo vertrekt Jacob Kohnstamm uit de Eerste Kamer om voorzitter van het College Bescherming Persoonsgegevens te worden. Een geweldige stap in een reeds veelzijdige politieke carrière. Francine Giskes laat een leegte achter in de Tweede Kamer. Met respect heb ik gezien hoe Francine in de afgelopen maanden, onder zware persoonlijke omstandigheden, haar werk probeerde voort te zetten. Het tekent de wijze waarop zij in de Tweede Kamer sinds 1994 heeft geopereerd.

Ik hoop dat onze partij ook na het vertrek van deze vier beeldbepalende gezichten

Een greep uit de partijactiviteiten en cursussen vanaf 18 september 2004. Voor uitgebreide informatie over deze en andere bijeenkomsten + opgave, zie de betreffende data op www.d66.nl/agenda

18 september 2004 - Gemeentefinancien en budgettering Een cursus voor raadsleden. - Met ingang van 2004 is de nieuwe begrotingsopzet 'De duale begroting' verplicht. Wat zijn de gevolgen voor de betrokkenen in het proces. Marius Keij en Flip Huisman leiden u door het doolhof. Bijdrage: € 42,50 (incl. lunch)

18 september 2004 - Maak kennis met D66! Wilt u meer van uw partij weten of overweegt u lid te worden? Twee ervaren D66'ers, Sophie in 't Veld en Gerard Schouw, wijzen u de weg. Bijdrage: € 17,50

18 september 2004 - Speech & Presentatie en Leren Debatteren. o.l.v. Carlo Pedrotti
Het uitdragen van een boodschap moet overkomen. De toehoorder moet het begrijpen en er enthousiast voor worden. Voor "Speech & Presentatie" en "Leren Debatteren" als combinatietraining, betaalt u slechts € 42,50 (incl. lunch). Ook te volgen op 6 en 27 november 2004, o.l.v. John Bolte.

18 september 2004 - Bijeenkomst voor een persoons raadgefractie. o.l.v. Leo Pinxten
Meer informatie: www.d66.nl/agenda of l.pinxten@d66.nl.

20 september 2004 - Bijeenkomst voor D66 burgemeesters & wethouders. o.l.v. Leo Pinxten
Meer informatie: www.d66.nl/agenda of l.pinxten@d66.nl.

2 oktober 2004 - Bijeenkomst Raadsgriffiers met D66 achtergrond. o.l.v. Leo Pinxten
Meer informatie: www.d66.nl/agenda of l.pinxten@d66.nl.

9 oktober 2004 - Effectief onderhandelen en Onderhandelingsvaardigheden.
Krijg inzicht in uw onderhandelingsvaardigheden en onderhandelingsstijl aan de hand van intensieve oefeningen. Verhoog uw kans op succes in een onderhandelings situatie te vergroten. Bijdrage: € 42,50 (incl. lunch)

9 oktober 2004 - Speech & Presentatie en Leren Debatteren zie 18 september, item 3

6 november - Conflictbeheersing
Wat is een conflict? Hoe herken je een conflict? En wat zijn de verschillende opties om - vervolgens - te handelen? In deze cursus wordt ingegaan op de beste manier van handelen in verschillende lastige situaties om negatieve conflicten te voorkomen. Bijdrage: € 42,50 (incl. lunch)

20 november - Najaarscongres 2004
Locatie: Musis Sacrum - Arnhem - voor alle informatie zie www.d66.nl/najaarscongres2004

uit de actieve politiek kan blijven rekenen op hun expertise. Tijdens het najaarscongres sta ik graag uitgebreid stil bij het vertrek van deze vier typische D66-gezichten uit de (inter-)nationale politiek. Dit congres vindt op 20 november a.s. plaats in het Musis Sacrum te Arnhem. Binnenkort ontvangt u daarover meer informatie. Er wordt nu gewerkt aan een aantrekkelijke agenda waarin veel ruimte is voor debat. U bent van harte uitgenodigd.

Alexander Pechtold,
voorzitter landelijk bestuur.

Alle informatie over het congres van 20 november www.d66.nl/najaarscongres2004.

Met korting naar de

50 Plus Beurs

€ 1,50 korting met deze bon

Lever deze bon in aan de kassa tijdens de 50PlusBeurs van 22 t/m 26 september, Jaarbeurs Utrecht, Openingstijden zie www.50plusbeurs.nl. Betaal geen € 15,- maar slechts € 13,50 p.p. Geldig voor 1 persoon. U mag de bon kopiëren als u met meer mensen de beurs bezoekt. Niet geldig in combinatie met andere acties.

€ 2,50 korting in de voorverkoop

Ontvang € 2,50 korting en loop met de voorverkoopkaart de beurs binnen zonder te wachten. Deze kaarten zijn te verkrijgen via alle ANWB/VVV Verkooppunten, via www.plusticket.nl of via 026 3779736.

Op vertoon van uw voorverkoopkaart ontvangt u op de 50PlusBeurs gratis een heerlijk stuk vlaai én de 50PlusGids!

democraten

Democraat is een uitgave van het Landelijk Bestuur van D66. Deze democraat werd gemaakt door: Dorine van der Meij, Andor Admiraal, Mendeltje van Keulen en Patrick Harms (eindredactie)
Met dank aan: Boris Dittrich, Alexander Pechtold en Gea Wijers
Internetversie: Remy Roothans
Fotografie: André van den Bos / D66 Voorlichting, tenzij anders vermeld.
Druk- en zetwerk: Drukkerij Uleman-De Residentie, Zoetermeer
E-mail: democraat@d66.nl
www.d66.nl/democraat
ISSN: 0167-0034

Partijkantoor Politieke Partij Democraten 66 - D66
Postadres: Postbus 660, 2501 CR Den Haag
Bezoekadres: Laan van Meerdervoort 50, Den Haag (miv 27-09-2004)
Telefoon: 070 - 356 60 66 Fax: 070 - 364 19 17
info@d66.nl, www.d66.nl

Voor het doorgeven van wijzigingen in uw lidgegevens: ledenadministratie@d66.nl of per brief via bovenstaand postadres. Vermeld duidelijk uw lidmaatschapsnummer en naam. Het lidmaatschapsnummer treft u aan op de adresdrager van deze Democraat. **Opzeggen van het partijlidmaatschap dient schriftelijk te geschieden en kan niet telefonisch.**

democraat

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Wat doet D66 in het kabinet

20 november najaarscongres te Arnhem

Veel leden van de partij vragen het mij en mijn mede-bestuursleden regelmatig: "Wat doet D66 in het kabinet?" Een vraag die zij niet verwijtend, maar vaak onderzoekend stellen. Ik vind het een teken van betrokkenheid bij onze partij en bij wat onze nationale politieke vertegenwoordigers doen. Op 20 november vindt in het Musis Sacrum te Arnhem het tachtigste congres van onze partij plaats. Het bestuur heeft er voor gekozen om "wat doet D66 in het kabinet" tot thema van het congres te maken.

In het kader van het congressthema praten de leden van de Tweede Kamer en onze bewindspersonen u graag bij over hun activiteiten in het kabinet en de Kamer en welke rol het D66-gedachtengoed daarbij speelt. Daarnaast zijn vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties gevraagd om stil te staan bij het con-

gressthema. In deze Democraat geven 4 partijleden een schot voor de boeg om de discussie rond het congressthema te starten.

Naast het hoofdthema is er aandacht voor uiteenlopende andere onderwerpen. Onder leiding van het Kenniscentrum (voorheen het wetenschappelijk bureau) zijn drie bij-

eenkomsten georganiseerd. Daarbij staan de onderwerpen internationaal terrorisme, duurzame energie en de kenniseconomie centraal. Debatteer over deze onderwerpen met gerenomeerde namen uit deze beleidssterreinen. Staatssecretaris Medy van der Laan nodigt u uit voor een speciale lunchbijeenkomst waarbij het gaat om het gene-

renen van nieuwe ideeën voor het sociaal-liberalisme / D66.

Naast deze bijeenkomsten en het congressthema worden tijdens het congres ook weer functionarissen, waaronder een aantal leden van het landelijk bestuur, verkozen en politieke moties besproken. Ook u heeft daarin een stem. Kom op 20 november naar Arnhem, maak gebruik van uw stemrecht, laat uw invloed als lid van D66 gelden.

Ik zie u graag in Arnhem, u bent van harte uitgenodigd!

Alexander Pechtold
Voorzitter landelijk bestuur

Congresspeech Alexander Pechtold
locatie: NUON Concertzaal (plenaire zaal)
tijd: 11.40 uur

"Wie wil hervormen moet weerstand overwinnen"

Thom de Graaf over de kritiek op het kabinetsbeleid

Terwijl de Dam en het Museumplein zich vullen met demonstranten die protesteren tegen het kabinetsbeleid, mag D66 een paar dagen de premier leveren. Omdat Jan Peter Balkenende in het ziekenhuis ligt en Gerrit Zalm in het buitenland verkeert, is Thom de Graaf eventjes de hoogste man van het land. De Graaf had twee jaar geleden zelf niet kunnen voorspellen dat het zo zou lopen. – door Andor Admiraal

"Het was niet voor de hand liggend dat D66 zou gaan regeren. Wij wilden dat de overwinnaars van de verkiezingen, CDA en PvdA, een coalitie zouden vormen. Maar toen CDA en PvdA definitief waren uitgepraat, lag er ook een verantwoordelijkheid bij D66. We kregen een kans om onverwacht veel van ons programma te realiseren en hebben bewust voor deelname gekozen. Dat gold niet alleen de fractie onder leiding van Boris, maar voor de hele partij."

erg stevig

Toch zijn er nu zorgen in de eigen gelederen. Over de maatregelen die soms erg stevig zijn. Of over de toon van het kabinetsbeleid. Over de weerstand die het oproept bij de vakbonden en delen van de bevolking. De Graaf heeft er begrip voor. "Kijk, toen we gingen regeren heeft het landelijk bestuur alle plussen en minnen uit het regeerakkoord onder elkaar gezet. We kwamen tot de slotsom dat we veel konden bereiken. Maar nu worden niet alleen de plussen ingevuld, maar ook de minnen. Dat moeten we ook dragen."

juiste keuze

Ook nu het maatschappelijke verzet toeneemt, blijft De Graaf ervan overtuigd dat de keuze van het D66-congres in Rotterdam de juiste was. "Kijk naar wat wij beloofden in ons verkiezingsprogramma van 2003. Daar realiseren we nu een fors deel van. We moderniseren de democratie. Onderwijs, de kenniseconomie, is de enige

sector waarin flink wordt geïnvesteerd. We hervormen de sociale zekerheid, de WAO, zaken waar we onder Paars maar niet uit kwamen. De stelselhervorming in de gezondheidszorg is door Els Borst in de

De Graaf in gesprek op Rotterdam Centraal

steigers gezet..." Maar is het beeld niet, dat de zorg vooral wordt uitgekleeft? "Dat is onzin. Er komt nog steeds veel geld bij in de zorg. Wat we wel doen, is de zorg rationaliseren. Hoor jij nog iemand over de wachtlijsten? Dat was tot voor kort wel het grote probleem van Nederland.

Tegelijkertijd neemt het beroep op de zorg met sprongen toe. Dan kun je de premies verhogen totdat iedereen zich blauw betaalt, maar op een gegeven moment leidt dat ook tot grote weerstand. Dus zorgen

we voor de combinatie van individuele verantwoordelijkheid en solidariteit."

lange termijn

Maar is rationeel niet een eufemisme voor a-sociaal? De Graaf is stellig. "Nee, rationeel vervolg op pagina 4

Congres en Stemrecht

Op 20 november aanstaande vindt in het Musis Sacrum het D66-najaarscongres 2004 (c80) plaats. Op de achterzijde van deze Democraat vindt u praktische informatie over het congres. **MELD U ZICH VOOR 14 NOVEMBER AAN, DAN KRIJGT U € 2,- KORTING OP UW LUNCH** Om deel te kunnen nemen aan de diverse stemmingen tijdens het congres, dient u uw partijcontributie volledig te hebben voldaan, dus ook eventuele contributieachterstanden uit voorgaande jaren. Aan de hand van de adresdrager kunt u de status van uw contributie over 2004 na gaan.

Verklaring lidcodes op de adresdrager:
12345 = lid/adm. nummer, LD = Lid, D/G = toezending Democraat/Geen toezending Democraat, ACT = Actueel, 1 = contributie 2004 voldaan/0 = contributie 2004 niet voldaan, Datum = Datum aanmaak verzendbestand.

Voor een snelle doorstroming bij de registratiebalies wordt u verzocht de adresdrager mee te nemen naar het partijcongres. Bij alle balies kunt u uw eventuele contributie-achterstand per PIN betalen.

Verder in deze democraat...

Pag 2 – D66-Kort • Terrorisme: wat doet het met de Nederlandse samenleving? • Tsunami! • Leden over .... Pag 3 – Leven van de wind • Frisse Ideeën voor D66 • Congres-agenda • Pag 4 – Praktische Congresinformatie • Vervolg interview Thom de Graaf • Column Boris Dittrich • Colofon

D66 - kort

Remigratieregeling behouden

Oudere allochtonen die willen terugverhuizen naar hun land van herkomst, mogen ook in de toekomst een deel van hun uitkering meenemen. Hoewel in het regeerakkoord was afgesproken dat de zogenaamde 'remigratieregeling' zou worden afgeschaft, blijft deze dankzij D66 bestaan. Per saldo levert de regeling geld op. "Als je mensen kunt helpen terwijl het tegelijkertijd nog geld oplevert ook, dan moet je daar gewoon pragmatisch in zijn," aldus Ursie Lambrechts.

Praten met de bonden

Bert Bakker wil dat de regering een handreiking doet aan de vakbonden, door het mogelijk te maken al vanaf 61,5 jaar te stoppen met werken. "Dat kan prima binnen de nieuwe levensloopregeling. Tenminste, voor mensen die er zelf voor kiezen om extra te sparen," aldus Bakker. Tot dusver vond het kabinet 62,5 de vroegste uittredingsdatum die acceptabel was. "Bonden en regering moeten echt snel weer met elkaar in gesprek, in het belang van de mensen in het land. Laat dit de handreiking zijn die de bonden over hun trots heen helpt," aldus Bakker. In de regeling die D66 samen met het CDA voorstelt, is sparen voor vervroegde uittreding echter een recht en geen plicht, zoals de bonden graag willen.

Vaste boekenprijs

Boris Dittrich heeft een derde initiatiefwet op zijn naam gezet. In oktober ging de Eerste Kamer akkoord met het voorstel de vaste boekenprijs in de wet te verankeren. Die vaste boekenprijs zorgt er onder meer voor dat zelfs de lokale boekhandel een brede selectie literatuur kan aanbieden. Eerder zorgde Dittrich er met een eigen wetten voor, dat stalking (hinderlijk volgen) strafbaar is gesteld en dat slachtoffers van misdrijven voortaan spreekrecht hebben de rechtzaal. Een ander voorstel van Dittrich, om vrouwenbesnijdenis te verbieden, werd door het kabinet overgenomen. Later dit jaar spreekt de Kamer over nóg een initiatiefwet van Dittrich, die tot doel heeft de verjaringstermijn bij moord op te heffen.

Eén terreurbestrijder

D66 is tot nog toe kritisch over de manier waarop de regering de bestrijding van terreur ter hand neemt. Lousewies van der Laan noemt de verdeling van bevoegdheden halfslachtig. "Minister Donner is normaal de eerst verantwoordelijke. Maar zodra er een aanslag plaatsvindt, neemt minister Remkes de leiding over. Wat nu, als er na een aanslag een tweede aanslag dreigt? Wie heeft dan het laatste woord?" vraagt Van der Laan. D66 wil dat minister Remkes lokale autoriteiten en hulpverleners beter voorbereidt op een ramp. Ook decentraal is het volgens D66 lang niet altijd duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is.

Nog geen magneetweefbaan

Minister Peijs van Verkeer en Waterstaat is in aanvaring gekomen met de D66-fractie over de dure magneetweefbaan van de Randstand naar het Noorden. De minister wilde haar handtekening onder de contracten al zetten zonder eerst de resultaten van de parlementaire enquête naar grote projecten af te wachten. "Het is alsof het Ministerie van Verkeer niets wil leren. De catastrofe rond de Betuwelijn leert dat zulk gedrag niet goed afloopt," aldus Boris van der Ham. Door het verzet van D66 ontstond er een meerderheid in de Tweede Kamer die de minister dwong haar overhaaste plannen in te trekken.

Meer D66 nieuws? Kijk op onze vernieuwde website: www.d66.nl

Congresdebat: Terrorisme: wat doet het met de Nederlandse samenleving?

Terrorisme, dreigend of niet?

Het Platform Internationale Veiligheid en Defensie van D66 organiseert in samenwerking met het Kenniscentrum tijdens het congres een fringemeeting rondom het onderwerp terrorisme. Diverse sprekers, waaronder andere van Instituut Clingendael, nemen deel aan deze bijeenkomst "Wat is er precies aan de hand? Is de dreiging echt zo groot", vraagt vice-voorzitter Martin van Nes van het platform zich af.

- door Dorine van der Meij

Verdachte pakketjes, huiszoekingen bij en arrestaties van vermeende terroristen, enveloppen met miltvuur, F16's die gereed staan om bij een vliegtuigkaping in te kunnen grijpen, een verzekering met een terrorismeclausule... Van Nes: "Het lijkt inmiddels dagelijkse kost voor de Nederlandse burger. We lezen er continu over in de krant, horen er bijna elke avond over op het Journaal, maar je kunt je afvragen of dat terecht is. Is de dreiging echt zo groot? Ik denk dat de kans dat je in Den Haag onder een tram komt nog altijd groter is dan slachtoffer te worden van een terroristische aanslag." "Desalniettemin heeft terrorisme gevolgen voor de Nederlandse samenleving. Maar welke zijn dat nu precies?"

Verhelderend

Om antwoord te krijgen op deze (en ook andere) vragen, organiseert het platform de fringemeeting over terrorisme. Het is de bedoeling dat tijdens de bijeenkomst nader over terrorismedreiging wordt gesproken, evenals over de directe en indirecte gevolgen van terrorisme. Wat doet terrorisme bijvoorbeeld met het gevoel van veiligheid? En welk effect heeft het op de sociale cohesie? "Een discussie is verhelderend, vooral als er deskundigen in participeren. Er zijn maar weinig mensen in Nederland die precies weten hoe

1995: aanslag op de Tokyo metro met het sarin-gas

© ANP FOTO

het zit. De rest van Nederland houdt zich er niet dagelijks professioneel mee bezig en leest de zaken alleen maar in de krant."

"We krijgen terecht niet alles te horen, want de overheid wil ons niet voor niets bang maken. Het is een soort spanningsveld, want

er vindt continu een discussie plaats over wat wel en niet naar buiten wordt gebracht."

Congresdebat Terrorisme

locatie: Balkonzaal

tijd: 13.00 uur

Tsunami!

De ene golf is de andere niet. Reuzengolven doemen op uit het niets, slaan snel en hevig toe en overspoelen alles...

TSUNAMI !

of vloedgolf. Nieuwsgierig?

Wees erbij op de 20e november. Want dan vindt de presentatie van

TSUNAMI !

plaats. Een tip van de sluier: Het bruist van ideeën en ondernemingszin. Het is stormachtige aandacht voor innovatie en kenniseconomie. Het is vernieuwing, het is dwars, het is ongerust en het is boos.

Wij gaan iets doen met die passie voor vernieuwing. En net als een flinke vloedgolf raakt dat iedereen!

Kom tijdens het congres.

Be there.

Tsunami

locatie: Nuon Concertzaal

tijd: 13.00 uur

Leden over ... wat doet D66 in het

Het congres thema van het komende partijcongres is "Wat doet D66 in het kabinet". Drie partijleden schreven een site www.d66.nl/najaarscongres2004 kunt u onder het kopje "congres thema" hun volledige essays lezen.

Ralph de Vries, lid Statenfractie

Utrecht

lid sinds 1988

"D66 was met Hans van Mierlo als partijleider de inspirator voor de totstandkoming van een paarse coalitie in Nederland. Enerzijds om de christendemocratische hegemonie te doorbreken anderzijds om onorthodoxe oplossingen voor maatschappelijke problemen mogelijk te maken. (...) Met de deelname aan het Tweede Kabinet Balkenende werd "aartsvijand" CDA opeens coalitiepartner en de oude politieke verhoudingen werden in ere hersteld. Ondertussen is het imago van het redelijke alternatief zwaar gehavend geraakt, is het paarse denken beperkt tot bestuurlijke vernieuwingsdrift en staat het sociale gezicht van sociaal-liberaal zwaar onder druk."

Remko van Ooijen

den Haag

lid sinds 1997

"Ik snap dat deze tijd vraagt om stevig kabinetsbeleid. Al heb ik soms grote moeite met het beleid waaraan ik met mijn stem steun heb gegeven. Maar van mijn partij verwacht ik, dat het stevige beleid wordt verdedigd en gepresenteerd met respect (laat ik dat woord nu maar eens lenen) voor mensen. Ik vind dat het democratische karakter van een partij niet blijkt uit schitterende juwelen, maar uit de manier waarop je juist nu met mensen omgaat. Dus laat D66 er voor zorgen dat dit kabinet handelt naar onze democratische inborst."

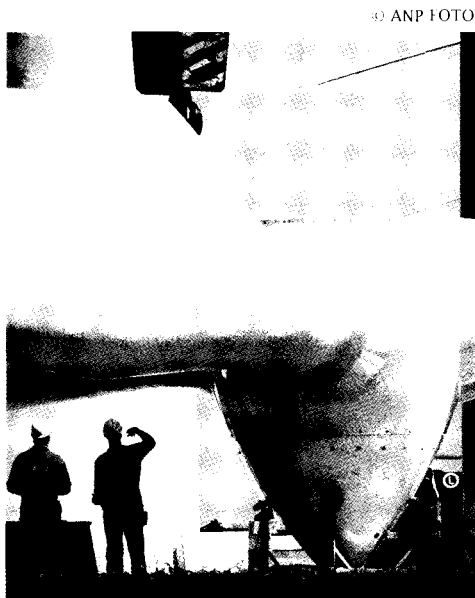
Congresdebat: Leven van de wind

De toekomst van duurzame energie

Het klimaat op aarde verandert. Met name de temperatuur stijgt. Daardoor wordt het milieu ernstig aangetaast. IJskappen smelten, de zeespiegel stijgt en ecosystemen staan onder druk. Belangrijke oorzaak is de sterk stijgende verbranding van fossiele brandstoffen. De vraag naar olie bereikt recordhoogten, waardoor de voorraden extra snel opraken. Tegelijkertijd komt de meeste olie uit politiek instabiele regio's. Deze factoren stuwden de olieprijs steeds verder op. Het Kenniscentrum organiseert een debat over de toekomst van windenergie en andere duurzame energiebronnen. - door Erik Dees

Er is alle reden om wereldwijd duurzame energie te stimuleren. Maar welke vormen zijn echt duurzaam? Daarvoor moet de energievoorziening bestendig en rendabel zijn en tegelijk vriendelijk voor mens en milieu. De meeste alternatieven voldoen (nog) niet aan deze criteria. Inmiddels worden op veel plaatsen in de wereld grote windmolenparken aangelegd. Ook de Nederlandse overheid steunt de ontwikkeling van een aantal parken. Maar is windenergie wel echt duurzaam? Over het mogelijke rendement zijn pessimistische geluiden te beluisteren. En hoe groot is de landschapsvervuiling, geluidsoverlast en de bedreiging van vogels? Is plaatsing in zee dé oplossing van deze problemen?

Ook andere energiebronnen zijn in ontwikkeling. Sommige worden al toegepast. Welke voor- en nadelen hebben die? Heeft zonne-energie toekomst in een bewolkt land als Nederland? Warmtekracht - het

Aanleg Nederlands grootste windmolenpark in de Wieringermeer

opvangen en hergebruiken van afvalwarmte - wordt al op verschillende plaatsen toegepast. Kan dat overal waar warmte nu nog verloren gaat? De overheid ziet er in ieder geval wel brood in en subsidieert deze vorm.

Zowel Nederland als de EU streeft de transitie naar een duurzame energievoorziening na. Daartoe is echter nog veel onderzoek en ontwikkeling nodig. En intensieve samenwerking tussen energiebedrijven, kennisinstellingen en de overheid. Behalve duurzaamheid wordt daardoor tevens een stevige impuls aan de kenniseconomie gegeven. In deze sessie wordt dan ook tevens aandacht besteed aan de vraag welke samenwerkingsmogelijkheden er zijn.

Congresdebat Leven van de wind
locatie: Promenoir
tijd: 13.00 uur

Lunchbijeenkomst: Frisse Ideeën

Denk mee over nieuwe ideeën voor D66

Vrijdenken. Dat gaan we tijdens de lunchbijeenkomst doen. **En je hart laten spreken.** Dat kun jij doen. Als je meedoet aan de lunchworkshop **Frisse Ideeën voor de toekomst.** Wat raakt je echt? Waar loop jij nou helemaal warm voor? We zoeken aansprekende ideeën. **Ideeën om verkiezingen mee te winnen.**

We doen het als volgt. Iedereen krijgt de kans om één idee in te brengen. **Een idee waar je echt in gelooft, een idee waar jij voor gaat.** Je krijgt de kans dat te vertellen. En er mensen voor te winnen. En hun stem. Want we gaan ook stemmen. Zo houden we de tien meest gewaardeerde ideeën over.

Die worden op het congres plenair gepresenteerd. Met naam en toenaam van de bedenker(s) ervan. **Deze tien ideeën worden binnen de partij verder uitgewerkt.** Daar kun je bij zijn als je wilt. Ze

worden getoetst op praktische uitvoerbaarheid. En vooral op politieke aantrekkingskracht. Om mensen mee aan te spreken.

De spelregels zijn als volgt. Je bent op tijd binnen. Dat betekent om 12.15 uur. Daarna gaat de deur dicht. **Je krijgt de tijd om je idee te verwoorden.** Op papier zodat iedereen het kan lezen en in de microfoon zodat iedereen het kan horen. Daarna gaan we stemmen. Om 12.55 zijn we klaar.

Om in zo korte tijd al die ideeën naar boven te krijgen gebruiken we een format. (1) **Je naam** (2) **'Ik ga voor...'**: in max. 4 woorden jouw issue (3) **'Dat betekent concreet...'**: in max. 6 woorden (4) In: **Datum/ Jaartal. Daar kun je nu dus al over nadenken.** En onderweg naar het congres.

Nieuwe leden roepen we met name op om te komen. Dit is je kans om jezelf te laten

horen. Hier kun je vertellen wat jou raakt. **Wat jij vindt dat er moet veranderen, verbeteren, vernieuwen?** Wat jij het allerbelangrijkste vindt. Geen motie, geen speech, niks moeilijk of ingewikkeld. Gewoon Jouw Idee.

Jouw politieke passie, die willen we horen. Dit wordt co-creatie en marktonderzoek ineem. **We brengen elkaar op ideeën en we testen de aantrekkingskracht ter plekke.** We zien uit naar je komst. Breng je broodje mee. En Je Idee. Wij zorgen voor de rest.

Medy van der Laan en André Meiresonne

Lunchbijeenkomst Frisse Ideeën
locatie: Van Wijnenzaal
tijd: 12.15 uur

Congres-agenda

- 09.30 Locatie toegankelijk, kinderopvang geopend
- 10.00 Opening najaarscongres 2004
- 10.05 Financiën en Organisatie
- 10.30 Presentatie kandidaten voor de verschillende besturen en commissies

Wat doet D66 in het kabinet - deel 1

- 10.40 Sprekers van buiten de partij over de rol van D66 in het kabinet
- 11.20 Actuele Politiek - deel 1 (Algemene politieke moties)
- 11.30 Uitreiking Jan Glastra van Loon- en Jetty d'Busey-penningen
- 11.40 Toespraak door Alexander Pechtold, D66-voorzitter
- 12.00 Pauze

Parallele bijeenkomsten

- 13.00 - "Leven van de Wind" - toekomst van duurzame energie
- "Al Quaida en de Bom" - wat doet het met de Nederlandse samenleving?
- "Tsunami" - innovatie en de kenniseconomie

Wat doet D66 in het kabinet - deel 2

- 14.05 Bewindspersonen en kamerleden over de rol van D66 in het kabinet, aansluitend plenaire discussie
- 15.40 Actuele Politiek - deel 2 (Actuele politieke moties en terugkoppeling)
- 16.10 uitslag interne verkiezingen
- 16.20 toespraak Boris Dittrich, fractievoorzitter Tweede Kamer Sluiting najaarscongres 2004
- tot 18.00 uur is er de mogelijkheid voor een nazit

Attentie!

Bovenstaande agenda is voorlopig. Uiteindelijke tijden kunnen afwijken. In het congresboek dat tijdens het congres verkrijgbaar is, vindt u de meest actuele agenda.

Verder dit congres:

- 10.00 - Nieuwe ledenbijeenkomst, Jubileumzaal
- Algemene Ledenvergadering Bestuurdersvereniging, Balkonzaal
- D66 op weg naar de gemeenteraadsverkiezingen 2006, Hemelzaal
- 12.15 - Lunchbijeenkomst: "Het referendum over de Europese Grondwet" Hemelzaal
- Lunchbijeenkomst: "Frisse Ideeën" Van Wijnenzaal

Kabinet

ay over het congres thema. Bijgaand delen uit hun essays. Op de

Margriet de Jong
Almere
lid sinds 1989

"Binnen de eigen geledingen klinken hier en daar geluiden om het einde van de partij maar in te luiden. Dat is te somber en daar kan ik mij zeker niet in vinden. Er is geen alternatief. Geen andere Nederlandse partij staat voor het authentieke liberale gedachtegoed met een solidair en groen gezicht. Daarom is D66 nodig in het Nederlandse politieke spectrum. De partij is echter op drift geraakt. We moeten eenvoudig terug naar de essentie waar D66 voor staat. Een partij die de weg voorbereidt, een beweging met vernieuwende, onorthodoxe oplossingen voor problemen, niet gehinderd door dogma's of andere historische lasten. En vooral een partij zijn die helder en open communiceert."

Gerhard Brunsveld
Arnhem
lid sinds 1994

"D66 heeft gezorgd voor meer geld voor onderwijs, gezorgd voor discussie over de bestuurlijke vernieuwing door met zeer onomstreden maatregelen te komen, gezorgd voor een poging om een impuls te geven aan innovatie. Maar de vraag is of wat D66 in het kabinet doet relevant is voor de positie en zichtbaarheid van de partij. D66 moet zichzelf in mijn ogen niet profileren met wat zij in het kabinet doet, maar juist meer wat haar kamerleden doen. Waar scherpt D66 in beide Kamers het kabinetsbeleid aan? Dat is in mijn ogen een veel interessantere vraag."

vervolg van pagina 1:
Interview Thom de Graaf

is sociaal op de lange termijn. Als we nu niets doen, moeten we over een paar jaar inderdaad a-sociale maatregelen nemen. Dat willen we niet. De Rood-Groene regering in Duitsland moet nu veel dieper ingrijpen dan wij, omdat ze te lang hebben gewacht. Maar ik begrijp best dat mensen onzeker worden van de vele veranderingen die er opeens aankomen. We moeten wel oppassen dat het kabinet geen eenzame fietser wordt, ver verwijderd van het peloton. Als je grote maatschappelijke hervormingen wilt doorvoeren, heb je draagvlak nodig. Daarom vind ik het belangrijk dat het kabinet en de sociale partners weer met elkaar gaan praten."

weerstand overwinnen

Hoewel de maatschappelijke weerstand op dit moment groot is, is De Graaf ervan overtuigd dat de kabinetsdeelname uiteindelijk in het voordeel zal werken van de partij. "D66 is de enige linkse partij die niet in de oppositie zit. Het onderscheid tussen ons en de sociaal-democratische partijen wordt steeds duidelijker. Wij stellen ons niet voortdurend blind op de klasieke zekerheden. Dat kunnen wij, omdat wij als enige niet vastzitten aan allerlei deelbelangen. Dat maakt ons een onorthodoxe partij. Een partij die niet alleen wil, maar ook kan hervormen. Maar dan moeten we ook tegen weerstand kunnen."

PvdA

Over weerstand kan De Graaf meepraten.

Het afgelopen jaar liepen honderden benoemde burgemeesters te hoop tegen de democratiseringsvoorstellen van het Kabinet. Vorige maand stemden de leden van de PvdA massaal tegen de direct gekozen burgemeester. Daarmee corrigeerden zij de progressieve lijn die Wouter Bos in zijn partij had ingezet. "De PvdA wil best verandering, zolang de burgemeester maar uit hun eigen, gezellige bestuurlijke kring voorkomt. Zij hebben daarmee prachtig het verschil met D66 gemarkeerd."

eigen vlag

Het Algemeen Dagblad analyseerde onlangs dat De Graaf bewust een laag profiel kiest, omdat hij achter de schermen meer voor D66 kan binnenhalen. De Graaf spreekt het niet tegen. "Ik geloof niet dat

de partij mij heeft gevraagd minister te worden om mijn eigen vlag uit te hangen. Als vice-premier moet ik de inbreng van D66 in het kabinet bevechten. Soms kun je wat bereiken in de spotlights, maar nog meer achter de schermen. Als D66 in 2007 naar de kiezer kan met een mooi portfolio wapenfeiten, dan is mijn missie geslaagd."

Congresthema - Wat doet D66 in het kabinet

locatie: NUON Concertzaal (plenaire zaal)
tijd: 10.40 uur - Hoe kijkt de buitenwereld aan tegen de rol van D66
14.05 uur - Hoe kijken D66'ers aan tegen de rol van de partij

Praktische congres-informatie

Meldt u nu aan voor het congres en bespaar € 2,00 op uw lunch!

Het D66-congres is niet gratis. Voor deelname aan het partijcongres dient u de toegang van € 10,- te voldoen. Met het oog op een goede congresorganisatie wordt u verzocht zich vooraf aan te melden. De congresorganisatie heeft zo inzicht in hoeveel deelnemers te verwachten zijn en stemt de logistiek daarop af. U kunt zich tot en met maandag 14 november 10.00 uur aanmelden.

Bij uw aanmelding dient u aan te geven of u wel of niet gebruikt maakt van de lunch. De kosten voor toegang incl. lunch bedragen dan € 18,-. Indien u op de congresdag besluit om alsnog deel te nemen aan de lunch, dan betaalt u € 2,00 extra voor de lunch. Aanmelden gaat snel en eenvoudig via www.d66.nl/congres of via het landelijk servicecentrum (zie colofon). **Let op: buiten de lunchpakketten om is het aanbod voor de lunch beperkt. Wij raden u aan om gebruik te maken van de lunchpakketten en zich vooraf aan te melden.**

Indienen congresmoties

Moties worden ingediend middels het indieningsformulier dat te vinden is op de congres-site of telefonisch opvraagbaar is. Organisatorische of algemene politieke moties dienen voor dinsdag 9 november 10.00 uur ingediend te zijn bij het landelijk servicecentrum. Tot donderdag 18 november 10.00 uur is de mogelijkheid om actuele politieke moties in te dienen. Een geldige motie is voorzien van de handtekeningen van 25 stemgerechtigde partijleden of is aangenomen door een afdelings- of regiovergadering.

Verkrijgbaarheid congresstukken c.q. congresboek

De actuele congresstukken kunt u sinds 15 oktober 2004 downloaden van www.d66.nl/congres. Als u geen toegang heeft tot het internet kunt u de stukken bestellen bij het landelijk servicecentrum (zie colofon). Vanaf vrijdagochtend 19 november 10.00 uur zijn de gebundelde congresstukken in de vorm van het congresboek te downloaden vanaf de congres-site. Tijdens de het congres is het congresboek verkrijgbaar bij de registratie- en de informatiebalie.

Kinderopvang

De partij zorgt voor kinderopvang. De opvang is op de congresdag geopend van 9.30 tot 17.30 uur. Er wordt gezorgd voor vermaak, u dient zelf te zorgen voor eten en drinken. U dient uw kind(-eren) vooraf aan te melden via het aanmeldformulier op de congres-site of via het landelijk servicecentrum (zie colofon).

Voor het eerst op het congres?

Speciaal voor nieuwe leden en leden die voor het eerst een D66-congres bezoeken, organiseert de partij om 10.00 uur een speciaal ontvangst. Indien u naar deze bijeenkomst wilt, meldt u zich dan svp vooraf aan via het aanmeldingsformulier op www.d66.nl/congres. Leden die in de periode 1 maart tot 1 november lid zijn geworden van de partij, krijgen een korting van € 5,- op hun eerste congresbezoek.

Hoe is de congreslocatie te bereiken?

Adres locatie: Musis Sacrum - Velperbuitensingel 25 Arnhem

Met het openbaar vervoer

Het Musis Sacrum is vanaf het station te bereiken met stadsbus lijn 7 (richting Geitenkamp) of lijn 5 (Presikhaaf). Bij de tweede halte uitstappen. Recht voor u ligt het Musis Sacrum. De ingang bevindt zich aan de zijkant van het gebouw.

Met de auto of motor

vanuit Nijmegen

Via de A325 volgt u Arnhem noord. Na de John Frostbrug rotonde recht oversteken (dit is de 2e afslag richting Apeldoorn). Aan uw linkerhand ligt een park. Na de verkeerslichten ligt Musis Sacrum links voor u. U kunt meteen na de verkeerslichten naar links en daar de auto parkeren indien er plek is of U volgt de gele borden P Musis.

Vanuit Rotterdam

Na de A-15 neemt u de afslag A-325 Vervolg nu de route zoals beschreven onder kopje "vanuit Nijmegen".

vanuit Utrecht

Via de A12, 2e afslag Arnhem (afrit 26). U komt Arnhem binnen via de Apeldoornseweg. U blijft deze volgen. Onder de spoorbrug door. Aan het eind van deze weg (bij het stoplicht) rechtsaf slaan (alvast links voorsorteren) en de gele borden P Musis volgen.

Vanuit Zwolle/ Apeldoorn

A50, volg Arnhem Centrum. U komt Arnhem binnen via de Apeldoornseweg Vervolg nu u weg zoals beschreven onder het kopje "vanuit Utrecht".

vanuit overige richtingen

U moet de borden van centrumring + P volgen en daarna de gele borden P Musis.

Boris - Een eigen mening

Stel je voor. Een toerist wordt Nederland uitgezet, omdat hij ervan wordt verdacht gesprekken te willen voeren met oppositieleider Wouter Bos. Of nog erger: met Femke Halsema, of André Rouvoet. Voor je het weet sijpelt er kritiek op de Nederlandse regering door in het buitenland. Nee, als iemand wil weten hoe het er in Nederland aan toe gaat, moet hij of zij zich maar melden bij de Rijksvoorlichtingsdienst.

Mijn CDA-collega Kathleen Ferrier, Pax Christi-activiste Liduine Zumpolle van de stichting Cuba Futuro en ik kregen geen toegang tot Cuba. De autoriteiten verdachten ons ervan te willen praten met mensen die het regime niet ondersteunen. Fidel Castro doet niet veel voor zijn land, maar goed in de gaten houden wie er wel eens iets kritisch zegt, dat is hem wel toe- vertrouwd. Wij werden uit de rij geplukt en teruggezet op hetzelfde vliegtuig als waarmee wij waren aangekomen.

Het nieuws leverde een stroom van reacties op. Natuurlijk roerden zich de leden van de Nieuwe Communistische Partij Nederland (NCPN), die zich zo volstrekt afsluiten van de werkelijkheid dat zij blijven beweren dat Cuba de sociale heilstaat op aarde is. Dat er geen vrijheid van meningsuiting is, dat er maar één politieke partij bestaat, mensen geen recht hebben om een eigen bedrijfje te beginnen, dat het verboden is om clown te zijn of masseur, het is volgens hen allemaal de schuld van de Verenigde Staten. Fijne jongens.

Maar ook van de andere kant stroomden de reacties binnen: wat heeft die Dittrich in Cuba te zoeken? Hebben we niet genoeg problemen in Nederland? Natuurlijk heeft D66 veel te doen in Nederland - en dat doen we ook. Maar één van de dingen die D66'ers onderscheidt van de rest, is dat wij het belangrijk vinden om over grenzen heen te kijken. Niet omdat wij de problemen van Nederland miskennen - integendeel - maar omdat wij erkennen dat de wereld groter is dan Den Haag, Amsterdam of Appelscha alléén. Echte solidariteit betekent ook solidair zijn met mensen die niet op je kunnen stemmen.

Dat geldt dus ook voor de Tsjetsjenen, die VVD-minister Verdonk wil uitzetten naar Rusland. Dat ze niet naar Tsjetsjenië terug kunnen, daar is zelfs de VVD het mee eens. Maar Rusland heet volgens de minister een 'alternatieve vestigingsplaats'. Zij gaat er volstrekt aan voorbij, dat anti-Tsjetsjeense haatcampagnes in Rusland aan de orde van de dag zijn. Niet alleen Tsjetsjeense mannen, maar ook vrouwen en kinderen worden geconfronteerd met intimidatie en geweld. Na de gruwelijke gijzeling van een basisschool in Beslan - waar Tsjetsjenen verantwoordelijkheid voor droegen - is de verwachting dat de situatie voor de overige Tsjetjenen elders in Rusland nog verder verslechtert. D66 vindt daarom, dat we Tsjetsjeense vluchtelingen niet naar Rusland kunnen sturen. Zij moeten een tijdelijke verblijfsgrunning krijgen in ons land.

Voor D66 is solidariteit geen one-liner om gevestigde belangen mee te verdedigen, maar een leidend principe waarmee wij keuzes maken die bepalend zijn voor vandaag en voor de toekomst. Op het congres zullen we met elkaar evalueren hoe goed we er in slagen de balans te vinden tussen het uitdragen van onze idealen en de wens om deze ook daadwerkelijk te verwezenlijken. En uiteraard kunnen bij D66 alle meningen vrij worden verkondigd, want alleen een vrije gedachteswisseling leidt tot vooruitgang. Ik hoop u dan ook in Arnhem te ontmoeten!

Boris Dittrich
fractievoorzitter Tweede Kamer

Colofon

Democraat is een uitgave van het Landelijk Bestuur van D66. Deze congresspecial werd gemaakt door: Dorine van der Meij, Andor Admiraal en Patrick Harms (eindredactie) Met dank aan: Boris Dittrich, Alexander Pechtold, Erik Dees, Thom de Graaf, Mieke Pennock
Fotografie: André van den Bos / D66- Voorlichting, tenzij anders vermeld
Druk- en zetwerk: Drukkerij Uleman-De Residentie, Zoetermeer
democraat@d66.nl, www.d66.nl/democraat
ISSN: 0167-0034 | Democraat nr. 6 verschijnt medio december 2004

Landelijk Servicecentrum D66
Postadres: Postbus 660, 2501 CR Den Haag
Bezoekadres: Laan van Meerdervoort 50, Den Haag
Telefoon: 070 - 356 60 66 Fax: 070 - 364 19 17
info@d66.nl, www.d66.nl

Voor het doorgeven van wijzigingen in uw lidgegevens: ledenadministratie@d66.nl of per brief via bovenstaand postadres. Vermeld duidelijk uw lidmaatschapsnummer en naam. Het lidmaatschapsnummer treft u aan op de adresdrager van deze Democraat. **Opzeggen van het partijlidmaatschap dient schriftelijk te geschieden en kan niet telefonisch.**